

УКРАЇНСЬКИЙ КАТОЛИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ НАУК ПРО ЗДОРОВ'Я
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

**Міста дружні до дітей та молоді:
світовий та український досвід**

**Child and youth friendly cities:
global and Ukrainian perspective**

Магістерська робота

Виконала:
Датченко Н.А.
студентка 6 курсу, групи ЗСР18/М
спеціальності
231 «Соціальна робота»
(шифр і назва спеціальності)

Керівник:
Бойко О.П., PhD,
старший викладач
кафедри педагогіки та соціальної роботи.

Львів 2019

ПОДЯКИ

На написання цієї роботи мене, як авторку, надихнула діяльність Дитячого Фонду ООН (ЮНІСЕФ), який ось вже 73 роки працює для того, аби права та потенціал усіх дітей без виключення були захищені та реалізовані.

Хочу висловити щирю вдячність за підтримку та експертизу з боку команди ЮНІСЕФ в Україні. А саме щиро дякую пані Наталії Бородчук, керівнику проектів у сфері соціальної політики Дитячого Фонду ООН (ЮНІСЕФ Україна); пану Артуру Айвазову, голові секції соціальної політики Дитячого Фонду ООН (ЮНІСЕФ Україна); пану Віталію Старикову, асистенту секції соціальної політики Дитячого Фонду ООН (ЮНІСЕФ), пані Олені Нижник, програмному менеджеру проекту «Громади, дружні до дітей та молоді» Дитячого Фонду ООН (ЮНІСЕФ Україна).

Слова вдячності хотілося б також висловити команді комунальної установи «Інститут Міста» (м.Львів), та особливо пані Тетяні Приходько, керівнику програм аналізу та досліджень, соціологу, яка доклала значних зусиль, аби робота мала змістовну доказову базу.

Щирю вдячність хочу висловити своєму науковому керівнику, пані Ользі Бойко, PhD, старшому викладачеві кафедри загальної та соціальної педагогіки Українського Католицького Університету, яка підтримувала, надихала та направляла у правильному академічному напрямку. Слова подяки висловлюю також пані Світлані Стельмах, PhD, декану факультету «Наук про Здоров'я», яка не зважаючи на далеку подорож, знайшла можливість і час підготувати лист-звернення до пілотних громад, що дало свої плоди.

Особливу подяку хочу висловити своєму чоловікові Юрію Далекорею, який надихає, підтримує, фінансує, програмує та просто вчасно вислуховує, аби усі мої творчі, професійні задуми втілювались у життя.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ІНІЦІАТИВА «МІСТО, ДРУЖНЕ ДО ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ»: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ТА СВІТОВИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ.....	12
1.1. Теоретико-методологічні засади ініціативи «Місто, дружнє до дітей та молоді».....	12
1.2. Міжнародний досвід запровадження ініціативи МДДМ.....	18
1.2.1. Реалізація ініціативи на глобальному рівні.....	18
1.2.2. Аналіз реалізації ініціативи у регіоні «Східна Європа та Центральна Азія».....	21
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ АКТУАЛЬНОГО СТАНУ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНІЦІАТИВИ У ТРЬОХ ПІЛОТНИХ ГРОМАДАХ УКРАЇНИ.....	29
2.1. Актуальний стан впровадження ініціативи МДДМ в Україні.....	29
2.2. Методологія дослідження.....	35
2.3. Аналіз результатів дослідження.....	39
2.3.1. Моніторинг ініціативи за індикативними показниками у трьох пілотних громадах.....	39
2.3.1.1. м. Львів.....	39
2.3.1.2. Новоукраїнська міська ОТГ Кіровоградської області.....	45
2.3.1.3. Хмельницька міська ОТГ Вінницької області.....	56
2.3.2. Результати кількісного дослідження.....	61
2.3.2.1. Загальна ситуація у громадах.....	61
2.3.2.2. Рівень задоволення умовами проживання у громадах.....	63
2.3.2.3. Рівень ін/толерантності у громадах.....	65
2.3.2.4. Довіра до соціальних та владних інституцій.....	66
2.3.2.5. Потреби мешканців/ок громади.....	67
2.3.2.6. Рівність чи нерівність?.....	69
2.3.2.7. Ініціатива «Громада, дружня до дітей та молоді».....	70
2.3.3. Результати якісного дослідження.....	73
2.3.4. Висновки аналізу результатів дослідження.....	75
РОЗДІЛ 3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПОШИРЕННЯ МОДЕЛІ «МІСТА, ДРУЖНІ ДО ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ» У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ УКРАЇНИ.....	81
ВИСНОВКИ.....	92
ДОДАТКИ.....	94
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	138

СПИСОК АБРЕВІАТУР ТА СКОРОЧЕНЬ

ГДДМ – Громада, дружня до дітей та молоді

ДДР – Дитяча дорадча рада

МДДМ – Місто, дружнє до дітей та молоді

ООН – Організація Об'єднаних Націй

ОТГ – Об'єднана територіальна громада

ПДФО – Податок на доходи фізичних осіб

СЖО – Складні життєві обставини

ЦСР – Цілі Сталого Розвитку

ЮНІСЕФ – Дитячий Фонд ООН

ЮНФПА – Фонд Народонаселення ООН

ВСТУП

Для встановлення стратегічних рамок національного розвитку України, країна ратифікувала низку міжнародних документів. Одним з перших документів стала Конвенція ООН «Про права дитини», який був ратифікований Україною 27 лютого 1991 року (Верховна Рада, 1991). Цей документ сформував рамку підходу формування національної політики, заснованої на ідеї захисту прав дитини та реалізації її потенціалу у середовищі, позбавленому дискримінації та насилля.

Через чверть століття, 15 вересня 2017 року, уряд країни представив Національну доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна», яка визначає базові показники для досягнення глобальних Цілей сталого розвитку (далі - ЦСР). У доповіді представлені результати адаптації 17 глобальних ЦСР з урахуванням специфіки національного розвитку. Постулат «нікого не залишити осторонь» став головним принципом, згідно якого розроблені глобальні цілі (Цілі Сталого Розвитку: Україна. Національна доповідь, 2017, с.7).

Діти та молодь є однією з пріоритетних цільових груп населення України, на задоволення потреб якої прямо чи опосередковано направлені усі 17 глобальних цілей стійкого розвитку. Питання, що стосуються дитинства та створення якісного розвивального середовища для досягнення повного потенціалу дітей, унормовані Конвенцією ООН «Про права дитини» та Законом України «Про охорону дитинства» (Верховна Рада, 2001).

Згідно Конвенції ООН, "дитина, внаслідок її фізичної і розумової незрілості, потребує спеціальної охорони і піклування, включаючи належний правовий захист як до, так і після народження" (Про права дитини. Преамбула. Конвенція, 1991, с.2). Тобто, з одного боку, діти розглядаються особливою цільовою групою, об'єктом соціальної охорони та опіки. У той самий час, формуючи національні політики, держави-підписанти Конвенції відмовились від об'єктивізації дітей та молоді. Підкреслюючи їхню суб'єктність, все більше практикується підхід залучення та активної участі дітей та молоді у значущих

соціальних та економічних процесах, особливо в тих, які їх стосуються безпосередньо.

Необхідність активізації участі молоді у суспільному житті та процесі прийняття рішень на національному та місцевому рівні усвідомлюється урядовцями як нагальна потреба. На підтвердження цього у 2016 році була прийнята Державна цільова соціальна програма “Молодь України” на 2016-2020 роки, в якій зазначається, зокрема, що «участь молоді у важливих процесах державотворення, таких як обговорення законопроектів щодо молоді, а також розвитку громадянського суспільства, залишається на рівні 2-6%» (Державна цільова соціальна програма “Молодь України” на 2016-2020 роки, 2016).

Підтримуючи політику уряду щодо створення умов для повноцінного розвитку дітей та молоді для досягнення їх повного потенціалу, користуючись базовими принципами закладеними у Конвенції ООН «Про Права Дитини», Дитячий Фонд ООН (ЮНІСЕФ) у 2018 р. активізував впровадження в Україні ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді». Логіка ініціативи полягає у тому, аби розбудувати потенціал територіальних громад, створюючи сприятливе середовища для дітей та молоді. Ініціатива «Громада, дружня до дітей та молоді» — це глобальний рух, започаткований 1996 року як практичне втілення резолюції, прийнятої на Другій Конвенції ООН з населених пунктів (Хабітат II) та інструмент реалізації Конвенції ООН «Про права дитини».

Дана ініціатива є актуальною з огляду на те, що у 2019, в Україні проживає 10,7 млн дітей та молоді, що становить 25,3% від загальної кількості населення (Національна доповідь «ЦСР для дітей України», 2019), і їх права мають бути не тільки декларативно гарантованими, але держава має докладати щоденних зусиль та реалізації цих прав. Саме з цим погодилась Україна, ратифікувавши Конвенцію ООН «Про права дитини», локалізувавши «Цілі Стійкого розвитку» та посилюючи співробітництво з Радою Європи в рамках реалізації Переглянутої Європейської хартії про участь молоді в місцевому та регіональному житті.

Дієвим інструментом для реалізації взятих на себе зобов'язань є ініціатива «Міста, дружні до дітей та молоді». Це усвідомили 170 українських громад, які

зголосились на участь у її реалізації. Двадцять дві з них були відібрані для моделювання ініціативи на локальному рівні у 2018 році. У 2019 до впровадження ініціативи приєднались ще 11 громад в рамках залучення другої групи муніципалітетів-учасників ініціативи ЮНІСЕФ «Громада, дружня до дітей та молоді» (Додаток А.).

У перспективі подальшого поширення ініціативи, аналіз світового та національного досвіду та напрацювання рекомендацій щодо механізму запровадження моделі «Місто, дружнє до дітей та молоді» у містах та об'єднаних територіальних громадах України є важливим та актуальним завданням.

Метою даного дослідження є вивчити світовий та національний досвід впровадження ініціативи «Міста, дружні до дітей та молоді» та розробити рекомендації для її поширення серед громад України.

Відповідно до мети у даній магістерській роботі ставимо перед собою наступні **завдання:**

- 1) Дослідити концептуальні засади та світовий досвід впровадження ініціативи «Міста, дружні до дітей та молоді».
- 2) Проаналізувати стан впровадження ініціативи в Україні у трьох пілотних громадах (м. Львів, м. Хмельник Вінницької області, Новоукраїнська ОТГ Кіровоградської області);
- 3) Надати рекомендації щодо поширення моделі «Міста, дружні до дітей та молоді» у територіальних громадах, які не були охоплені ініціативою.

Основними поняттями, які лягли в основу дослідження є:

Вразливі групи населення — особи/сім'ї, що мають найвищий ризик потрапляння у складні життєві обставини через вплив несприятливих зовнішніх та/або внутрішніх чинників (Про соціальні послуги, 2019).

Дитина - особа віком до 18 років (повноліття), якщо згідно з законом, застосовуваним до неї, вона не набуває прав повнолітньої раніше (Про охорону дитинства, 2001).

Молодь — громадяни віком від 14 до 35 років (Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні, 2018).

Дитячий Фонд ООН (ЮНІСЕФ) – одне з агентств ООН, мандат якого полягає у реалізації положень Конвенції ООН «Про права дитини» на глобальному та локальному рівнях.

Об'єднані територіальні громади (ОТГ) - добровільне об'єднання мешканців декількох розрізнених сіл, селищ чи міст в один адміністративний центр. Після об'єднання створюється новий адміністративний центр (як правило — найбільший населений пункт з об'єднаних), а у ньому — нова загальна для всіх об'єднаних населених пунктів рада та інші органи самоврядування. (Про добровільне об'єднання територіальних громад, 2018).

Організація Об'єднаних Націй - найбільша міжурядова організація з підтримання миру й безпеки, розвитку міжнародного співробітництва на глобальному рівні. (Зленко А.М, 2010).

Складні життєві обставини (СЖО) – складні життєві обставини - обставини, що негативно впливають на життя, стан здоров'я та розвиток особи, функціонування сім'ї, які особа/сім'я не може подолати самотійно. Чинники, що можуть зумовити складні життєві обставини: а) похилий вік; б) часткова або повна втрата рухової активності, пам'яті; в) невиліковні хвороби, хвороби, що потребують тривалого лікування; г) психічні та поведінкові розлади, у тому числі внаслідок вживання психоактивних речовин; ґ) інвалідність; д) бездомність; е) безробіття; є) малозабезпеченість особи; ж) поведінкові розлади у дітей через розлучення батьків; з) ухилення батьками або особами, які їх замінюють, від виконання своїх обов'язків із виховання дитини; и) втрата соціальних зв'язків, у тому числі під час перебування в місцях позбавлення волі; і) жорстоке поводження з дитиною; ї) насильство за ознакою статі; й) домашнє насильство; к) потрапляння в ситуацію торгівлі людьми (Про соціальні послуги, 2019)

Цілі стійкого розвитку (ЦСР) - напрямки розвитку країн, ухвалені на період від 2015 до 2030 року і нараховують 17 Глобальних цілей, яким відповідають 169 завдань.

Аналізуючи розробленість теми, вартує зазначити, що концептуальних засад ініціатива набула починаючи з 2000 року разом із створенням Міжнародного Секретаріату Ініціативи «Міста, дружні до дітей», який виник у вересня 2000 року у Флоренції на базі Дослідницького Центру Innocenti Дитячого Фонду ООН (ЮНІСЕФ), як наслідок зобов'язань Стамбульського Саміту (1996).¹

Підґрунтям для усіх подальших дослідницьких розробок, напрацьованих Innocenti, стала Конвенція ООН «Про Права Дитини». Центр провів низьку досліджень щодо становища дітей, які мешкають і містах та надав методичні рекомендації щодо посилення спроможності міст у реалізації прав дітей. Цікавим виявилось такі дослідження, як «Просування дитячої участі в процесі прийняття рішень» (2001), «Бідність та виключеність серед міських дітей» (2003), більш детальне вивчення становища дітей, які мешкають у містах було проведено в рамках дослідження «Перевага або парадокс? Виклик для дітей і молодих людей, що зростають у міських середовищах» (2018). Ці напрацювання дозволили сформулювати та поглибити розуміння проблем, з якими стикаються діти з міських середовищ. Як відповідь на ідентифіковані виклики, тим самим аналітичним центром були надані методичні рекомендації щодо універсального та гнучкого механізму запровадження ініціативи «Місто, дружнє до дітей». Мова йде, зокрема, про такі методичні рекомендації як «Розбудова Міст, Дружніх до Дитини: Рамка для Дії» (2004); «Міста з дітьми: міста, дружні до дітей в Італії» (2006); Посібник ЮНІСЕФ «Міста та громади, дружні до дитини» (2018).

Станом на 2019 рр. методичним та інформаційним хабом для міст-учасників ініціативи та дослідників слугує спеціалізований веб-сайт: <https://childfriendlycities.org>, який акумулює всі доступні інформаційні ресурси щодо ініціативи «Місто, дружнє до дітей та молоді», включно з описом

¹ Центр досліджень Innocenti Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) був створений в 1988 році в Італії з метою зміцнення дослідницького потенціалу ЮНІСЕФ та сприяння його роботі із захисту прав дітей в усьому світі. Центр, який раніше називався Міжнародним центром з розвитку дитини, допомагає визначати та проводити дослідження у поточних та майбутніх сферах діяльності ЮНІСЕФ. Його основні завдання – поліпшення міжнародного розуміння питань, пов'язаних з правами дитини, сприяння повноцінній реалізації положень Конвенції ООН про права дитини в країнах світу.

міжнародних практик та результатів моніторингу. Зокрема, релевантним для України виявився моніторинговий звіт, розроблений на замовлення ЮНІСЕФ, міжнародним експертом Юведішо Юраєвим (2016), в якому він зазначив сильні та слабкі сторони Білоруського кейсу впровадження ініціативи, та надав певні методичні рекомендації щодо забезпечення динаміки та сталості отриманих результатів. Корисним для розуміння локалізованого національного підходу виявились «Навчальні посібники «Громада, дружня до дітей та молоді» для реалізації ініціативи на місцевому рівні в Україні» (2018, 2019). Отже, зазначені методичні та практичні напрацювання стали підґрунтям для формулювання концептуальних засад ініціативи «Місто, дружнє до дітей та молоді» у наведеному магістерському дослідженні, а також відправною точкою у подальшому аналізі можливості їх застосування в українському контексті.

Робота складатиметься із трьох розділів. У першому розділі буде здійснений аналіз міжнародної нормативно-правової бази, кейсів країн, які знаходяться в одному географічному регіоні з Україною і впроваджують ініціативу МДДМ на локальному рівні, а також аналіз рекомендацій ЮНІСЕФ щодо запровадження ініціативи. У другому буде проаналізований поточний український досвід реалізації ініціативи МДДМ із акцентом на досягнення і виклики впровадження у трьох пілотних громадах: м. Львів; Хмільницької міської ОТГ та Новоукраїнської селищної ОТГ. Результатом проведеного аналізу стануть рекомендації щодо подальшого запровадження ініціативи в українських територіальних громадах.

Методологія дослідження буде побудована на аналітичному методі. Крім того, для детальнішого аналізу реалізації ініціативи в українському контексті будуть використані емпіричні методи дослідження, які полягатимуть у зборі та аналізі кількісних показників; онлайн анкетуванні мешканців трьох пілотних громад та консультуванні з експертами, залученими до впровадження ініціативи (фахівцями місцевого самоврядування, громадськими активістам, батьками та молоддю).

Наукова значущість роботи полягає у тому, що вперше здійснений аналіз реалізації ініціативи у кількох пілотних громадах України у світлі міжнародного досвіду та українського шляху реалізації ініціативи. **Практична значущість роботи** випливає із того, що її продуктом будуть рекомендації щодо можливості та механізму поширення ініціативи «Міста, дружні до дітей та молоді» у територіальних громадах, які до тепер не були охоплені ініціативою, зокрема, міст та ОТГ. Особливої актуальності практична значущість дослідження набуває в контексті того, що Уряд України разом з ЮНІСЕФ та партнерами підтримують мету щодо досягнення лідерських позицій за кількістю громад, дружніх до дітей та молоді, таким чином поліпшуючи імідж країни (Діти - у серці громади. ЮНІСЕФ, 2018).

РОЗДІЛ 1.

ІНІЦІАТИВА «МІСТО, ДРУЖНЕ ДО ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ»: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ТА СВІТОВИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ

1.1. Теоретико-методологічні засади ініціативи «Місто, дружнє до дітей та молоді»

Чи не вперше в історії людства, більшість населення світу проживає у міських середовищах, різних за розміром та культурною складовою. Згідно дослідженням ООН, станом на 2018 р., рівень урбанізації населення планети склав 55%, і очікується, що 2050 р. цей показник збільшиться до 68% (The 2018 Revision of the World Urbanization Prospects, 2018). За даними Дитячого Фонду ООН (далі - ЮНІСЕФ), країни Азії щорічно додають 48 млн людей до міського населення, це більше ніж всі інші регіони взяті разом, а населення міст Африки зростає на 3,7% щорічно, що і є найшвидшим показником поміж інших регіонів планети (Advantage or paradox? The challenge for children and young people of growing up urban, 2018, p.6).

Україна не є виключенням в цьому глобальному процесі. За даними державної статистики, станом на 1 січня 2018 року, чисельність наявного населення України становила 42386,4 тис. осіб, з них у міських поселеннях проживало 69,3%, тоді як у сільській місцевості – 30,7%. Зважаючи що, рівень природного скорочення населення України у сільській місцевості (7,4%) удвічі перевищує рівень природного скорочення населення у міських поселеннях (3,8%), можна зробити висновок, що рівень міського населення в Україні тільки збільшуватиметься (Демографічна ситуація в Україні у 2017 році, 2018).

Це означає, що більшість мешканців планети, так саме як і нашої країни, пов'язує своє майбутнє та майбутнє своїх дітей саме з міським середовищем. Одна третина із 4 млрд. людей, які мешкають у містах, — це діти. За підрахунками ООН, до 2050 року майже 70% дітей світу будуть проживати в

міських просторах, багато з яких будуть нетрями (Advantage or paradox? The challenge for children and young people of growing up urban, 2018,p.8).

Великі та малі міста надають певні можливості для кращого життя людей. Міські середовища створюють 80% глобального ВВП та стають рушійною силою для стійкого розвитку через генерування інновацій, плекання різноманітності та розвиток мережовості своїх мешканців. Саме міста можуть створити умови для гідного життя, навчання та процвітання дітей.

Разом з тим, міста можуть спричиняти певну нерівність в доступі до базових освітніх, соціальних та медичних послуг. Декларуючи доступ до різнопланових послуг, незаплановано переповнені міста з високими цінами на ключові групи товарів та послуг, часто залишають соціально виключеними дітей з найбільш вразливих міських родин. Міста притягують сім'ї із непідтвердженим державним статусом резидентів (наприклад, ромські родини), не гарантуючи при цьому рівного доступу до вище перелічених державних соціальних послуг. І навіть, якщо доступ забезпечено, якість послуг, що надаються маргіналізованим мешканцям, включаючи дітей, часто є незадовільною.

Загрозливими для життя та здоров'я дітей можуть стати і проблеми міського навколишнього середовища: забруднене повітря, накопичене сміття та неекономне використання природних ресурсів. Ці фактори призводять до, так званого, «урбан парадоксу»: хоча міські мешканці і можуть користуватись кращими послугами та можливостями, значна частина міського населення позбавлені такого доступу. Бідність, яка завжди вважалась сільським феноменом, дуже швидко стає міською тенденцією.

Реагуючи на вищезазначені виклики, Організація Об'єднаних Націй у 1996 році започаткувала глобальну ініціативу «Місто, дружнє до дітей та молоді» (МДДМ далі), яка за 23 роки існування трансформувалась у повноцінну концепцію, набувши і закріпивши на практиці базові принципи та цінності, структурні елементи, інструментарій впровадження та моніторингу результатів.

Місто, дружнє до дитини та молоді – це територіальна громада будь-якого розміру, яка має намір покращити життя дітей в рамках своїх повноважень через

реалізацію їх прав, артикульованих у Конвенції ООН «Про права дитини». В практичному вимірі, містами дружніми до дітей та молоді вважаються громади, в яких потреби, голоси, пріоритети та права дітей є інтегрованою частиною місцевих політик, програм та рішень.

Ключовими орієнтирами концепції МДДМ є наступні рамкові пріоритети:

- Діти та молодь захищені від насильства у всіх формах та експлуатації;
- Діти та молодь мають гарний старт у житті, і зростають здоровими та доглянутими;
- Діти та молодь мають доступ до якісних соціальних послуг;
- Діти та молодь отримують якісну, інклюзивну освіту, засновану на участі, та розвитку життєвих навичок;
- Діти та молодь можуть вільно висловлювати свої думки та впливати на рішення, які їх стосуються;
- Діти та молодь беруть участь у сімейному, культурному та соціальному житті громади;
- Діти та молодь живуть у безпечному та чистому навколишньому середовищі з доступом до зелених просторів;
- Діти та молодь зустрічаються з друзями та мають місця для гри та приємного спілкування;
- Діти та молодь мають справедливі можливості у житті незалежно від їх етнічної, релігійної, гендерної приналежності; статків чи фізичних можливостей.

Міста, дружні до дітей та молоді, розвиваються на партнерських засадах в різних країнах світу. Ключова відповідальність за динаміку розвитку належить місцевій владі міст, які приєдналися до ініціативи. Інші стейкхолдери, такі як громадські організації, приватний сектор, освітні установи та медіа, так само як і самі діти та молодь, також грають значну роль у процесі розбудови МДДМ.

Витоки ініціативи МДДМ сягають 1996 року, коли Дитячий Фонд ООН (ЮНІСЕФ) та Програма ООН з населених пунктів (ООН-Хабітат) прийняли до дії резолюцію Другої Конференції ООН з житла і сталого міського розвитку

(Хабітат II) щодо міст, які мають ставати придатними для життя для всіх, без виключення, категорій населення. Під час конференції діти та молодь були визначені як соціальна група, яка потребує особливого піклування та захисту. Учасники конференції 1996 р. акцентували увагу на творчому потенціалі дітей та молоді, який здатен наснажити розвиток громад новими ідеями та проектами:

«Потреби дітей та молоді, зокрема, відносно їх життєвого простору, мають бути повністю враховані. Особлива увага має бути приділена процесу участі у розбудові великих та малих міст, селищ. Це має бути зроблено для того, аби забезпечити умови життя дітей та молоді з використанням їх розуміння, думок та творчого потенціалу. Особлива увага має бути приділена вразливим групам дітей, таким як діти вулиць, діти-біженці та діти, які стали жертвами сексуальної експлуатації. Відповідно до Конвенції про Права Дитини, батьки і особи, що їх замінюють, мають відповідальність, права та обов'язки задовільняти зазначені потреби дітей» (Report of the United Nations Conference on Human Settlements. 1996. p.15).

Таким чином, країни-члени ООН через прийняття резолюції задекларували, що благополуччя дітей є безперечним індикатором сталого міського розвитку та демократизації суспільства. На наступних етапах до ініціативи приєдналися міста з країн з низьким, середнім та високим рівнем ВВП, поділяючи та розвиваючи ідею необхідності захисту прав дітей та молоді разом з ними.

Як вже зазначалось, концептуальна рамка ініціативи МДДМ базується на Конвенції «Про Права Дитини» та інтеграції зусиль різних учасників процесу розробки та впровадження місцевих політик на шляху дотримання прав дітей та молоді, зазначених в документі. До 2018 року кожна країна мала право обрати програмні пріоритети при локалізації ініціативи. Це могло призводити до неуніфікованого підходу щодо надання статусу «Місто, дружнє до дітей та молоді». Починаючи з 2018 року координаційним органом Ініціативи, до якого входять і представники українського офісу ЮНІСЕФ, було прийнято рішення щодо уніфікованого підходу, який передбачав групування статей Конвенції навколо 5 головних пріоритетів. Українські міста, зокрема, приєднавшись до ініціативи у 2018 році, впроваджують ініціативу вже згідно уніфікованих для всіх країн програмних пріоритетів:

- *Право на визнання, повагу та справедливе ставлення* передбачає, що кожна дитина та молода людина відчуває визнання, повагу та справедливе ставлення в своєму місті;
- *Право бути почутими* передбачає, що кожна дитина та молода людина має право, щоб її голос, потреби та пріоритети були почуті та враховані в нормативних актах, політиці, бюджетах та програмах;
- *Право на охорону здоров'я, освіту та соціальний захист* передбачає, що кожна дитина та молода людина має доступ до якісних соціальних послуг;
- *Право на безпеку* передбачає, що кожна дитина та молода людина живе у безпечному та чистому середовищі;
- *Право на дитинство* передбачає, що кожна дитина та молода людина має можливість насолоджуватись життям в сім'ї, іграми та відпочинком.

Оскільки ініціатива є глобальною, ЮНІСЕФ залишає за кожною країною-учасницею право і можливість адаптувати різні стратегії досягнення цілей виходячи із місцевого контексту, використовуючи наступні рекомендовані стратегії:

- *Збір даних та моніторинг прогресу.* Дана стратегія є обов'язковою складовою процесу впровадження ініціативи у будь-якій громаді, і передбачає аналіз ситуації зі становищем дітей, постановку цілей та моніторинг і оцінку прогресу, так саме як і звітування щодо основних висновків;

- *Адвокація та підвищення обізнаності.* Важливим компонентом впровадження ініціативи є адвокація та підвищення обізнаності щодо прав дітей у суспільстві та урядах, в т.ч. незалежна адвокація в інтересах дітей;

- *Прийняття нормативно-правових актів та місцевих політик, дружніх до дітей та молоді.* Важливим тут є не тільки прийняття відповідних політик, але і оцінка їх впливу на життя дітей та молоді;

- *Прийняття місцевих стратегічних планів.* Дана стратегія має якісно доповнити комплексний підхід до впровадження ініціативи через прийняття

стратегічних планів дій міст із прозорим бюджетом та розподілом відповідальності щодо процесу впровадження;

- *Виділення бюджетних коштів.* Підхід передбачає, що діти отримують справедливу частку наявних ресурсів;

- *Участь дітей та молоді.* Стратегія передбачає інформування та залучення дітей та молоді, а також повагу до їх поглядів та досвіду, визнання дітей та молоді як партнерів та активних громадян;

- *Координація та партнерства.* Міжсекторальна скоординованість, лідерство та стратегічні партнерства мають збільшити до максимуму вплив від дружніх до дитини політик та програм.

Таким чином, концептуальна рамка МДМ базується на дотриманні містами прав дітей, зазначених у Конвенції ООН «Про права дитини» та їх реалізацію через певні практичні інструменти.

ЮНІСЕФ разом із партнерами, є організацією-лідером щодо впровадження ініціативи як на глобальному, так і на загальноукраїнському рівні. Тим не менш, певні стратегії та підходи щодо впровадження ініціативи в різних містах планети впроваджуються і поза координаційної підтримки ЮНІСЕФ. Кожне місто, яке приєдналось до ініціативи, може використовувати декілька рекомендованих стратегій для отримання комплексного результату в процесі впровадження ініціативи «Міста, дружні до дітей та молоді». Обов'язковою концептуальною умовою, за рекомендаціями ЮНІСЕФ, впровадження ініціативи у будь-якому місті планети є участь дітей та молоді у процесі прийняття рішень, які стосуються їх всебічного розвитку та самореалізації.

Для якісної розбудови міст, дружніх до дітей та молоді, по-крокова методологія пропонує громадам пройти наступні фази:

- 1) базова оцінка становища дітей та молоді;
- 2) формальне публічне декларування наміру приєднання до ініціативи МДМД;
- 3) розробка місцевого плану дій щодо впровадження ініціативи;
- 4) впровадження плану дій;

5) моніторинг та оцінка впливу ініціативи.

Результати моніторингу мають стати підґрунтям для перегляду плану дій та нової стадії імплементації. Тобто ініціатива не має свого фінального завершення, а має стати інтегрованим підходом до якісного управління місцевими громадами на демократичних засадах участі та включення.

1.2. Міжнародний досвід запровадження концепції МДДМ

1.2.1. Реалізація ініціативи на глобальному рівні

Ініціатива МДДМ отримала визнання на глобальному рівні, і станом на 2019 рік, впроваджується у 35 країнах світу на п'яти континентах у понад 3000 муніципальних округах (Навчальний посібник для реалізації ініціативи на місцевому рівні в Україні, 2019). До впровадження підходу «Міста, дружні до дітей та молоді» приєднались громади наступних країн (Додаток Б.): 1996 – Італія; 1999 – Хорватія; 2002 – Франція, Словенія, Іспанія; 2004 – Швейцарія; 2005 - Іорданія; 2006 – Нова Зеландія; 2007 – Білорусь; 2008 – Бразилія, Казахстан; 2009 – Канада; 2011 – Сенегал; 2012 – Німеччина, Фінляндія, Монголія; 2013 – Андорра, Австрія, Республіка Корея; 2014 – Туреччина, Беліз; 2015 - В'єтнам, Коста-Ріка, Португалія, Перу; 2016 – Ісландія, Китай; 2017 - Об'єднані Арабські Емірати, Великобританія, Швеція, Колумбія, Польща, Мозамбік; 2018 - Гвінея, Японія, Україна, Колумбія. Динаміка приєднання країн до глобальної ініціативи свідчить про потенціал концепції МДДМ, освідомлений країнами-підписантами Конвенції ООН «Про Права Дитини».

Оскільки, на виконання саме цього міжнародного документу націлене впровадження ініціативи, доцільним буде надати короткий аналіз щодо його змісту, аби сформувати розуміння, чим керуються країни -учасниці, при розробці локальних концептуальних рамок ініціативи «Місто, дружнє до дитини та молоді».

Конвенція ООН «Про права дитини» (далі — Конвенція) є міжнародним правовим документом, який визначає права дитини в країнах-учасницях. Документ носить обов'язковий характер і складається із 54 статей, які

деталізують індивідуальні права осіб віком від 0 до 18 років на повноцінний розвиток можливостей в середовищі, вільному від дискримінації, голоду, жорстокості, експлуатації та інших форм зловживань. Конвенція не виокремлює певні права дитини як більш пріоритетні, але декларує обов'язковість дотримання всіх прав дитини без виключення. Правовий документ був прийнятий резолюцією 44/25 Генеральної Асамблеї ООН 20 листопада 1989 року. Учасницями Конвенції з прав дитини є Святий Престол і всі країни-члени ООН, включно з Україною, окрім США. Головною ідеєю Конвенції є розуміння того, що діти не є об'єктами, які належать своїм батькам, чи відповідальним за них дорослим. Натомість, вони є особистостями зі своїми власними правами. Конвенція визначає життєвий період дитинства, як відокремлений від періоду дорослості. Дитинство потребує особливого захисту з боку держави та суспільства, аби уможливити зростання, навчання, гру, розвиток та розквіт дітей в умовах збереження їх здоров'я та гідності.

Конвенція ООН «Про Права Дитини», під час свого 30-річного існування, стала найпоширенішим міжнародним документом - станом на 2019 рік вона була ратифікована 196 країнами (United Nations Treaty collection, vol 1577, 2019, p.3). Тим не менш, багато країн до сих пір мають численні застереження щодо певних статей Конвенції та її необов'язкових протоколів. Окрім того, положення конвенції часто впроваджуються не в комплексний спосіб, так як це має бути. Цьому сприяють такі глобальні виклики як насильницькі конфлікти та бідність, посилення міграції, зміна клімату, а також розвиток штучного інтелекту. Крім того, загально розповсюдженими проблемами є сприйняття дітей, як пасивних суб'єктів, про яких треба дбати замість таких, які мають рівні права; дотримання прав дітей як відокремлених від прав людини; брак уваги до громадянських та політичних прав дітей, а також посилення запитань та загроз міжнародним зобов'язанням у сфері прав людини.

Проведений аналіз щодо теоретичних засад концепції МДДМ, а також досвіду впровадження ініціативи у різних країнах (Додаток Б.) свідчить, що

розбудова міст, дружніх до дітей та молоді, є одним із інструментів впровадження Конвенції «Про права дитини» на місцевому рівні.

Метою цього процесу є покращення життя дітей через визнання та реалізацію їх прав, що має призводити до позитивної трансформації місцевих громад. Процес впровадження концепції МДДМ базується також на 4 базових принципах Конвенції, а саме:

- *Не-дискримінація* (стаття 2) - місто, дружнє до дітей є інклюзивним для всіх дітей, без виключення. Тому особлива увага на локальному рівні приділяється дітям, які страждають від дискримінації в процесі реалізації свої прав. Дискримінація завдає шкоди дітям різних категорій, зокрема, дітям вулиць, дітям з інвалідністю, дітям з етнічних меншин та працюючим дітям.

- *Найкращі інтереси дитини* (стаття 3) – концепція передбачає, що міста дружні до дітей і молоді, ставлять «найкращі інтереси дитини» своїм головним пріоритетом. Майже всі рішення місцевих урядів впливають на дітей прямо чи опосередковано, тож всі рівні та департаменти органів місцевого самоврядування мають бути обізнаними щодо цього та уважно ставитись до того впливу на дітей, який продукують їх рішення та політики.

- *Право кожної дитини на життя та максимальний розвиток* (стаття 6) – міста, дружні до дітей та молоді, намагаються забезпечити максимальне виживання та розвиток всіх своїх дітей, забезпечуючи оптимальні умови для їх дитинства та життя, в цілому. А розвиток, в контексті Конвенції, включає фізичний, розумовий, духовний, моральний, психологічний та соціальний аспекти.

- *Чути дитину та поважати її думку* (стаття 12) – дітей чують та бачать у містах, дружніх до дітей та молоді. Активно підтримується їх активна участь як громадян, і при цьому забезпечується їх свобода виражати думки щодо всіх питань, які їх стосуються. Міста мають забезпечити умови, коли до думок дітей ставляться серйозно місцеві органи влади, школи, родини та громадськість. Розбудова міст, дружніх до дітей і молоді, передбачає обов'язкове залучення дітей та молоді.

1.2.2. Аналіз реалізації ініціативи у регіоні «Східна Європа та Центральна Азія»

Згідно підходу ООН, Україна географічно належить до регіону «Східна Європа та Центральна Азія». Разом із нашою країною до цього регіону також відносяться Білорусь, Хорватія та Туреччина. З огляду на певну спільність регіонального контексту, доцільним є коротко охарактеризувати здобутки цих країн у процесі впровадження концепції МДДМ.

Хорватія - одна із перших країн, яка приєдналась до ініціативи у 1999 році. В Хорватії ініціатива має назву «Міста і містечка – друзі дітей». Ініціатива впроваджується спільною організацій «Наша дитяча Хорватія» та Спільною соціальною та превентивною педіатрією. Ініціативу підтримує ЮНІСЕФ у партнерстві з Асоціацією міст; Асоціацією муніципалітетів та Хорватською спільнотою округів. У хорватському контексті ініціатива має підштовхнути дітей, дорослих та інституції на всіх рівнях поважати та захищати права та потреби дітей так, як вони зазначені у Конвенції. Ініціатива покликана додати позитивні зміни у дитячий добробут. Хорватська ініціатива розвивається в межах 10 пріоритетів (які оцінюються за 123 індикаторами), а саме: 1) програми та політики, зорієнтовані на дитячий добробут; 2) урядове фінансування питань, пов'язаних з дітьми; 3) послуги «третього сектору», зорієнтовані на підтримку дітей; 4) міське здоров'я та безпека дітей; 5) дитяче здоров'я ; 6) дитяче виховання та освіта; 7) соціальне піклування про дітей; 8) культура та спорт для дітей; 9) вільний час та дозвілля; 10) послуги, зорієнтовані на підтримку позитивного батьківства. Одним із ключових принципів є участь дітей у всіх процесах, які їх стосуються, а також розробка критеріїв для оцінки інвестицій громад у дітей.

Ініціатива впроваджується через наступні механізми:

- Стимулювання до співпраці заради дітей місцевих адміністрацій та муніципалітетів, професійних надавачів послуг, дитячих інституцій, громадських асоціацій, бізнесу, а також батьків та дітей брати;

- Моніторинг досягнутих результатів та оцінка покращень становища дітей у суспільстві;
- Зовнішня оцінка програм, активностей та досягнень у напрямку прав та потреб дітей;
- Публічне визнання та нагородження міст та районів за досягнуті результати щодо покращення життя дітей.

Програма була включено у національні нормативно-правові документи, також нову державну стратегію щодо прав дитини у Хорватії (2014-2020).

Наступною із регіону до ініціативи приєдналась *Білорусь* у 2007 році. Ідея білоруського варіанту ініціативи – додати фокус на дитину до традиційної, зорієнтованої на дорослих системи місцевого управління. Столиця країни (м.Мінськ) разом з іншими 24 містами приєдналась до ініціативи. Населення обраних муніципалітетів варіює від 30 тис до 1,4млн.осіб. Країна обрала три головні пріоритети: 1) створення розвиваючого середовища для розвитку дитини; 2) просування крос-секторальної взаємодії у питаннях, які відносяться до дітей; 3) сприяння змістовній участі дітей та молоді у процесі прийняття рішень. Одним із головних акцентів є розвиток молодіжних рад та заходи з оцінки.

Для легалізації статусу МДДМ, муніципалітети Білорусі оцінюють за індексом дружності до дитини, який включає 7 параметрів.

На національному рівні створена Координаційна Рада ініціативи, яка включає представників парламенту, міністерств охорони здоров'я, освіти, праці та соціального захисту, міжнародних справ, а також представників неурядових організацій та муніципалітетів. Рада адвокатує за пріоритети ініціативи, надає технічну допомогу, навчання та національне лідерство, а також займається національною веб-сторінкою ініціативи. Статус «Міста, дружнього до дітей» надається/переглядається Радою кожні три роки.

Протягом 2015-2016 рр. в Білорусі, на замовлення ЮНІСЕФ, було виконано експертне дослідження стану запровадження Концепції МДДМ, міжнародним

експертом Юведішо Юраєвим, в результаті якого були зроблені наступні висновки та надані рекомендації:

- *Відповідність.* Дослідження виявило, що обрані у Білорусі пріоритети МДДМ високо релевантні національному контекстові - обрані цілі узгоджені із національними пріоритетами та міжнародними зобов'язаннями країни щодо прав дитини.
- *Участь дітей та молоді.* Змістовна участь дітей в процесі прийняття рішень є ключовим принципом Конвенції ООН «Про права дитини». Участь має позитивний ефект на всебічний розвиток дитини та посилення демократичних цінностей в громаді. Проведене у Білорусі дослідження свідчить, що ініціатива надала нової енергії створенню молодіжних та дитячих організацій та посилила їх спроможність у промоції прав дітей та їх інтересів у різних аспектів, а також надала підтримку діалогові між молоддю та органами місцевої влади.
- *Моніторинг прав дитини.* Нестача дезегрегованих даних щодо статусів дітей в міських середовищах, а також розробка політик, які базуються на підтверджених даних залишається глобальним викликом. Розробка та впровадження інструменту збору та аналізу даних на локальному рівні є одними із ключових досягнень ініціативи в Білорусі. Унікальним є національне напрацювання т.з. «Індексу дружності» в контексті збору даних щодо участі дітей в процесі прийняття рішень, залучення дітей до соціального життя, впливу питань навколишнього середовища на дітей та інших індикаторів. Хоча зовнішня обґрунтованість Індексу, завдяки розміру вибірки, може бути поставлена під сумнів, з іншого боку, це єдиний багатовимірний захід, який допомагає глибше зрозуміти становище дітей у міських умовах і, найголовніше, з точки зору дітей.
- *Ефективність.* Проведений аналіз свідчить, що впровадження ініціативи МДДМ у Білорусі є ефективним. Згідно проектної документації ЮНІСЕФ, за період 2013-2015 рр. на реалізації ініціативи було акумульована сума у розмірі 171 тис.дол., яка призвела до досягнення якісних результатів. Громади вклали власні кошти на реалізацію ініціативи, при цьому було очевидним те, що міста із промисловою структурою економіки мало можливість інвестувати більше бюджетних коштів у порівнянні із агро-містами.
- *Стійкість.* Згідно дослідження, стійкість ініціативи є однією з її найсильніших сторін. Є докази того, що місцеві уряди ставлять до ініціативи як до частини свого функціонування, і мають намір продовжувати впроваджувати цю практику. (Assessment of child friendly city initiative (CFCI) development in the Republic of Belarus, 2016, pp. 6-9).

Експерт також зауважив певні ідентифіковані слабкі сторони та виклики в процесі впровадження ініціативи, які можуть стати фокусами уваги і для українських міст в силу певної схожості контекстів. Зокрема, мова йшла про

нестачу візуального представлення ініціативи на національному рівні; недостатню професійну спроможність національного координуючого органу; погану якість даних про статуси дітей на міському рівні і відсутність дезегрегованих за гендерного ознакою даних; брак цілісного розуміння теорії змін відповідно до методології ЮНІСЕФ; недостатню мобілізацію місцевих, у т.ч бюджетних, ресурсів задля забезпечення найкращих інтересів дітей, у т.ч. через впровадження соціальних політик; недостатній фокус на рівності. На місцевому рівні, експертна оцінка свідчить про брак розуміння залучених сторін важливості дитячої участі в процесі формування громадянської відповідальності та підтримки громадського залучення. Також було відмічена недостатня технічна спроможність Дитячого/Молодіжного парламенту відповідати своїй місії; недостатня участь недержавних акторів в процесі планування та реалізації міських планів відносно дітей; брак між-секторальної кооперації. Здебільшого, ініціатива реалізується у Білорусі через сектор освіти; брак періодичності збору даних для моніторингу прав дітей.

Експертом були надані певні рекомендації щодо покращення ефективності впровадження ініціативи МДДМ у Білорусії. Зокрема, були зазначені наступні важливі аспекти:

- Поширити ініціативу із використанням інноваційних підходів, адаптованих до потреб найбільш вразливих та маргіналізованих дітей;
- Посилити вплив ініціативи на процес трансформації соціальних норм, які стигматизують вразливі групи дітей;
- Якісно посилити співпрацю між державними та не-державними акторами, альянсами щодо реалізації прав дітей (підтримка суспільного діалогу, соціальні замовлення та посилення спроможності місцевих органів влади використовувати дані для прийняття якісних рішень);
- Покращити розроблений інструмент моніторингу, аналізу та оцінки (оновити відповідно до нових індикаторів, у т.ч. до індикативних показників мають належати - мобілізовані кошти соціального бюджету,

витрати на найкращі інтереси дитини, захист навколишнього середовища та інші);

- Розробити впливових стратегій дитячої/молодіжної участі (дитячі-молодіжні ради/парламенти) на місцевому рівні процесу прийняття рішень в інтересах дітей;
- Сприяти соціально-орієнтованим молодіжним ініціативам, сфокусованим на питаннях інвалідності, безпеки навколишнього середовища, здорового способу життя;
- Посилити стратегічну співпрацю ЮНІСЕФ із урядом Білорусі в рамках ініціативи задля належного дотримання прав дитини; здійснення моніторингу та збору даних прийняття якісних рішень відносно зростання та розвитку дітей країни.

Туреччина приєдналась до ініціативи МДДМ у 2014 році. Індустріалізація, зростаюча економіка та пошук кращих місць для роботи та соціальних послуг призвели до процесів міграції турецького населення з сільських до міських населених пунктів. Приблизно 90% населення Туреччини (60 млн.осіб) мешкає у містах, і приблизно 30% з них – діти.

Турецька модель ініціативи «Міста, дружні до дітей» була підтримана національними офісом ЮНІСЕФ та компанією ІКЕА. Перший етап впровадження ініціативи (2014-2016рр.) надав можливість ЮНІСЕФ разом із партнерами проаналізувати хід впровадження і внести певні корективи для покращення результатів. Протягом наступного етапу (2016-2020) кількість міст, які пілотують в себе підхід дружності до дітей, вже збільшилась у Туреччині з 10 до 150. Очікується, що в результаті впровадження ініціативи в країні, 10тис.дітей отримують пряму користь, і 2 млн.дітей - опосередковану.

Головними завданнями турецької моделі «Місто, дружнє до дітей» є наступні:

- Підвищення потенціалу міст у напрямку розробки місцевих політик в інтересах дітей, які б базувались на перевірених даних задля реалізації прав дітей;

- Збільшення бюджетної частки в інтересах дітей та розробка ефективних місцевих програм;
- Наснаження молодих людей на місцевому рівні проводити адвокаційні компанії на підтримку прав дітей;
- Підтримка обміну досвідом між муніципалітетами;
- Покращення доступу до гри та дозвілля для дітей з неблагополучних місцевостей.

Одним із прикладів впровадження інструментарію ініціативи є надання притулку для 3.6млн біженців, у т.ч. 1.5 млн.дітей на місцевому рівні через організацію табору біженців. Ініціатива слугує платформою для реагування на потреби дітей.

Таким чином, порівнюючи контексти трьох країн, можна побачити, що всі вони, незалежно від строку приєднання до глобальної ініціативи, керуються уніфікованим підходом щодо покрокового впровадження ініціативи МДДМ, який включає аналіз становища дітей, декларування політичної волі щодо впровадження ініціативи, розробку плану дій разом із планом моніторингу і оцінки, реалізацію плану разом із моніторингом поточного прогресу, визнання громад та надання статусів «Місто, дружнє до дітей та молоді», перегляд планів та запуск нових циклів впровадження ініціативи. Одночасно, простежуються і певні специфічні аспекти впровадження, які можуть стати корисними для України. Наприклад, Хорватія продемонструвала гарний приклад активізації медичного сектору, який не тільки був залучений до впровадження ініціативи, але і став лідером процесу, інвестуючи професійну енергію в превенцію дитячих захворювань та посилення громадського здоров'я. Унікальним надбанням Туреччини, який може бути прийнятим до уваги Україною, також є співпраця із потужним бізнес-актором у впровадженні ініціативи, що, безперечно збільшує її сталість. Двадцятирічний досвід Хорватії та 12 років досвіду Білорусії свідчать про те, що впровадження ініціативи не має «кінцевого пункту призначення», але є постійно діючим інституційним підходом до формування місцевих політики. Динаміка народжуваності, зміна локальних контекстів, поява нових глобальних

викликів формують попит як універсальність концептуального підходу «Місто, дружнє до дітей та молоді», так і на його сталість і гнучкість. Прикладом тут може слугувати досвід Туреччини, чий географічний статус країни, яка об'єднує Європу і Азію, політична воля, міжнародна підтримка і солідарність, дозволили сформувати безпечне середовище для сирійських дітей -біженців, і цей напрямок, був логічно інтегрованим у впровадження турецького варіанту ініціативи МДДМ. Цікавими також видаються експертні висновки щодо моніторингу і оцінки впливу ініціативи у білоруському контексті. Названі виклики не є унікальними тільки для Білорусі, і тому мають звернути на себе увагу і українських міст-учасників задля їх подальшої мінімізації. До таких викликів належать брак дезегрегованих даних про статуси дітей; формальний підхід до діяльності дитячих та молодіжних організацій на національного та локальному рівнях; відсутність навички, а часто, і політичної волі, для між-секторної координації; не впізнаваність ініціативи МДДМ на національному та локальному рівнях, що зменшує можливість зворотнього зв'язку з боку батьків, дітей та громадських організацій; слабка професійна спроможність координуючих органів.

В цілому, проведений аналіз витоків, концептуальної рамки, а також міжнародного досвіду впровадження ініціативи свідчить про значний потенціал концепції «Місто, дружнє до дитини та молоді» щодо демократизації національних та локальних спільнот різних країн в найкращих інтересах дитини. Ініціатива містить ціннісний та технічний аспекти, які надають їй універсального характеру, як такої що може бути запроваджена на рівні маленьких та великих громад; в різних культурних та соціальних контекстах, з головними фокусом на індивідуальності дитини. Зазначений підхід є дієвим механізмом реалізації обов'язкової до виконання країнами -підписантами Конвенції ООН «Про Права Дитини» на локальному рівні.

При цьому відсутність комплексного розуміння прав дитини, зокрема громадських та політичних, деякими країнами, певним чином, обмежує позитивний ефект ініціативи на локальні суспільства. Ця проблема є актуальною

як для розвинутих суспільств, так і для країн «третього світу». Як свідчать результати аналізу міжнародного індексу дотримання прав дітей, економічний розвиток країни ще не є гарантією кращого дотримання прав дитини (The KidsRights Index, 2019).

Добровільний характер реалізації ініціативи залишає за країнами право певної вибірковості, але при цьому глобальна міжнародна експертиза та зміна політичних реалій підштовхує країни-учасниці до демократичних перетворень, а діти стають суб'єктами, але також і зв'язковими ланками для глобального діалогу. Участь в ініціативі таких різних за культурною, економічною та політичною складовою країн, як, наприклад, Китай, Об'єднані Арабські Емірати, Великобританія, Швеція, Колумбія, Польща, Мозамбік свідчить, що головна ідея та інструментарій ініціативи здатні зближувати країни, посилюючи світовий діалог в інтересах дітей.

Висновки до розділу 1.

У першому розділі роботи були розглянуті витoki та концептуальні засади міжнародної ініціативи «Місто, дружнє до дітей». Були наведені взаємозв'язки ініціативи з такими міжнародними документами як Конвенція ООН «Про права дитини», а також Резолюції Другої Конференції ООН з житла і сталого міського розвитку. Окрім того, були продемонстровані базові принципи та ключові стратегії реалізації ініціативи, які пропонує Дитячий Фонд ООН (ЮНІСЕФ), як відповідальна агенція ООН за підтримку впровадження ініціативи у різних країнах світу. Станом на 2019 р. ініціатива набула потужного потенціалу, який успішно реалізується у 35 країнах світу. У розділі були проаналізований досвід таких країн як Хорватія, Білорусь та Туреччина, з огляду до приналежності цих країн до єдиного з Україною глобального регіону.

РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ АКТУАЛЬНОГО СТАНУ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНІЦІАТИВИ У ТРЬОХ ПЛОТНИХ ГРОМАДАХ УКРАЇНИ

2.1. Актуальний стан впровадження ініціативи МДДМ в Україні

В Україні Конвенцію ООН «Про Права Дитини» було ратифіковано у 1991 році, тобто на першому році незалежності країни. Відповідно до Конвенції, в Україні прийнято Закон «Про охорону дитинства». Також ратифіковано два факультативні протоколи до Конвенції, які стали частиною національного законодавства: щодо торгівлі дітьми, дитячої проституції та дитячої порнографії і щодо участі дітей у збройних конфліктах. За роки незалежності відбулися позитивні зміни у системі захисту прав дітей. Разом з тим, у окремих сферах цієї системи залишилася низка нерозв'язаних проблем.

Згідно Національної Доповіді «Цілі Сталого Розвитку для дітей України», яка була представлена урядом у 2019, в Україні проживає 10,7 млн дітей та молоді, що становить 25,3% загальної чисельності населення країни; найменшою є група 15–19-річних (1,8 млн), найбільшою – група 5–9-річних (2,4 млн). За оцінками демографів, упродовж найближчих років очікується скорочення чисельності дітей та молоді приблизно такими самими темпами, як і всього населення (до 9,1 млн осіб до 2030 р., тобто приблизно на 15%) (Національна доповідь «ЦСР для дітей України», 2019, с.10).

У цьому ж документі були визначені 31 стратегічне завдання, реалізація яких сприятиме розвитку потенціалу дітей та молоді, що, в свою чергу, має сприяти розвитку країни в цілому (Додаток В.). Так, зокрема, для національної реалізації Цілі сталого розвитку 11 «Сталий розвиток міст і громад», урядом було сформульоване завдання 11.3 «Забезпечити розвиток громад, дружніх до дітей та молоді, на засадах комплексного планування та управління за участю дітей та молоді». Незважаючи на те, що доповідь була презентована у 2019 році, реалізація завдання має більш тривалу історію.

Перша спроба пілотування ініціативи «Місто, дружнє до дітей» відбулась в країні у 2009-2010 рр. На той час, ініціатива впроваджувалась на рівні міст як

логічний результат пошуку шляхів впровадження на місцевому рівні положень Конвенції ООН про права дитини та підсумкового документу спеціальної сесії ООН «Світ, сприятливий до дітей», підписаного Кабінетом міністрів України 10 травня 2002 р. В документі, зокрема, зазначено, що лідери, глави держав беруть на себе зобов'язання сприяти фізичному, психологічному, духовному, соціальному, емоційному, пізнавальному і культурному розвитку дітей як пріоритетному напрямку національних і глобальних дій. У зазначений період, у впровадженні ініціативи брали участь обласні центри - м. Вінниця, Львів, Харків, Київ, Сімферополь. А також міста обласного та районного значення – Євпаторія; Горлівка, Донецької області; м. Тростянець, Ромни, Лебедин, Кролевець, Шостка та Білопілля Сумської області; м. Червоноград, Дрогобич, Жовква та Винники Львівської області; м. Коростень, Сарни, Березний та Ріпківський райони Чернігівської області. Ініціатива продемонструвала позитивний вплив на громади, але обмеженням впровадження став брак власних повноважень територіальних одиниць в умовах централізації влади.

У 2017 році уряд України звернувся до ЮНІСЕФ з проханням поновити ініціативу, з урахуванням нових можливостей, які з'явилися у країні у зв'язку із поточною реформою децентралізації. З 2018 ЮНІСЕФ поставився до ініціативи як до програмного пріоритету, і розпочав відповідні активності. В березні 2018 Україна офіційно приєдналась до започаткованої Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ) всесвітньої ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді». Відповідний Меморандум був підписаний у Києві між Урядом України, Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ) та партнерами ініціативи (Фонд ООН у галузі народонаселення (ЮНФПА); Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України; Міністерство соціальної політики України; Міністерство молоді та спорту України; Всеукраїнська асоціація органів місцевого самоврядування «Асоціація міст України»; Асоціація органів місцевого самоврядування «Асоціація об'єднаних територіальних громад» та Громадська спілка «Національна молодіжна рада України»).

Впровадження ініціативи відноситься до одного з чотирьох пріоритетів ЮНІСЕФ у галузі соціальної політики. В рамках даного напрямку, організація працює разом з партнерами для реалізації прав дітей через локальні зобов'язання та інвестування. Ініціатива сприяє здоровій конкуренції між муніципалітетами у їх зусиллях компенсувати недоліки місцевих політик та пріоритезувати потреби дітей при розробці чи доопрацюванні локальних програм.

У 2018 році більше 170 громад приєдналось до ініціативи, *33 громади* (Додаток А.) отримують методологічну допомогу ЮНІСЕФ, *17 із 33 громад* було визнано кандидатами на здобуття статусу «Громада, дружня до дітей та молоді». При виборі громад-партнерів, ЮНІСЕФ ставив собі за мету залучити до впровадження ініціативи території зі всіх областей України, що на разі успішно реалізовано.

За даними Дитячого Фонду ООН (ЮНІСЕФ) в громадах, які долучились до ініціативи мешкає 22% населення України, що складає 9 млн.355 тис.осіб (ЮНІСЕФ, 2019). Механізм впровадження ініціативи в українських населених пунктах ґрунтується на глобальному підході, описаному у попередньому розділі, і включає 5-кроковий алгоритм включення громади, а саме:

1. Ухвала рішення щодо приєднання до ініціативи та підписання відповідного Меморандуму з Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ);
2. Виконання аналізу ситуації з правами дітей та молоді у муніципалітеті;
3. Обрання мінімум 3 із 5 напрямів роботи ініціативи, за якими працюватиме муніципалітет;
4. Складання Плану дій та бюджету для його втілення в найближчі роки;
5. Отримання статусу муніципалітету-кандидата на здобуття статусу «Громади, дружньої до дітей та молоді».

За результатами 2-3 років впровадження ініціативи містами із статусом кандидата, буде проведена незалежна оцінка реалізації планів. Якщо результати будуть визнані відповідними, муніципалітет отримає почесний статус «Громада, дружня до дітей та молоді». Наступним етапом стане новий цикл роботи в

обраних напрямках, оскільки створення дружньої громади – це не стільки результат, скільки процес практичних змін.

Повертаючись до національного рівня впровадження ініціативи, необхідно відмітити декілька важливих факторів, які характеризують український вимір впровадження ініціативи:

- Децентралізація та посилення повноважень громад. В Україні впроваджується одночасно декілька важливих реформ, які створили плідне підґрунтя для «розгортання» ініціативи. Реформа децентралізації та делегування повноважень на місцевий рівень дозволили запропонувати в Україні ширше бачення «міст, дружніх до дитини» як «громад, дружніх до дитини» (англ. municipalities). Такий підхід дозволив включити в процес об'єднані територіальні громади (ОТГ). Наразі, в ініціативі беруть участь 10 обласних центрів, 8 міст обласного значення, 1 місто районного значення, 5 міських, 3 селищних та 6 сільських ОТГ (Додаток Г.). Усі вони знаходяться на різних етапах впровадження ініціативи.

Цікавим видається той факт, що адміністративний устрій та розмір громади не вплинув суттєво на вибір пріоритетних напрямків впровадження ініціативи. Аналіз-планів дій 12 із 33 громад, які є у вільному доступі свідчить, що більшість (9 з 12) громад, незалежно від розміру та устрою, обрали «Право на дитинство» як пріоритетний напрямок реформування місцевих політик та покращення локальної інфраструктури.

Наступним вибором громад, з несуттєвим відривом від попереднього пріоритету, стало покращення ситуації з правом дітей та молоді бути почутими (8 з 12 громад). Однакова кількість громад (6) обрали «право на безпеку» та «право на визнання та повагу» як ще один напрямок плану дій реалізації ініціативи (Додаток Д).

- Запит на реформи та перші успіхи реформ у галузі освіти, медицини та деінституалізації. Уряд В. Гройсмана, який підтримав впровадження ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді» у 2018 році, за декілька років до того розпочав низку важливих реформ у галузі освіти, охорони здоров'я та соціальної

політики. Незважаючи на певні складнощі у процесі реалізації реформ, експерти погоджуються, що вони мали системний характер та призвели до певних якісних змін. Наприклад, Закон України «Про освіту» (2017) ввів поняття «інклюзивної освіти» та зробив її обов'язковою для закладів освіти.

Реформа в галузі де-інституалізації, мета якої забезпечити наявність комплексу послуги на рівні громади, за яких зникне потреба у закладах інституційного догляду та виховання дітей, передбачає, що до 2026 року дітей у закладах інституційного догляду та виховання має бути не більше 0,5%. Відповідно до звіту Уповноваженого Президента України з прав дитини, М. Кулеби, станом на січень 2019, кількість дітей, які виховуються в закладах інституційного догляду та виховання дітей, зменшилась на 4,6% порівняно з даними 2017 року.

Також в соціальній сфері прийнято новий Закон України «Про соціальні послуги», який передбачає покращення доступу до соціальних послуг вразливих груп населення, зокрема, дітей з інвалідністю та дітей з родин у складних життєвих обставинах. У сфері медицини впроваджено механізм «гроші ходять за пацієнтом», що дало українцям, зокрема, дітям та їх родинам, право обирати найкращого надавача медичних послуг на локальному рівні.

Цікавим здається той факт, що при обранні програмних пріоритетів, найменша кількість громад (4 з 12) із тих, хто розмістив свої плани дій на офіційних сторінках, обрали напрямок «Право на охорону здоров'я, освіту та соціальний захист» (Додаток Д). Важливим буде нагадати, що кожна громада мала можливість обрати три з п'яти напрямків, направлених на реалізацію положень Конвенції ООН «Про права дитини». Робочі групи при визначенні найактуальніших напрямків програмної роботи, спирались на дані ситуаційного аналізу становища дітей у громаді. Тобто, з одного боку, є підтвердження тому, що базові послуги надаються в громадах на достатньому рівні в умовах фінансування із державного бюджету. Субвенції на галузь середньої освіти, забезпечення соціальних виплат та компенсацію вартості медичних послуг та достатня законодавча база сприяють стабільності надання базових послуг. З

іншого боку, низька пріоритизація цього напрямку може сигналізувати про недостатнє відчуття відповідальності за розвиток послуг із боку громад.

В цілому, вважаємо, що значний обсяг паралельних реформ дав мотиваційний поштовх громадам активно зголошуватись на участь в ініціативі «Громада, дружня до дітей та молоді», яка, власне, і стає рамкою для виконання законодавчих норм на місцевому рівні. Підтвердженням цьому може слугувати кількість громад, які проявили зацікавленість в участі в ініціативі – понад 170 зі всіх областей України. Зреагувавши на такий запит громад, Уряд України в березні 2019 подав до парламенту проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про охорону дитинства» щодо реалізації міжнародної ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді»» (реєстр. № 10189 від 27.03.2019 р.). На жаль, станом на 09.2019, за результатами розгляду в першому читанні законопроект був повернутий суб'єкту права законодавчої ініціативи на доопрацювання з урахуванням зауважень та пропозицій, висловлених Головним науково-експертним управлінням Верховної Ради України. Є сподівання, що новий уряд країни ефективно продовжить розпочаті реформи, в тому числі і інституалізацію ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді».

Важливо відмітити, що зміна національної влади, зокрема складу уряду та парламенту 2019 року, не вплинула суттєво на локальний прогрес громад у впровадженні ініціативи. Громади продовжують втілювати плани дій, готуючись до незалежної оцінки та отримання перших статусів «Громад, дружніх до дітей та молоді», які очікувано відбудуться у 2020 році. З метою обміну досвідом та підтримки мотивації громад, вдалі практики впровадження ініціативи регулярно публікуються у соціальних медіа та на сторінках громад (Додаток Ж).

Підсумовуючи аналіз національного виміру впровадження ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді», необхідно відмітити, що в Україні існують якісні передумови для впровадження ініціативи на місцевому рівні. Кількість громад, які зголосились на участь у моделюванні, говорить про певну трендовість дитино-центричного підходу, посилену позитивною динамікою в галузі реформування освіти, медицини та соціального захисту. Децентралізація

повноважень громад також стала сприятливим чинником, який дозволив громадам не тільки «мріяти», але і «діяти». При цьому доцільним вважається подальший аналіз локального досвіду реформування для отримання змістовного бачення якості змін на місцевому рівні.

2.2. Методологія дослідження

Методологія даного емпіричного дослідження поєднує якісні та кількісні методи, зокрема містить наступний набір інструментів: аналіз місцевих програм та відкритих даних щодо прогресу громад у реалізації ініціативи втілення ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді»; соціологічне опитування мешканців пілотних громад; консультування з експертами. *Базовою гіпотезою* дослідження було припущення, що ініціатива ГДДМ має позитивний вплив на розвиток громад та її мешканців.

Дослідження проводилось у трьох пілотних громадах (м. Львів; Хмельницька міська ОТГ Вінницької області; Новоукраїнська міська ОТГ Кіровоградської області), які беруть участь в ініціативі з 2018 року. Зазначені громади були обрані з огляду на різноманітність їх географічної приналежності та адміністративного устрою.

Першим кроком емпіричного дослідження, був аналіз місцевих програм, прийнятих громадами з метою реалізації ініціативи на локальному рівні. Програми, які містили задекларовані пріоритети, були порівняні із поточними досягненнями громад на шляху реалізації ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді». Метою збору та аналізу такої інформації було формулювання гіпотез для наступних етапів дослідження (див. частина 2.3.). В результаті реалізації цього етапу дослідження було виявлено, що окрім позитивного впливу ініціативи на розвиток громад, деякі аспекти її реалізації можуть бути вдосконалені.

Зокрема, на основі виявлених позитивних сторін реалізації ініціативи, для наступних етапів дослідження було припущено що:

- Пілотні громади схвально ставляться до своєї участі в ініціативі за підтримки ЮНІСЕФ;

- Ініціатива сприяє репутаційному капіталу місцевої влади, збільшилось визнання громади на національному рівні;
- Молодь і діти отримала певні переваги від впровадження ініціативи, але вони носять фрагментарний характер, і поки що не стали системною практикою;
- Ініціатива допомогла залученим фахівцям впровадити у практику такі механізми як залучення молоді до процесу прийняття рішень, моніторинг та аналіз поточного стану становища молоді та дітей в громаді з подальшою розробкою індикативних планів дій;
- Ініціатива допомогла знайти інноваційні інструменти роботи разом з молоддю завдяки підтримці ЮНІСЕФ та інформаційному обміну між громадами.

Крім того, було припущено, що у реалізації ініціативи *сторонами, які потребують доопрацювання*, є наступні аспекти:

- Завищені очікування громад від підтримки ЮНІСЕФ поки що не виправдались у повній мірі;
- Про ініціативу знають лише особи, які беруть в ній безпосередню участь. Позитивні зміни не комунікуються належним чином на загальному рівні громади. Більшість людей ніколи не чули про ініціативу, яка впроваджується у їх громаді;
- Молодь не бере участь у процесу прийняття всіх рішень, які їх стосуються в громаді;
- Молодь не бачить змін;
- Відчувається брак фінансового забезпечення впровадження ініціативи на локальному рівні, а також не виправдались очікування щодо національної фінансової підтримки ініціативи;
- Ініціатива «розчинилась» в існуючих міських / селищних програмах, і не додала додаткової вартості громаді;

- Забагато/замало фахівців місцевих органів влади залучено до впровадження ініціативи, тому виникли проблеми з координацією;
- Партнерство між місцевою владою та різними дотичними до дітей та молоді цільовими групами будується формально.

Другим етапом дослідження стало проведення соціологічного опитування мешканців обраних громад оцінки їх ставлення до поточних локальних змін, яких вдалось досягти завдяки реалізації ініціативи. Для опитування була розроблена авторська анкета². В основу запитань в анкеті лягли гіпотези, сформульовані в результаті аналізу програм, прийнятих громадами з метою реалізації ініціативи на локальному рівні. Форма опитувальника (Додаток 3.) містила три блоки питань:

- Блок 1. Загальна ситуація в громаді;
- Блок 2. Оцінка ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді» мешканцями громади, зокрема молоддю;
- Блок 3. Соціо-демографічні запитання.

Збір соціологічних даних тривав три місяці, і відбувся протягом червня-серпня, 2019 р. за підтримки аналітичного центру «Інститут Міста» (м. Львів)³.

Опитування було проведене у трьох пілотних громадах методом анкетування з відкритими та закритими питаннями за допомоги онлайн інструменту - Google Form. Використання зазначеного інструменту було визначено як оптимальне з огляду на його технічні можливості щодо оперативності збору даних, низької вартості дослідження, швидкості поширення інформації, спрощеної процедури перекодування даних, а також можливості фокусу на цільовій аудиторії дослідження – дітях на молоді. Головним обмеженнями даного інструменту стала загроза щодо репрезентативності вибірки, а також відсутність контролю над відповідальним заповненням анкет. Для обробки даних була використана програма SPSS.

² У розробці анкети була надана підтримка професійного соціолога пані Тетяни Приходько («Інститут міста»).

³ Інститут міста - аналітичний центр, місією якого є об'єднання зусиль мешканців, влади та бізнесу Львова для вирішення ключових питань стратегічного розвитку міста.

Обсяг вибірки дослідження становить – 224 особи, в т.ч. 51% респондентів мешкають у Львові; 21% - у Хмельницькій ОТГ та 27% опитаних є мешканцями Новоукраїнської ОТГ. Частка опитаної молоді трьох громад становить 72%, в т.ч. респонденти віком до 17 років склали 21% вибірки; вікова група 18-24 років становить 18%; група 25-35 років – 33% опитаних.

Наступним етапом емпіричного дослідження було обговорення результатів, отриманих в результаті соціологічного опитування, та первинних висновків із експертами, представниками робочих груп пілотних громад, задіяних у реалізацію ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді» з метою аналізу та напрацювання подальших рекомендацій. Експерти були відібрані за наступними критеріями :

- Географічний критерій (експерти із пілотних громад мають перевагу);
- Залученість до впровадження ініціативи, обізнаність щодо її концептуальних засад та участь у процесі впровадження у пілотних громадах;
- Професійне залучення до питань, які включені до концептуальної рамки ініціативи, зокрема, право дітей та молоді на визнання, повагу та справедливе ставлення; право бути почутими; право на охорону здоров'я, освіти та соціальний захист; право на безпеку; право на дитинство.

Експертне обговорення відбулось за методикою не структурованого інтерв'ю (Додаток І).

При проведенні збору даних та аналізу в рамках емпіричної частини дослідження, були дотримані наступні принципи:

- Повага до гідності, думки та досвіду респондентів;
- Принцип «Не нашкодь»: усі учасники інтерв'ю були проінформовані про мету дослідження ;
- Конфіденційність: інформація представлена в узагальненому вигляді без персональних посилань на респондентів.

2.3. Аналіз результатів дослідження

З метою детального аналізу якісних змін на місцевому рівні, які стали можливі завдяки впровадженню ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді», був проаналізований стан впровадження ініціативи в Україні на основі трьох пілотних громад (м. Львів, м.Хмельник Вінницької області, Новоукраїнська ОТГ Кіровоградської області). До уваги були прийняті індикативні показники, визначені пілотними громадами в планах реалізації та моніторингу ініціативи.

2.3.1. Моніторинг ініціативи за індикативними показниками у трьох пілотних громадах

2.3.1.1. м. Львів

Львів - місто, яка розташоване у Західній частині країни, належить до 10 обласних центрів, які беруть участь в ініціативі «Громада, дружня до дітей та молоді». Місто має вигідне географічне положення, адже знаходиться в радіусі 500 км доступності до 5-ти європейських столиць (Київ, Варшава, Будапешт, Мінськ, Кишинів). У розрізі міст обласного значення України за кількістю прямих іноземних інвестицій, Львів посів 4 місце, поступившись Києву (23103 млн.\$), Дніпру (1662 млн.\$) та Запоріжжю (868 млн.\$) (Аналітична доповідь «Про стан та забезпечення прав дітей та молоді у місті Львів», 2018, с.15).

Одним із основних викликів розвитку міста є депопуляція⁴. Станом на 2018 рік близько 19% населення Львова – це діти до 18 років (141 139 осіб), частка молоді (19-25 років) становить майже третину від усього постійного населення (26%, 193 165 осіб). Загалом відсоток тих, хто досягнув 35 років, сягає позначки

⁴ Скорочення населення підтверджують дані Головного управління статистики Львівської області – за 2018 рік у Львові народилось 6.7 тис.осіб, а померло 8.7 тис.осіб. У 2017 році у Львові народилось 7130 дітей, що на 4,2% менше порівняно із 2016 роком, а померло 8490 осіб, що на 1,1% більше за показники 2016 року. Природне скорочення населення Львова у 2017 році становило 1360 осіб. У 2016 році воно складало 954 особи. Подібна ситуація не є унікальною для Львова, а скоріш свідчить про загальнонаціональну тенденцію скорочення чисельності населення країни. Станом на 06.2019, чисельність наявного населення міста складала 754,864 тис. осіб. Для порівняння, чисельність населення міста у на 01.02.2014 році складала 757,949 тис.осіб (Головне Управління статистики у Львівській області, 2014-2019).

45%. У динаміці років спостерігаємо, що з 2013 до 2018 року частка дітей зростає на 1% (з 18% (2013) до 19% (2018), різниця – 2,5 тис.). Водночас відсоток осіб 19-35 років зменшився на 2% (з 28% (2013) до 26% (2018), різниця – 16,6 тис. осіб) (Аналітична доповідь «Про стан та забезпечення прав дітей та молоді у місті Львів», 2018, с.13).

Усвідомлюючи ризики природнього скорочення населення, Львівська міська рада у 2018 році зголосилась на участь в ініціативі «Громада, дружня для дітей та молоді» з метою створення сприятливих умов для покращення демографічних показників, а також реалізації прав дітей-мешканців Львова на повноцінний розвиток їх потенціалу, особливо, найбільш вразливих. Згідно рекомендацій ЮНІСЕФ, у 2018 містом був проведений ситуаційний аналіз становища дітей та молоді за підтримки КУ «Інститут Міста». Результати аналізу були представлені публічно у аналітичній доповіді «Про стан та забезпечення прав дітей та молоді у місті Львів» і є доступними веб-сторінці центру.

На думку експертів Інституту Міста, сприятливою передумовою для впровадженні ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді» у Львові стала національна реформа фінансової децентралізації. Місто добре усвідомлює власну фінансову автономію, і вміло використовує її позитивні сторони, зокрема, у перерозподілі видатків на освіту і охорону здоров'я, які раніше фінансували з державного бюджету.⁵

Проведений ситуаційний аналіз становища дітей та молоді у Львові, дав підстави пріоритизувати виклики та розробити місцевий план дій за трьома наступними напрямками:

- *Ціль 1.* Кожна дитина та молода людина відчуває визнання, повагу та справедливе ставлення у своєму місті та громаді;

⁵ Станом на 2017 рік виконання річного плану міського бюджету Львова становить 101%. Обсяг видатків міського бюджету Львова протягом 9 місяців 2018 року становить 6,9 млрд.грн, що майже втричі більше, ніж 2013 року – 2,8 млрд.грн. Загалом на одного мешканця припадає 11,4 тис. грн., що майже втричі більше, ніж 2013 року – 3,5 тис. грн. Найбільша частка бюджетних видатків зосереджена у сфері соціального захисту та соціального забезпечення (2016 – 25%, 2017 – 29%, 2018 – 27%). Другим пріоритетом у розподілі видатків у Львові є освіта, що становить майже чверть річних видатків (22- 24%) (Аналітичному звіті «Про стан та забезпечення прав дітей та молоді у місті Львів», 2018).

- *Ціль 2.* Кожна дитина та молода людина має право, щоб її голос, потреби та пріоритети були почуті та враховані у нормативних актах, політиці, бюджетах та програмах;
- *Ціль 3.* Кожна дитина та молода людина має доступ до якісних послуг (освітніх, медичних, соціальних).

Для реалізації зазначених цілей були визначені дев'ять завдань із зазначеними індикаторами, за якими можна перевірити прогрес досягнення завдань та очікувані джерела інформації для моніторингу прогресу (Додаток К.) Короткий аналіз обраних індикаторів, свідчить про їх комплексність та відповідність зазначеним цілям. Джерела інформації, за якими будуть акумулюватись дані для індикаторів, містять офіційні звіти органів місцевого самоврядування та дані соціологічних опитувань, які будуть проведені КУ «Інститут Міста». Очікується, що перший моніторинговий звіт буде здійснений у кінці 2019 року, що дасть підстави для більш глибокого аналізу прогресу громади Львова у напрямку покращення життя дітей та молоді.

У якості рекомендації, вважаємо за доцільне порадити громаді також залучити сторонніх експертів для оцінки якісних змін в рамках реалізації плану дій, зокрема, молодіжні та дитячі організації. По-перше, це може допомогти уникнути певного упередження під час оцінки прогресу впровадження ініціативи. По-друге, залучення молодіжних та дитячих об'єднань сприятиме розбудові їх організаційного потенціалу.

Станом вересень 2019 р. можна зазначити наступні якісні здобутки міста, які можуть слугувати корисним прикладом для інших громад:

1) Прийнята *Стратегія «Львів, дружній до дітей та молоді»* та План дій з реалізації ініціативи ЮНІСЕФ «Громада, дружна до дітей та молоді» (листопад, 2018)⁶. За дану ухвалу проголосувало 50 депутатів із 64 депутатів.

⁶ Мета Стратегії: визначення стратегічних цілей, пріоритетів, напрямків і конкретних проектів, які сприятимуть забезпеченню оптимально сприятливих та ефективних умов для економічного розвитку кожної дитини та молодої людини, через вирішення найважливіших завдань розвитку міста. Термін реалізації Плану дій передбачений: 2019–2020 роки. Фінансування Плану дій на період до 2021 року — 21 млн. грн. У 2019 році — 13,755 млн. грн. У 2020 році — 7,245 млн. грн.

2) Активізовано діяльність *Дитячої дорадчої ради при Львівській міській раді*, яка була створена згідно Ухвали № 2144 Львівської міської ради від 29.06.2017.

Дитяча дорадча рада при Львівській міській раді є постійно діючим, міжгалузевим, консультативно-дорадчим органом, який діє з метою захисту прав та інтересів дітей, врахування їх думки та безпосереднього залучення дітей до прийняття рішень в органах місцевого самоврядування, що стосуються дітей⁷.

Згідно звіту Дитячого дорадчого органу за 2018 рік дітям вдалось досягти наступних результатів: 1) розробити схему зміни пішохідного переходу в районі гімназії «Гроно»; 2) Зняти відеоролик щодо боротьби з булінгом; 3) Провести флеш-моб до дня усиновлення; 4) Систематично публікувати інформаційно-просвітницькі статті щодо боротьби з булінгом, про працю неповнолітніх осіб, безкоштовного проїзду в учнів, популяризацію читання серед дітей; 5) Поширити інформацію через сторінку фейсбук щодо заходів/подій. Протягом 2019 року дорадча рада планує проведення компанії «Булінг Stops Тут» в усіх школах міста; взяти участь у роботі місцевого самоврядування щодо створення дитячих ігрових майданчиків; створити проекти для популяризації читання серед дітей; провести заходи щодо зацікавлення дітей та молоді у відвідування музеїв; налагодити співпрацю з учнівським парламентом Львова та іншими дитячими організаціями.

3) Ще одним дієвим механізмом покращення життя дітей та молоді на рівні міста є *продовження практики «бюджет участі», «громадський бюджет» або «бюджет міських ініціатив»*. Бюджет міських ініціатив дозволяє мешканцям, зокрема молоді взяти участь в тому, як і де бюджетні кошти можуть використовуватися для поліпшення життя міста. Для спрощення процесу участі

⁷ Склад ради обирається раз на два роки із числа мешканців Львова віком до 18 років. Згідно Положення про Дитячу Дорадчу Раду (ДДР) при Львівській міській раді, ДДР має виконувати наступні завдання Основними завданнями Ради є:

- Забезпечення прав дітей відповідно до положень Конвенції ООН про права дитини, міжнародних нормативно-правових актів та чинного законодавства України.
- Підтримка громадських ініціатив, спрямованих на поліпшення становища дітей та підвищення їх ролі у суспільстві, визначення основних напрямків розвитку м. Львів як міста, дружнього до дітей.
- Залучення дітей до участі у місцевому самоврядуванні, державо- і нормотворчих процесах, а також становлення громадянського суспільства в Україні.

місцева влада впровадила онлайн платформу «Громадський проект», яка дозволяє брати участь в конкурсі, не виходячи з дому: охочі подають заявку online і відслідковують перебіг відбіркового процесу⁸.

4) У 2018 року Львів визнано *молодіжною столицею* України. Це дало початок дворічній традиції проведення масштабного *молодіжного форуму* – «Молодвіж», який у 2018р. зібрав понад 1,6 тис. молоді з усієї України. У 2019 році фестиваль відвідало 2200 молодих людей із різних міст України, було організовано 36 подій із запрошенням 28 спікерів/ок та 10 модераторів/ок.

5) Львів впроваджує практику проведення *молодіжних сесій*, на яких громадсько-активна молодь міста має можливість рекомендувати місцевій владі пріоритети молодіжної політики міста. На другій річній молодіжній сесії, яка пройшла у жовтні 2019 р., і зібрала 37 молодіжних делегатів, було прийнято рішення про щоквартальне проведення подібних дорадчих зібрань за підтримки Львівської міської ради. Позитивним фактором вважається те, що як участь у заході, так і висунення пропозицій є доступними для усіх бажаючих представників молодіжних кіл. Доцільним ми вважаємо розробити та впровадити окрему інформаційну компанію щодо активізації участі молоді, які відносяться до вразливих категорій населення задля представленості їх думки у процесі прийняття місцевих рішень.

6) У квітні 2019 р. у Львові була створена *комунальна установа «Львівський молодіжний центр»*. Таке рішення було підтримано 43 депутатами Львівської міської ради. Головними векторами діяльності організації стали реалізація ініціативи «Громади, дружні до дітей та молоді»; мережування молодіжного середовища міста; розвиток соціальних ліфтів у місті.

⁸ Протягом 2015-2018 рр. за рахунок бюджетних коштів було підтримано 159 проектів на загальну суму 81 млн. грн. У 2018 році мешканці подали 159 проектів на суму 141 566 651 грн. з них 137 проектів пройшли попередню модерацію, отримали позитивні оцінки та були допущені до голосування. За проекти громадського бюджету у 2018 році проголосувало 68 285 мешканців та було віддано 106 100 голосів.

Відповідно до результатів голосування до фінансування за кошти спеціального фонду міського бюджету міста Львова у 2019 році рекомендовано 54 проекти на загальну суму 38 198 578 грн. Важливо відмітити, що 41 з 54 проектів безпосередньо зорієнтовані на покращення доступу дітей до освітніх послуг та послуг охорони здоров'я. Інші проекти направлені на покращення безпеки та громадської культури міського середовища, і, відповідно, опосередковано впливають на якість життя дітей (Ухвала Львівської Міської Ради № 4242 від 29 листопада 2018 р.).

7) У жовтні 2019 Львів одним із трьох українських міст- учасників на першому міжнародному саміті Міст, дружніх до дітей та молоді у м. Кельн, Німеччина, де були представлені здобутки міста щодо проведення інформаційної компанії «Булінг stops тут» у 30 міських школах.⁹ В цілому у саміті взяли участь представники міст-учасників із 40 країн світу, які беруть участь в ініціативі.

За результатами саміту, Львів став одним із міст-підписантів Кельнської декларації розвитку дружнього до дітей та молоді середовища. Згідно документу, місто взяло на себе міжнародні зобов'язання щодо демонстрації вимірюваних результатів по залученню дітей та молоді до розвитку міста, усунення дискримінації до дітей та молоді в місцевих політиках.

Висновки та рекомендації:

1. Аналіз становища дітей та молоді у Львові продемонстрував необхідність посилення принципу «послуга ходить да дитиною», що дозволить забезпечити адресність. Даний принцип може бути реалізований у декількох напрямках. Наприклад, через створення інклюзивних освітніх та розвиваючих середовищ, максимально наближених до місць проживання дітей та їх родин. Також сім'ям у складних життєвих обставинах може бути запропонована можливість самостійно обирати найкращого, на їх погляд, надавача соціальних послуг, а місцевим громадам, закуповувати послуг у тих надавачів, які були обрані користувачами. Даний принцип вже був запроваджений у галузях надання послуг з охорони здоров'я та освіти. Зокрема, у новому Законі України «Про освіту» передбачено, що кошти з державного бюджету на навчання кожного учня слідуватимуть за ним у заклад освіти — у тому числі до приватних шкіл. Це і є принцип «гроші ходять за дитиною»: компенсація державою вартості навчання учня.

⁹ В рамках компанії школи-учасниці виготовили відео з метою профілактики цькування дітей у школах. Декілька шкільних відео доступні за посиланнями:

[https://www.youtube.com/watch?v=zACLm3Fp3LQ&feature=player_embedded&utm](https://www.youtube.com/watch?v=zACLm3Fp3LQ&feature=player_embedded&utm;)

[https://www.youtube.com/watch?v=39rbBBvslaE&feature=player_embedded&utm](https://www.youtube.com/watch?v=39rbBBvslaE&feature=player_embedded&utm;)

[https://www.youtube.com/watch?v=4rO0FIFr2AI&feature=player_embedded&utm](https://www.youtube.com/watch?v=4rO0FIFr2AI&feature=player_embedded&utm;)

<https://www.youtube.com/watch?v=LP2AB8jOThs;>

2. Львівська Дитяча дорадча рада, на нашу думку, поки що діє більше як громадська організація, представлена 12 дітьми, аніж дорадчий орган. Натомість, функція дорадчої інституції полягає у тому, щоб привносити голоси дітей у місцеву політику. Саме такі завдання містяться у Положенні про Раду, затвердженому ухвалою Львівської міської Ради. Доопрацювання потребує також механізм залучення дітей до роботи дорадчого органу. Адже єдиним запропонованим рішенням наразі є добровільне зголошення дітей щодо участі у відповідь на публікацію відділу “Служба у справах дітей“ департаменту гуманітарної політики оголошення про створення Ради та початок відкритого конкурсу письмових робіт на офіційному порталі Львівської міської. Вочевидь, діти не є постійними відвідувачами даного сайту, тому канали комунікації мають бути розширені до веб-ресурсів, якими регулярно користуються саме мешканці Львова віком до 18 років. Адже рада має мати прозорий механізм оновлення, аби усі бажаючі могли взяти участь у її діяльності. Вбачається за необхідне розбудова потенціалу ради згідно її інституційних завдань з метою посилення конструктивного діалогу із місцевою владою.

3. В умовах прийняття нового Закону України «Про соціальні послуги», який не був чинним на момент розробки плану дій та моніторингового плану, доцільним вважається розширення переліку моніторингових індикаторів з урахуванням необхідності оцінки доступу дітей та їх родин до базових соціальних послуг на рівні громади.

2.3.1.2. Новоукраїнська міська ОТГ Кіровоградської області

Новоукраїнська міська об'єднана територіальна громада – одна з найбільших ОТГ у Кіровоградській області. Чисельність населення громади станом на 2017 рік становить 19 371 мешканець. Станом на початок 2017 року, на території громади проживало 5022 дітей та молоді віком до 24 років, що складає 26% від загальної кількості населення. За оцінкою Міністерства з питань

регіонального розвитку, Новоукраїнська громада займає в Україні 42 місце серед 366 ОТГ за фінансовою спроможністю¹⁰.

Аналіз структури видатків громади свідчить, що найбільша частина місцевого бюджету (57%, що дорівнює 86 010,2 тис.грн) витрачається на освіту. На сферу соціального захисту та соціально забезпечення на рівні громади передбачені витрати у розмірі 1910,7 тис.грн, що складає 1% від витрат місцевого бюджету. Важливо відмітити, що 15% місцевого бюджету громада витрачає на міжбюджетні трансферти, забезпечуючи спів-фінансування районних структур, які надають соціальні послуги вразливим категоріям населення, у т.ч. дітям та молоді.

У грудні 2018 року Новоукраїнська ОТГ стала однією з перших громад-кандидатів на здобуття статусу "Громада, дружня до дітей та молоді". Для його отримання Новоукраїнською ОТГ було здійснено аналіз задоволення потреб дітей та молоді, який продемонстрував, що 55% дітей та молоді громади отримували інформацію про те, які рішення приймалися в громаді протягом 2017 року, а 68% дітей 13-18 років брали участь у виборах дитячого самоврядування на рівні школи чи громади. Більше половини дітей громади віком 13-17 років (57%) вказали, що задоволені власною участю в громадському житті та прийнятті рішень у Новоукраїнській ОТГ.

Більшу стурбованість, на рівні первинного опитування, діти та їх батьки висловили щодо стану міської інфраструктури, зорієнтованої на дітей. Лише 39% місцевих дітей і батьків вказали, що поруч з будинком є дитячий майданчик, де діти можуть грати. Доступ до водопостачання мали лише 33% опитаних дітей та батьків, які мешкають у Новоукраїнській ОТГ. Менше половини респондентів віком 13-18 років та батьків (48%) вказали, що задоволені рівнем життєвого середовища у Новоукраїнській громаді. Приблизно та сама кількість (44%)

¹⁰ Згідно звіту Новоукраїнського міського голови про роботу Новоукраїнської міської ради та її виконавчого комітету за підсумками 2018 року, річний бюджет громади отримав доходів загального та спеціального фондів – 146 035,5 тис.грн. (у т.ч. трансферти–61 237,3 тис.грн.). На 2019 рік бюджет затверджено у сумі 140 064,0 тис.грн. (у т.ч. трансферти–53 115,3 тис.грн.). Видаткова частина бюджету громади у 2018 році, яка здійснювалась із застосуванням програмно-цільового методу, складає 150 905,3 тис.грн. (загальний та спеціальний фонди), що на 22 839,5 тис.грн. більше у порівнянні з 2017 роком.

респондентів зазначили, що задоволені рівнем медичної допомоги в громаді. Більший відсоток задоволеності серед опитаних мешканців громади спостерігається щодо якості середньої освіти (69%). Майже половина опитаних дітей та молоді (49%) вказали на те, що мають можливість без відома батьків звернутися до фахівця (медичного, освітнього чи соціальної установи) або передзвонити на гарячу лінію, щоб обговорити свої проблеми.

Аналіз ситуації щодо становища дітей та молоді у Новоукраїнській ОТГ дав підстави розробити план дій, а також план моніторингу та оцінки реалізації ініціативи "Громада, дружня до дітей та молоді". Відповідні документи були прийняті Новоукраїнською міською радою відповідно до рішення сесії № 1087-1 від 06.12.18.

Громада обрала наступні пріоритети для реалізації ініціативи:

- *Ціль 1.* Кожна дитина та молода людина має право, щоб їхній голос, потреби та пріоритети були почуті та враховані в нормативних актах, політиці та програмах громади;
- *Ціль 2.* Кожна дитина та молода людина живе в безпечному та чистому середовищі;
- *Ціль 3.* Кожна дитина та молода людина має можливість насолоджуватися життям в сім'ї, іграми та відпочинком.

Протягом 2018 року, який став для Новоукраїнської ОТГ першим роком реалізації ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді», громаді вдалось посилити попередні досягнення у напрямку підтримки дітей та молоді, а також започаткувати нові види діяльності відповідно до прийнятого плану дій. Далі представлений короткий огляд здобутків громади за 2018 рік у напрямках, які формують якість трансформаційних процесів, а саме: місцеві політики; ефективна співпраця з міжнародними програмами та організаціями; забезпечення участі дітей та молоді у житті громади; покращенням критичної інфраструктури для дітей та молоді; доступ до соціальних та освітніх послуг дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах;

Місцеві політики. З 2017 року громада має розроблену стратегію розвитку, яка у 2019 році була доопрацьована з урахуванням гендерно-зорієнтованого підходу (Рішення сесії Новоукраїнської міської ради № 1414 від 18.09.2019). Усі стратегічні цілі, зазначені у документі, прямо чи опосередковано стосуються дітей та молоді, адже покликані створити сприятливі умови для їх захисту та розвитку. Найбільш цільовим напрямком стратегії, покликаним на реалізацію права дітей та молоді бути почутою, можна вважати стратегічну ціль С.1 «Ефективна комунікація громади з владою для виховання свідомості населення». В рамках даної цілі передбачено запровадження механізму електронних петицій, створення електронного кол-центру для удосконалення роботи із звернення громадян, створення центру ініціатив громади, а також регулярна звітність місцевої влади перед громадою. Також стратегія включає інші цілі, які корелюються із програмними пріоритетами ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді». Зокрема, порівняльний аналіз програмних пріоритетів ініціативи та стратегічних напрямків розвитку Новоукраїнської ОТГ представлений у табл.1.

Табл 1. Порівняльний аналіз загальних програмних пріоритетів ГДДМ зі стратегічними цілями розвитку Новоукраїнської ОТГ

<i>Програмний пріоритет ініціативи ГДДМ</i>	<i>Оперативні цілі розвитку Новоукраїнської ОТГ до 2019 р.</i>
Право бути почутими	А.2.1. Дослідження потреб мешканців; С.1.1. Забезпечення постійних та ефективних каналів зв'язку з громадою; С.1.2. Створення умов для навчання громадян та реалізації їх ініціатив; С.1.4. Створити систему впровадження проектів за рахунок зовнішніх джерел; С.1.5. Благоустрій громадського простору через «бюджет участі».
Право на безпеку	В.1.1. Капітальний ремонт доріг та мостів. Обладнання тротуарів та вело доріжок; В.1.2. Ремонт та відновлення гребель; В.3.1. Сприяння будівництву сонячних та гідроелектростанцій; В.3.3. Реконструкція мережі зовнішнього освітлення вулиць з використанням сучасних енергозберігаючих технологій; В.4.4. Благоустрій території громади; В.4.5. Відновлення лісосмуг і зелених насаджень; С.2.1. Створення системи екологічного виховання.
Право на визнання, повагу та	С.3.4. Розвиток сімейних форм виховання на території громади.

справедливе ставлення	
Право на охорону здоров'я, освіти та соціальний захист	В.2.1. Реконструкція мереж водопостачання та водовідведення. Реконструкція очисних споруд. С.3.1. Створення опорних шкіл високого рівня надання педагогічних послуг та забезпечення якісної дошкільної освіти. С.3.4. Розвиток сімейних форм виховання на території громади.
Право на дитинство	С.3.3. Створення центрів відпочинку для дітей та молоді. С.4.1. Створення постійно діючої школи майбутніх батьків

Згідно програмно-цільового методу бюджетного планування, громадою розробляються цільові програми, покликані сприяти успішній реалізації стратегічних напрямків розвитку. Зокрема, у 2019 році рішенням сесії № 1276 була прийнята комплексна цільова програма «Сім'я та молодь» Новоукраїнської міської ОТГ на 2018-2022 роки. Загальний обсяг фінансових ресурсів, необхідних для реалізації програм склав 1226 тис.грн. Програма пропонує низку взаємопов'язаних заходів місцевої влади, покликаних вирішити базові потреби молоді Новоукраїнської ОТГ.

Порівняльний аналіз стратегічних та програмних напрямків розвитку Новоукраїнської ОТГ та ініціативи ГДДМ свідчить, що у громаді створена нормативна рамка для подальшого успішного впровадження ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді» на місцевому рівні.

Ефективна співпраця з міжнародними програмами та організаціями.

Зокрема, за підтримки проекту DOBRE, в громаді реалізовано проект "Дитячі майданчики", бюджет якого склав 451 259 грн. Під час впровадження ініціативи було встановлено спортивно-відпочинкові майданчики у с. Мар'янопіль, с. Кам'яний Міст, с. Воронівка та м. Новоукраїнка. Ще одним проектом, направленим на розвиток молоді став проект "SKATE-парк", в рамках якого облаштовано територію для занять спортом та встановлено спортивне обладнання. Бюджет проекту склав 673 372 грн. Важливим є те, що проект був ініційований молоддю громади, та реалізований у співпраці з Новоукраїнською міською радою та програмою DOBRE Агентства США з Міжнародного Розвитку (USAID). За підтримки зазначеного донорам, в грудні

2018 році в Новоукраїнці відбувся Молодіжний баркемп¹¹ «Сила твоєї ініціативи», який зібрав понад 80 місцевих школярів. Метою заходу стала розбудова потенціалу молоді щодо участі в житті громади.

Ще однією ініціативою, яка була підтримана програмою DOBRE, та направлена на покращення становища матерів в громаді, став проект «МAM-центр» для саморозвитку жінки на час декретної відпустки для збереження її подальшої конкурентоспроможності та незалежності. Бюджет проекту склав 56 000 грн.

Новоукраїнська міська ОТГ активно співпрацює з Дитячим Фондом ООН (ЮНІСЕФ) в межах впровадження ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді». У жовтні 2019 громада взяла участь у першому міжнародному саміті міст, дружніх до дітей та молоді, у м. Кельн та стала підписантом Кельнської декларації розвитку дружнього до дітей та молоді середовища.

Забезпечення участі дітей та молоді у житті громади. Підтвердженням участі молоді у житті громади слугує діяльність Новоукраїнського парламенту дітей та молоді, створеного у 2016 році. Для розвитку дорадчої організації дітьми за підтримки партнерів був реалізований проект «Центр розвитку ініціатив молоді Новоукраїнської громади» з метою створення сприятливих умов для розвитку лідерства та ініціатив молоді у вирішенні потреб громади; розвитку співпраці лідерів Парламенту дітей та молоді та представників органів місцевого самоврядування. Місцева влада та партнери допомогли відремонтувати та оснастити приміщення, яке стало безпечним осередком активності дітей та молоді у Новоукраїнській ОТГ.

Дитячий парламент виступив з ініціативою проекту «Active Community», метою якого стала активізація молоді громади шляхом проведення навчальних ігор на територіях шкіл Новоукраїнської ОТГ, а також розбудова моделі співпраці молоді з місцевою владою через спільну гру активістів молодіжних

¹¹ Баркемп (*англ.* Bar Camp)- неформальні, демократичні, відкриті інтерактивні зустрічі людей, метою яких є інтеграція середовища, обмін досвідом і ідеями а також добрий відпочинок.

осередків та представників влади. Цікавим інструментом в даному проекті є використання настільної гри-стратегії «Світ громад».

За підсумками роботи за 2017 рік, Парламент дітей та молоді Новоукраїнської міської ОТГ став абсолютним переможцем серед районних, міських органів дитячого самоврядування області, про що було оголошено на VI сесія XI скликання Кіровоградського обласного парламенту дітей. Задля поширення практики дитячої та молодіжної участі, програма DOBRE долучає членів парламенту дітей Новоукраїнки, як спікерів та тренерів на свої семінари з питань децентралізації та створення об'єднаної громади.

Дитячий парламент був створений у громаді за два роки до участі в ініціативі «Громада, дружня до дітей та молоді», що говорить про певну послідовність у місцевій політиці у напрямку реалізації права дітей та молоді Новоукраїнської ОТГ бути почутими.

З 2017 року у громаді проводиться конкурс міні-проектів розвитку Новоукраїнської міської об'єднаної територіальної громади "Влада і громада – разом" для громадських організацій, підприємців та громадян громади¹².

Покращенням критичної інфраструктури для дітей та молоді.

Аналіз звіту міського голови Новоукраїнської ОТГ за 2018 рік свідчить, що питанням покращення критичної інфраструктури для дітей та молоді приділяється суттєва увага з боку місцевої влади. За час реалізації ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді», у Новоукраїнській ОТГ було відновлено два заклади дошкільної освіти (с. Воронівка та м. Новоукраїнка) із загальною сумою капіталовкладень – 22 971, 216 тис.грн.

Для покращення матеріально-технічної бази освітніх закладів придбано обладнання для кабінетів хімії для опорних шкіл (ЗШ №6, НВК №8), закуплено шкільні меблі для початкової школи, ноутбуки для вчителів перших класів,

¹² У 2018 р. місцевою владою на конкурсних засадах було підтримано 8 міні-проектів, більшість з яких зорієнтовані на покращення становища дітей та молоді в громаді. У 2019 році місцевою владою були внесені зміни до Положення про порядок проведення конкурсу міні-проектів розвитку Новоукраїнської ОТГ. Згідно рішення сесії № 1155 від 15.01.19, Новоукраїнська міська рада вирішила доповнити Положення про конкурс пріоритетним напрямком «комфорт та безпека дітей та молоді», таким чином, мотивуючі місцеві громадські організації, зокрема молодіжні, розробляти та втілювати за бюджетні кошти проекти, направлені на покращення становища дітей та молоді в громаді.

ламінатори, діелектричні ковбики, шкільні дошки, меблі для закладів дошкільної освіти, текстиль для дошкільних закладів, технологічне обладнання, столи та стільці в їдальню Новоукраїнської ЗШ I-III ступенів №4, посуд для харчоблоків, спецодяг для працівників.

У червні 2018 проведено поточний ремонт дитячого майданчика біля ЗШ № 6. За кошти Новоукраїнської міської ради та силами житлово-комунального підприємства встановлено стаціонарні тренажери. Майданчик огорожений та засипаний річковим піском, облаштований лавками для сидіння, поруч баскетбольний та футбольний майданчики, центральний стадіон із біговою доріжкою – все, що необхідно для занять спортом. Дитячий майданчик виконує подвійну функцію в громаді: забезпечує доступ дітей та молоді до занять спортом, а також стає місцем для комунікації, спілкування громадян.

Доступ до соціальних та освітніх послуг дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах. Розпочав роботу комунальний заклад "Міський інклюзивно-ресурсний центр" Новоукраїнської міської ради на базі Новоукраїнської ЗШ I-III ступенів №4. Центр створено з метою забезпечення права дітей з особливими освітніми потребами віком від 2 до 18 років на здобуття дошкільної та загальної середньої освіти, в тому числі у професійно-технічних навчальних закладах, шляхом проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини, надання психолого-педагогічної допомоги та забезпечення системного кваліфікованого супроводження. Протягом 2017/2018 навчального року організовано інклюзивне навчання для 15 учнів шкіл та 1 вихованця дошкільного закладу. З 01 вересня 2018 року інклюзивною формою навчання охоплено 17 учнів та 2 дошкільнят, 24 учня здобувають освіту на індивідуальній формі навчання. Придбано обладнання для створення сенсорних кімнат у ЗШ № 4, №6.

Іншим критерієм, який сприяє доступу дітей до освітніх послуг є організація шкільного харчування. Дослідження ЮНІСЕФ доводять, що організація шкільного харчування може збільшити відвідуваність школи учнями більше ніж на 30%, особлива дівчатами. Це в свою чергу, впливає на покращення рівня

грамотності серед дітей, особливо із родин, які перебувають у складних життєвих обставинах (Assessment of the Impact of the UNICEF Supported School Feeding Programme on Attendance of Pupils in Federal Capital Territory, 2013, p.213). Організація шкільного харчування також відповідає рекомендаціям ЮНІСЕФ, розробленим в Україні у 2018 році в рамках моделювання підходу «Безпечна та дружня до дитини школа» за підтримки Міністерства освіти та науки України (Концептуальна рамка. Безпечна та дружня до дітей школа, 2018, с.17). У Новоукраїнській міській територіальній громаді здійснюється харчування 1647 учнів 1-11 класів (83,4 %), із них безкоштовно – 863 учня 1-4 класів, 86 дітей, батьки яких є учасниками АТО. У ДНЗ харчуванням забезпечено 641 дитину, з них 84 дітей безкоштовно.¹³

У галузі соціального захисту Новоукраїнською міською радою прийнято рішення про утворення Центру надання соціальних послуг, що розпочав свою діяльність в 2019 році. Створення такого центру є виправданим навіть на основі даних про потребу у соціальних послугах у 2018 року. Протягом 2018 року до центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді надійшли повідомлення про перебування у складних життєвих обставинах щодо 194 сімей та осіб, у 26 сім'ях (в них 64 дитини) складні життєві обставини підтвердились і їх взято на облік. Всього протягом 2018 року на обліку в центрі перебувала 71 сім'я, в якій виховується 161 дитина. 16 сімей знято з обліку: 12 сімей – з позитивним результатом та 4 сім'ї – у зв'язку зі зміною місця проживання.

Сімейними формами виховання охоплено 98% дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, обласний показник Кіровоградської області складає 93%. Влаштування дітей ускладнюється, коли сиротіють троє і більше малолітніх та коли діти мають певні проблеми із здоров'ям. Протягом 2018 року посиротіло 9 дітей, які були влаштовані у сімейні форми виховання. Так, службою підготовлено матеріали на усиновлення 6 дітей, 3 дитини

¹³ Вартість харчування в дошкільних навчальних закладах з 01 січня 2018 року складає 25 грн., під час оздоровлення – 27,5 грн., в закладах загальної середньої освіти з 01 жовтня 2018 року – 18 грн. (було – 15 грн.), під час оздоровлення – 20 грн. Середній показник по нормам харчування дітей в ДНЗ складає 87 %, в школах – 67 %.

влаштовано під опіку, піклування. Вирішується питання про надання відповідного статусу 12 дітям та щодо їх подальшого влаштування до сімейних форм виховання. На обліку кандидатів у прийомні батьки у поточному році перебували та перебувають 2 особи, які пройшли відповідне навчання.

Серед *стратегічних планів* міського голови на наступні декілька років було зазначено наступні: 1) Реалізація плану дій «Громада, дружня до дітей та молоді»; 2) Створення сприятливого освітнього середовища; 3) Забезпечення надання якісних соціальних послуг. Важливо, що для реалізації пріоритетних завдань, міський голова знаходиться у комунікаційному процесі із колегами громад України та інших країн. Новоукраїнська ОТГ, одна з трьох громад окрім Львова та Вінниці, яка взяла участь у Всесвітньому саміті ЮНІСЕФ «Місто, дружнє для дітей та молоді», що відбувся 15-17 жовтня 2019 р. у м. Кельн, Німеччина.

Висновки та рекомендації:

Новоукраїнська міська ОТГ демонструє позивну і сталу динаміку трансформації місцевого середовища у дружнє та безпечне для дітей та молоді. Про сталість підходу свідчать оперативні цілі, відображені у стратегії розвитку, яка була розроблена і прийнята у 2017 році. Стратегічні цілі громади повністю відповідають програмним пріоритетам ініціативи «Місто, дружнє до дітей та молоді», до якої громада приєдналась у 2018 році. Це також підтверджує аналіз моніторингових показників, які визначила для себе громада для участі в ініціативі (Додаток Л.) Така спорідненість локальних стратегічних напрямків та програмних пріоритетів ініціативи ГДДМ свідчить про те, що громада спочатку визначила найважливіші напрямки, а потім провела ефективну діяльність по залученню ресурсів для їх реалізації. А ініціатива ГДДМ, у цьому випадку, стала для громади доречним інструментом для реалізації своїх локальних стратегічних цілей.

Ще одним підтвердженням послідовності місцевої політики в інтересах дітей та молоді є той факт, що Парламент дітей та молоді Новоукраїнської ОТГ

існує в громаді з 2016 року, тобто він виник за два роки до того, як громада приєдналась до ініціативи. На наш погляд, такий підхід «старту не з нуля» є чудовим прикладом для інших громад, які, здобувши певні результати в інтересах дітей та молоді, припиняють розвиватись у даному напрямку.

Приклад Новоукраїнської ОТГ свідчить, що залучення нових ресурсів та певна трансформація оцінки попередніх здобутків, призводить до підвищення їх якості та покращення змістовності. Участь в ініціативі «Громада, дружна до дітей та молоді» дала можливість Новоукраїнській ОТГ об'єднатись з однодумцями, зробити свої стратегічні пріоритети більш цільовими; виокремивши дітей та молодь різних вікових груп та статі як цільову групу; посилити свою репутацію на національному та міжнародному рівні.

З точки зору незалежного зовнішнього спостереження, хотілося б звернути увагу місцевої влади Новоукраїнської ОТГ на необхідність більшої уваги до інтересів найбільш вразливих категорій дітей та молоді. Структура видатків свідчить, що на соціальні послуги, безпосередньо наближені до користувачів, громада виділяє тільки 1% місцевого бюджету. Натомість, публічний звіт міського голови за 2018 р. свідчить, що в громаді налагоджена співпраця із районними структурами соціального захисту, відповідно громада спів-фінансує вартість їх послуг через між-бюджетні трансферти. Таке рішення має сприйматись громадою як тимчасове, адже реформа децентралізації передбачає скорочення районів, і, відповідно, районних структур соціального захисту, а новий закон України «Про соціальні послуги» посилює відповідальність громад щодо надання базових соціальних послуг безпосередньо об'єднаними територіальними громадами. Місцевим керівництвом був впроваджений у життя план щодо створення Центру Розвитку Надання Соціальних Послуг Новоукраїнської ОТГ. І, це вбачається нами, як правильне і перспективне рішення в інтересах вразливих категорій дітей. Важливим тут є правильний розрахунок усіх необхідних ресурсів, в т.ч. фахових, які би забезпечили сталість даної ініціативи.

Іншим моментом, на якій би хотілось звернути увагу громад, є необхідність посилення прозорості діяльності Парламенту Дітей та Молоді. Адже станом на вересень 2019 у публічному доступі не вдалось знайти Положення про діяльність парламенту, і відповідно, важко зрозуміти наскільки ротаційним є залучення дітей із різних соціальних груп до діяльності організації. Будь-яка структура представницького характеру набуває більших рис демократичності за умови можливості участі у її діяльності більшої кількості представників громадськості.

У якості рекомендації більш технічного характеру, місцевій владі рекомендовано також надати у публічний доступ звіт щодо становища дітей та молоді у Новоукраїнській ОТГ, який був зроблений громадою як вимога участі в ініціативі «Громада, дружня до дітей та молоді».

2.3.1.3. Хмільницька міська ОТГ Вінницької області

Хмільницька міська об'єднана територіальна громада була створена 20 листопада 2018 року шляхом об'єднання Хмільницької міської та Соколівської сільської рад. Чисельність населення складає 28 334 особи, в т.ч. 27 707 міського населення громади. Місто Хмільник є містом обласного значення, яке має потужний рекреаційно-оздоровчий потенціал, і по праву визнано одним із бальнеологічних, радонових курортів України.¹⁴

Місто Хмільник став кандидатом на здобуття статусу «Громада дружня до дітей та молоді» у 2018 році: 4 грудня 2018 року Хмільницька міська рада підписала Меморандум про взаємодію із Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ) у рамках ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді», а 26 грудня 2018 року міська рада ухвалила рішення, яким затвердила План дій з реалізації ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді» та План моніторингу з оцінки реалізації плану дій у Хмільницькій міській об'єднаній територіальній громаді на період з 2019 по 2020 роки. За результатами оцінки становища молоді в громаді, міська

¹⁴ Щорічно на курорті оздоровлюється близько 50 тисяч громадян. Завдяки особливостям гідрологічної структури, запаси бальнеологічних ресурсів постійно поновлюються природним шляхом, що дозволяє щорічно приймати до 100 тис. осіб.

громада обрала наступні пріоритетні цілі для впровадження ініціативи, деталізовані у 10 завданнях (додаток М):

- *Ціль 1.* Кожна дитина та молода людина відчуває визнання, повагу та справедливе ставлення в місті Хмільнику;
- *Ціль 2.* Кожна дитина та молода людина живе в безпечному та чистому середовищі;
- *Ціль 3.* Кожна дитина та молода людина має право насолоджуватись життям в сім'ї, іграми та відпочинком.

Аналіз відкритих джерел інформації щодо поточного прогресу громаді на шляху реалізації місцевого плану дії реалізації ініціатив «Громада, дружна до дітей та молоді» дозволив виокремити наступні здобутки громади за рік впровадження ініціативи ГДДМ:

З метою забезпечення прав дітей із особливими освітніми потребами віком від 2 до 18 років на здобуття дошкільної та загальної середньої освіти, в тому числі у закладах професійно-технічної освіти, у 2018 році у Хмільницькій міській об'єднаній громаді був створений *Інклюзивно-ресурсний центр*. Відповідне рішення було прийнято 8 червня 2018 року на черговій 49 сесії міської ради 7 скликання. У Хмільницькій міській об'єднаній територіальній громаді запроваджено *принцип бюджетування за участі громадськості* відповідно до рішення сесії № 2089 від 16.04.2019. Згідно Положення про бюджет участі даний інструмент має сприяти налагодженню системного діалогу міської ради із мешканцями населених пунктів Хмільницької об'єднаної громади, а також створенню інноваційних механізмів для реалізації територіальною громадою свого права брати участь у процесі розроблення та ухвалення рішень щодо питань місцевого значення, покращення добробуту його мешканців.¹⁵

¹⁵ На 2020 рік затверджено наступні параметри бюджету участі Хмільницької ОТГ: 1) загальний обсяг видатків бюджету участі на 2020 рік – 1 млн.грн; 2) кількість підписантів, що мають підтримати подачу проекту – не менше 10 мешканців громади (окрім автора проекту); 3) максимальна тривалість проекту – протягом 2020 року (календарний рік); 4) максимальна вартість одного проекту – до 200 тис.грн;

Бюджетні кошти можуть бути залучені на реалізацію громадських ініціатив у наступних галузях: безпека та громадський порядок; вело-інфраструктура; дорожнє господарство; засоби масової інформації; комунальне господарство; культура та туризм; навколишнє середовище; освіта; соціальний захист; спорт; теле-комунікації, зв'язок та інформаційні технології; транспорт. Прогнозовані обсяги фінансування на 2021-2022 роки – до 1 млн.грн щорічно. У 2019 році перемогу у конкурсі проектів бюджету участі отримали 5 проектів із загальною сумою фінансування– 956 449 грн, на підтримку яких було віддано за проекти 3497 голосів місцевих мешканців. Важливо відмітити, що всі проекти-переможні були зорієнтовані на покращення становища дітей та молоді у громаді.

Хмельницька міська рада впроваджує *конкурсний механізм закупівлі соціальних послуг від громадських організацій*. До участі у конкурсному відборі для отримання фінансової підтримки з місцевого бюджету Хмельницької міської ОТГ допускаються громадські організації осіб з інвалідністю та ветеранів, які мають соціальну спрямованість, зареєстровані у встановленому законодавством порядку та мають необхідність фінансової підтримки.¹⁶

З 2017 року у громаді діє *молодіжна рада при міському голові*. Молодіжний консультативно-дорадчий орган був створений, згідно розпорядження міського голови, для сприяння участі молоді у формуванні, реалізації державної молодіжної політики в місті, активізації громадської позиції, налагодження ефективної взаємодії між молоддю та органом місцевого самоврядування.

На початку 2019 року у м. Хмельник відбулася погоджувальна рада за участі активної молоді Хмельницької міської об'єднаної територіальної громади щодо формування нового складу Молодіжної ради при міському голові. Ініціативною групою розпочато роботу над формуванням Положення про Молодіжну раду та

¹⁶ На місцевому рівні прийнято Порядок відбору громадських організацій осіб з інвалідністю та ветеранів, діяльність яких має соціальну спрямованість в новій редакції, затвердженого рішення 60 сесії міської ради 7 скликання від 19.02.2019 року № 1914

Регламенту її роботи. Координація роботи Молодіжної ради покладена на відділ у справах сім'ї та молоді Хмельницької міської ради.

На підтримку реалізації місцевого плану дій в рамках ініціативи, «Громада, дружня до дітей та молоді», в громаді започатковано практику проведення щомісячних зустрічей міського голови з дітьми та молоддю «Годину для дітей та молоді». На жаль, відкриті джерела не містять даних щодо результатів даних зустрічей.

В громаді проведено *аналіз доступності об'єктів міської інфраструктури*, в тому числі закладів освіти, медицини та закладів соціального призначення. Результати оцінки доступні разом із адресами установи представлені на сайті Хмельницької міської ради. Також на сайті міської ради представлені *контакти суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі*. Міською радою запроваджено механізм щотижневої *онлайн звітності щодо використання коштів місцевого бюджету* на сайті Хмельницької міської ради. Також Хмельницька міська рада має намір запровадити механізм *гендерно-орієнтованого бюджетування* і здобуває відповідні знання за підтримки програми ПРОМІС, що може мати позитивний вплив на становище дітей та молоді в громаді.

В громаді впроваджується *оздоровчий проект для дітей та молоді* з проведення відкритих для всіх занять спортом, який підтримується Хмельницькою міською радою та організований за ініціативи Громадського молодіжного руху «UPSTREAM», волонтерської організації «Сильне покоління» та церкви Адвентистів Сьомого Дня.

Місто Хмельник стало *майданчиком для проведення III регіонального фестивалю-конкурс дитячо-юнацької творчості «Хмельницька веселка»*, в якому взяли участь 100 конкурсантів із Вінницької та Хмельницької областей. Також в рамках реалізації місцевого плану дій щодо реалізації ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді», педагоги Центру дитячої та юнацької творчості започаткували *клуб вихідного дня для дітей та їх батьків* та провели арт-майстерню творчих ідей «Дар янгола». Програма клубу включає наступні

види активностей: лікувальна гімнастика для дітей, майстер-класи, робота арт-зона «Великодні барви» та фіто-бару «Здоров'я».

У Хмільнику та Хмільницькому районі започаткована діяльність 8 шкільних служб порозуміння, метою яких є навчання учнів навичкам вирішення конфліктів ненасильницьким шляхом за допомогою медіації. Шкільні служби порозуміння було створено під час реалізації проекту «Розвиток шкільних служб порозуміння в рамках Мережі правового розвитку», який впроваджує ГО «Білозерський центр регіонального розвитку» у партнерстві з громадською організацією «ПРАВО» за фінансової підтримки Міжнародного фонду «Відродження».

Висновки та рекомендації: Стислий аналіз прогресу Хмільницької громади на шляху реалізації ініціативи «Громада, дружна до дітей та молоді» дає підстави вважати, що громада має певні здобутки, які покращили становище місцевих дітей та молоді. До більш сталих показників можна віднести створення інклюзивно-ресурсного центру та започаткування механізму бюджету участі на локальному рівні. Визнання також заслуговує практика діяльності шкільних служб порозуміння у 8 навчальних закладах Хмільницької ОТГ та продовження діяльності молодіжної ради при Хмільницькому міському голові. Доцільною також здається практика проведення щомісячних зустрічей міського голови з дітьми та молоддю, але необхідно звернути уваги на важливість висвітлення результатів подібних зустрічей на доступних міській раді веб-ресурсах. Особливо це актуально з огляду на оцінку пропозицій дітей та молоді щодо покращення їх становища у громаді, а також прийнятих місцевих рішень щодо реалізації цих пропозицій на рівні місцевої політики.

Хмільницька міська об'єднана територіальна громада утворилась у 2018 році, і є порівняно «молодою» громадою, яка напрацьовує власний підхід щодо планування та розподілу місцевих ресурсів на благо місцевих мешканців, зокрема дітей та молоді. Загальною рекомендацією для громади, на нашу думку, є напрацювання досвіду та якості відкритості місцевої політики, зокрема, через

урізноманітнення механізмів включення дітей та молоді та прозорого звітування перед громадою щодо здобутків та пріоритетів місцевої політики.

Підсумовуючи аналіз програм та індикативних показників реалізації ініціативи у трьох пілотних громадах, ми сформуваємо гіпотези для наступних етапів дослідження, які описані у частині 2.2.

2.3.2 Результати кількісного дослідження

Після аналізу індикативних показників, наступним етапом було кількісне дослідження, а зокрема анкетування мешканців громад через он-лайн опитування.

Як вже було зазначено у описі методології дослідження, для опитування була розроблена авторська анкета, в основу якої лягли гіпотези, сформульовані в результаті аналізу програм та індикативних показників реалізації ініціативи у трьох вибраних громадах. Як вже було зазначено, опитування було проведене у трьох пілотних громадах методом анкетування з відкритими та закритими питаннями за допомоги онлайн інструменту - Google Form. У ньому взяло участь 224 особи: 115 осіб з м. Львова (51%), 48 осіб із м. Хмільник (21%), 61 осіб із Новоукраїнської ОТГ (27%). Частка опитаної молоді трьох громад становить 72%, в т.ч. респонденти віком до 17 років склали 21% вибірки; вікова група 18-24 років становить 18%; група 25-35 років – 33% опитаних.

Розробка даного дослідження та аналіз його результатів були проведені за методологічної та аналітичної підтримки пані Тетяни Приходько¹⁷.

2.3.2.1. Загальна ситуація у громадах

Першим соціологічним показником, який оцінювався, стала задоволеність життям у громаді. Згідно з дослідженням, 57% опитаних є задоволені життям у своїй громаді. З них: 39% – скоріше задоволені, 18% – дуже задоволені. У

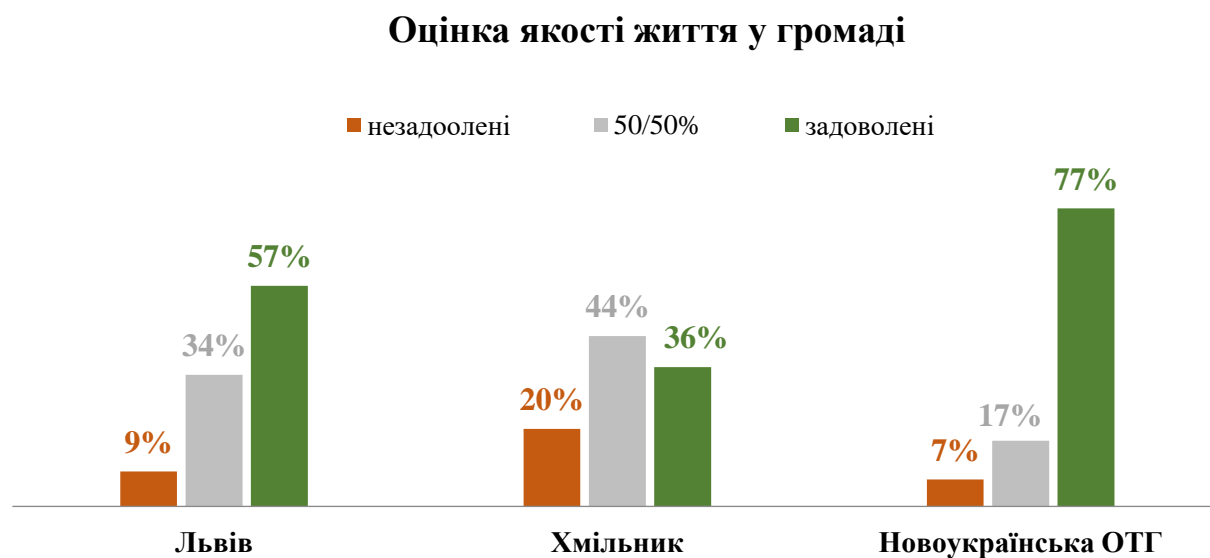
¹⁷ Тетяна Приходько - керівник програм аналізу та досліджень, соціолога, КУ «Інститут Міста». У разі запитань щодо соціологічного компоненту дослідження, до пані Тетяни можна звернутись через електронну пошту: t.pryhodko@city-institute.org

гендерному вимірі, у межах похибки, дані не різняться: 58% жінок та 61% чоловіків задоволені своїм життям.

Щодо вікового розподілу, то варто зазначити, що свою задоволеність життям виявляють особи, віком 25-46 років (62-63%), що можна пояснити більшою мірою тим, що ці люди є самостійними та незалежними від багатьох зовнішніх обставин.

Щодо населених пунктів, то варто зазначити, що найбільш задоволеними життям у своїй громаді є мешканці Новоукраїнської ОТГ, що становить 77% опитаних, з яких 40% є скоріше задоволеними, 37% – дуже задоволеними. Серед мешканців Львова ця частка становить 57% опитаних, з яких 14% є дуже задоволеними, 44% – скоріше задоволеними. Водночас найменш задоволеними є особи із Хмельника, лише 36% відзначили про свій рівень задоволеності. Проте саме у цій громаді найбільша частка тих (44%), хто помірно задоволений своїм проживанням у громаді (3 на 5-бальній шкалі).

Рис. 2.1. Оцінка якості життя у трьох пілотних громадах

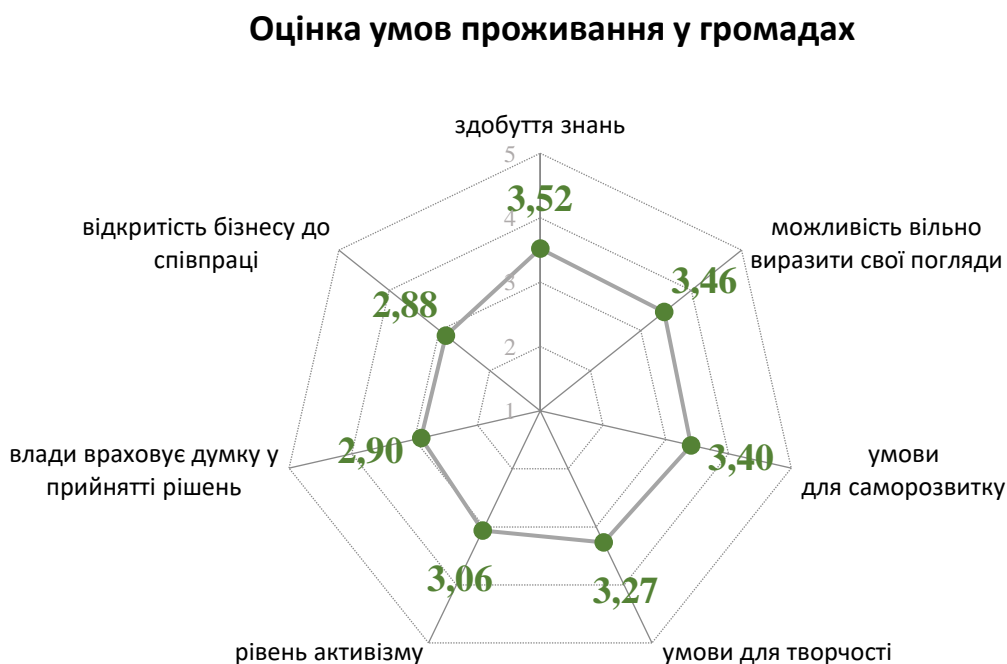
2.3.2.2. Рівень задоволення умовами проживання у громадах

Цей блок запитань дозволив більш детально вивчити громадську думку щодо наявних умов у громадах. Загалом 56% опитаних погодились, що з 2015 року життя у їх громадах покращилось. З них майже третина (33%) цілком відчули ці зміни. Такі дані дозволяють стверджувати, що реформа децентралізації дозволяє громадам зміцнюватись на локальному рівні, та оперативно вирішувати власні проблеми.

У розрізі окремих показників спостерігаємо, що опитані найбільш задоволені знаннями, які надають у громадах (3,52 із 5 можливих, хоча цей показник є середнім), а також можливістю самовираження (3,46 із 5 можливих).

Цікаву залежність спостерігаємо у розрізі громад та можливості самовираження: так, чим більшою територіально є громада, тим менше задоволені мешканці можливістю вільно виражати свої думки/погляди тощо. Зокрема, з твердженням «...діти та молодь почувають себе вільно без тиску громадськості» погодились 44% опитаних зі Львова, 50% з Хмельника та 77% з Новоукраїнської ОТГ.

Рис 2.2. Оцінка мешканцями умов проживання у пілотних громадах

Щодо проблем, то спостерігаємо прогалину у координаті комунікаційних стратегій. Так, найменше респонденти задоволені відкритістю локального бізнесу у співпраці з молоддю (2,88 із 5 можливих) та влади у залученні дітей та молоді у прийнятті рішень (2,90 із 5 можливих).

Наприклад, у оцінці відкритості бізнесу у співпраці з молоддю більш песимістичними є жінки (36% задоволених) ніж чоловіки (49% задоволених). Водночас у оцінці діяльності влади гендерної відмінності не спостерігаємо (37% та 38% задоволених відповідно). Серед вікових груп найбільш оптимістично налаштовані опитані «47-57рр.» вікової категорії. Неналежний рівень співпраці бізнесу та влади із молоддю найбільше декларують саме опитані із Хмільника.

2.3.2.3. Рівень ін/толерантності у громадах

Індекс соціальної толерантності вимірювався за 5-бальною шкалою, де 1 означає, що респонденти готові приймати представника певної соціальної групи як членів своєї 1- родини, 2 – сусідів, колег; 3 – мешканців міста; 4 – туристів, а 5 – зовсім не хочуть мати контактів.

Тож загальний показник толерантності до представників різних соціальних груп становить 3,08 із 5. Найбільш лояльними опитані є до людей з інвалідністю (2,45 із 5) та вихідців з АТО/ООС (2,54 із 5). Водночас респонденти відчують напругу у комунікації із людьми ромської національності (3,63) та людьми, що мають певні види залежностей (3,65 із 5). До останніх особливу нетолерантність проявляють жінки (52% жінок не хочуть мати жодних контактів з такими людьми), ніж чоловіки (24%); у розрізі громад - мешканці Львова є менш толерантними відносно мешканців інших двох досліджуваних міст (43% відносно 49% у м. Хмельник та 51% у Новоукраїнській ОТГ).

Рис 2.3. Оцінка рівня толерантності трьох пілотних громад до представників різних соціальних груп, де 1- найвищий показник, а 5 -найнижчий

2.3.2.4. Довіра до соціальних та владних інституцій

Революція Гідності, яка відбулась у 2013 році, стала однією із доленосних для нашої країни подій, яка змінила низку сфер життя, включаючи рівень довіри між громадянами.

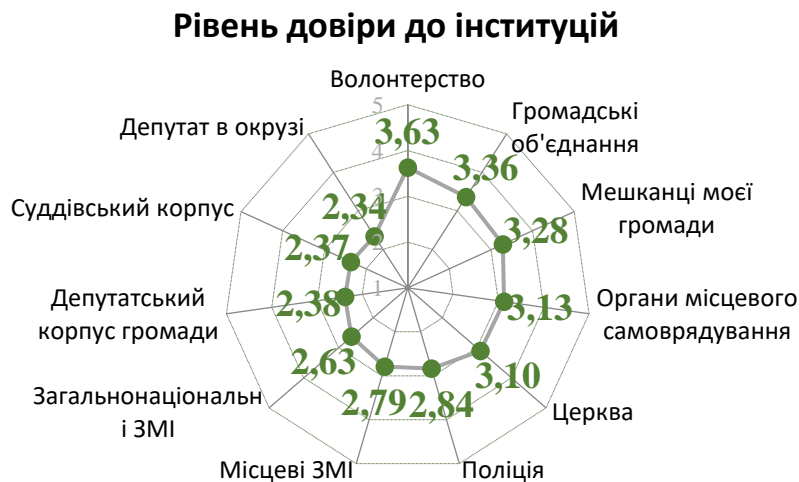
Довіра стала наскрізною ниткою у розвитку українського суспільства, та набула нових форм. Це демонструють як результати національних досліджень, так і результати нашого авторського дослідження. За даними опитування Українського центру економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова, яке було проведене у 2019 році: «Найчастіше громадяни України висловлюють довіру волонтерським організаціям (їм довіряють 68% опитаних), Церкві (61%), Збройним Силам України (61%), Державній службі з надзвичайних ситуацій (57%), добровольчим батальйонам (56%). До інституцій, який довіра висловлюються частіше, ніж недовіра, відносяться також Державна прикордонна служба (їй довіряють 52% опитаних, не довіряють — 33%), Національна гвардія України (відповідно 49% і 35%), ЗМІ України (відповідно 47% і 41%), громадські організації (відповідно 46% і 39%).

Недовіра найчастіше висловлюється Верховній Раді України (82% їй не довіряють), державному апарату (чиновникам) (81%), ЗМІ Росії (79%), політичним партіям (76%), судовій системі (75%), Уряду України (74%), комерційним банкам (72%), Прокуратурі (71%), Президенту України (69%), Спеціалізованій антикорупційній прокуратурі (69%), Національному антикорупційному бюро України (НАБУ) (68%), Національному агентству з питань запобігання корупції (НАЗК) (68%), Верховному Суду (67%), місцевим судам (67%), Антикорупційному суду (66%), Конституційному Суду (65%), Національному банку України (63%)» (Рівень довіри до суспільних інститутів та електоральної орієнтації громадян України. Центр Разумкова, 2019)

Згідно нашого авторського дослідження, волонтерство за рівнем довіри посіло перше місце (3,63 із 5 можливих), що корелюється із національними тенденціями. Другу сходинку посіли громадські об'єднання (3,36 із 5), а третю –

мешканці громади (3,28 із 5). Що цікаво, останнім із суттєвою різницею переважно довіряють чоловіки (60%), ніж жінки (43%). Проте загальний індекс довіри становить 2,89 із 5 можливих.

Рис. 2.4. Рівень довіри трьох пілотних громад до суспільних інституцій

Передусім це пов'язано з тим, що результати цього авторського дослідження демонструють низький рівень довіри до представництва правоохоронних органів, ЗМІ та депутатства.

Згідно нашого авторського дослідження у трьох пілотних громадах, за рівнем довіри межу помірної задоволеності (3 із 5) перетинає поліція (2,84). Нагадаємо, що реформа поліції вважалась однією з найбільш перспективних з 2015 року. Місцевим ЗМІ довіряють дещо більше (2,79), ніж загальноукраїнським (2,63). А суддівський корпус та депутатство опинились у найбільших аутсайдерах, що також відповідає загальнонаціональним тенденціям.

2.3.2.5. Потреби мешканців/ок громади

Опитані вважають, що їхні громади переважно дружні до дітей віком до 14 років, а не старших підлітків та молоді.

Рис.2.5. Рівень дружнього ставлення мешканців трьох пілотних громад до дітей та молоді

Рівень дружності громади до вікових когорт молоді

У розрізі питань, які потребують пріоритетності у вирішенні, простежується однозначний лідер – медична сфера (72%). Другу сходинку між собою розділили промоція еко-практик (64%) та безпека у громаді (63%).

Рис. 2.6. Напрямки місцевого розвитку трьох пілотних громад за ступенем пріоритетності

Питання для нагального вирішення

У гендерному вимірі для жінок основним є три проблеми – це медицина (71%), промо-кампанія екологічних практик (66%) та безпека (62%). А ось для чоловіків три важливі проблеми мають іншу ієрархію: медицина (76%), безпека (71%) та благоустрій у громаді (65%). Серед інших проблем, які опитані самостійно зазначали, це культурна ментальність українців, яку варто змінювати

у позитивному напрямі, релігійна і мовна нетерпимість, корупційність та низький рівень активності серед співгромадян.

Наявна видима різниця між територіальними громадами. Так, для опитаних зі Львова важливо, щоб у місті дбали про екологічну свідомість (72%), благоустрій громади (72%) та доступність простору для людей з інвалідністю (70%, і це єдина громада, у якій ця проблема ввійшла у трійку найважливіших). Опитані із Хмільника зазначили, що потребують покращення у сфері медицини (79%), дозвілля (72%) та молодіжної інфраструктури (72%). А мешканці Новоукраїнської ОТГ твердо переконані з-поміж усіх, що їхній основний пріоритет – це медицина (89%), безпека (65%) та озеленення (45%).

2.3.2.6. Рівність чи нерівність?

За даними опитування, 36% опитаних відзначили, що у їхній громаді наявне явище нерівності щодо дітей та молоді. Водночас, 26% респондентів не мають ніякого уявлення щодо цього. Найчастішими маркерами дискримінації та булінгу є матеріальний стан (24%) і вік (22%) дітей та молоді. На третьому місці зовнішній вигляд дітей та молоді (19%).

Рис.2.7. Причини дискримінації дітей та молоді у трьох пілотних громадах

Важливо буде нагадати, що одним із пріоритетів ініціатива ГДДМ є скорочення нерівності. Цікаво, що саме індикатор матеріального стану (бідності) посів перше місце серед причин дискримінації. Доцільним вважається нагадування образу дитини, який був влучно сформульований провідним європейським

експертом з питань дошкільної освіти Лорісом Малагудзі (Loris Malaguzzi) «Є діти з багатих і є діти з бідних сімей. Але ми говоримо про те, що всі діти багаті – немає бідних дітей. Усі діти – незалежно від їхньої культури, достатку, забезпечення – є духовно багатими, талановітшими, сильнішими й розумнішими, ніж ми можемо припустити» (Н.Мельник, 2017)

2.3.2.7. Ініціатива «Громада, дружна до дітей та молоді»

Незважаючи на те, що ініціатива діє нещодавно у громадах України, майже кожен другий опитаний (56%) знає про її наявність. З них, третина дуже добре знає (32%), а чверть (24%) – щось чули про неї.

Є пряма залежність між масштабністю громади та рівнем обізнаності про ініціативу. Так, чим меншою є громада, тим більше у ній поінформованих про ініціативу. У Львові лише 38% знають про Ініціативу, 55% у Хмельнику та 93% у Новоукраїнській ОТГ. 65% опитаних переконані, що Ініціатива позитивно впливає на розвиток громади (зокрема, про це зазначають 80% жінок та 68% чоловіків). Водночас 16% не змогли визначитись із відповіддю.

Рис. 2.8. Ієрархія пріоритетів мешканців трьох пілотних громад щодо напрямків впровадження ініціативи ГДДМ (визначена по 5-бальній шкалі, ще 1 – найвищий показник)

Пріоритети Ініціативи для мешканців визначились відповідно до їхніх потреб. Так, на першому місці опинилось «Право на охорону здоров'я, освіти та соціальний захист», на другому місці – «Право на безпеку».

Рис. 2.9. Презентація вибору мешканцями трьох пілотних громад пріоритетніших напрямків впровадження ініціативи ГДДМ

Пріоритети у громадах

Що ж собою принесла Ініціатива? Розподіл цих питань здійснювався серед тих, хто обізнаний про Ініціативу у громаді загалом. Опитані переконані, що передусім зміни пов'язані з залученням дітей та молоді до прийняття рішень у громаді. Проте, якщо у розрізі окремих громад, для Хмельника та Новоукраїнської ОТГ – це залучення молоді та дітей до прийняття рішень, то для Львова – це покращення інфраструктурних умов життя для дітей та співпраця з молоддю.

Рис. 2.10. Здобутки ініціативи ГДДМ у трьох пілотних громадах

Здобутки ініціативи в громадах

Третина мешканців, які знають про ініціативу, зазначили, що у їхніх громадах публічно відбувалися презентації соціологічного дослідження та аналітичного звіту. Водночас кожен другий опитаний знає, чув про напрацьований План дій у громаді у межах Ініціативи (43%). Варто зазначити, що 40% опитаних вказали, що робоча група, яка локально впроваджувала ініціативу «Громади, дружні до дітей та молоді» у громаді, залучали їх до виявлення проблем у громаді, напрацювання стратегічних рішень тощо. Найвищий цей показник у Новоукраїнській ОТГ, що дозволяє припускати, що високі показники у громаді у розрізі окремих індикаторів зумовлені відкритою комунікацією та співпрацею між зацікавленими сторонами.

2.3.3. Результати якісного дослідження

На основі аналізу індикативних показників та результатів соціологічного опитування мешканців трьох пілотних громад: м. Львів, Хмельницької та Новоукраїнської ОТГ були зроблені попередні висновки щодо базової гіпотези про позитивний вплив ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді». Для уточнення/підтвердження/спростування попередніх висновків були проведені додаткові консультації із експертами з числа членів робочих груп трьох пілотних громад та представників Дитячого Фонду ООН (ЮНІСЕФ)

Збір інформації відбувався під час особистих зустрічей із представниками робочих груп, експертами м. Львова та телефонних розмов із представниками Хмельницької та Новоукраїнської ОТГ.

Вихідні питання, які були поставлені представникам громад під час інтерв'ю:

- Що саме дала ініціатива ГДДМ Вашій громаді?
- Що Ви вважаєте найбільшим успіхом Вашої громади на шляху впровадження ініціативи?
- У чому полягають складнощі у реалізації ініціативи?
- Якщо б Ви починали впровадження знову, що саме Ви би зробили у іншій спосіб?

Також усім трьох громадам, разом із відповідальними фахівцями ЮНІСЕФ, був наданий для коментарів робочий матеріал із попередніми висновками щодо стану впровадження ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді». Отримані рекомендації, коментарі були враховані під час фіналізації результатів дослідження.

До експертів, з якими було проведена комунікація належать наступні:

- Тетяна Приходько, член робочої групи ініціативи у м. Львів, керівник програм аналізу та досліджень, соціолог, КУ «Інститут Міста»;
- Олег Малець, член робочої групи ініціативи у м. Львів, Директор КУ «Львівський міський молодіжний центр»;
- Андрій Пундор, член робочої групи ініціативи у м. Львів, керівник програми стратегія, КУ «Інститут Міста»;
- Білокоз Людмила, заступник міського голови з питань регіонального розвитку та інвестицій Новоукраїнської міської ОТГ;
- Дем'янюк Павло Ілліч, начальник відділу у справах сім'ї та молоді, в.о. начальника відділу інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю Хмельницької міської ОТГ;
- Олена Нижник, програмний менеджер проекту «Громади, дружні до дітей та молоді» Дитячого Фонду ООН (ЮНІСЕФ Україна);
- Наталія Бородчук, керівник проектів у сфері соціальної політики Дитячого Фонду ООН (ЮНІСЕФ Україна);

- Артур Айвазов, голова секції соціальної політики Дитячого Фонду ООН (ЮНІСЕФ Україна).

2.3.4. Висновки аналізу результатів дослідження

Аналіз актуального стану впровадження ініціативи в Україні, підкріплений даними соціологічного дослідження, підтвердив наявність позитивних змін в інтересах дітей та молоді у громадах, які впроваджують ініціативу «Громада, дружня до дітей та молоді». Повертаючись до *базової гіпотези* дослідження, необхідне відмітити, що результати дослідження підтвердили позитивний вплив ініціативи на громади- учасниці. При цьому були визначені аспекти, на які варто звернути увагу усім учасникам реалізації ініціативи з метою їх вдосконалення. Умовно, базову гіпотезу можна структурно представити через на три групи підгіпотез:

- Підгіпотези, які повністю підтвердились;
- Підгіпотези, які підтвердились частково;
- Підгіпотези, які не підтвердились.

Повністю підтвердились наступні припущення:

1. Дослідження підтвердило, що *мешканці пілотних громад схвально ставляться до своєї участі в ініціативі за підтримки ЮНІСЕФ*. Опитані переконані, що передусім позитивні зміни пов'язані з залученням дітей та молоді до прийняття рішень у громаді. Опитані мешканці Львова зазначили також факт покращення інфраструктурних умов життя для дітей та співпраця з молоддю;

2. Підтвердилась також гіпотеза щодо того, що *ініціатива допомогла знайти інноваційні інструменти роботи разом з молоддю завдяки підтримці ЮНІСЕФ та інформаційному обміну між громадами*. Наприклад, із консультацій з експертами, членами робочих груп Новоукраїнської ОТГ стало зрозуміло, що найбільшим здобутком представники влади вважають запровадження партисипативних інструментів стратегічного планування з акцентом на потреби дітей та молоді на рівні місцевої. Аналіз актуального стану щодо впровадження ініціативи МДДМ в Україні, дозволив також звернути увагу

на інноваційний досвід м. Вінниця щодо запровадження моделі шкільного бюджету участі, який передбачає виділення частки бюджетних коштів на конкурсних засадах на реалізацію проектів школярів. Саме цей досвід був представлений на глобальному Саміті ЮНІСЕФ «Місто, дружнє до дітей та молоді» у жовтні 2019 р.

Одним із найбільш відкритих до інновацій міст є Львів, як учасник ініціативи «Громада, дружнє до дітей та молоді». Лише протягом вересня 2019 місто відкрито прозвітувало про продовження анти-дискримінаційної естафети «Булінг STOPS Тут»; облаштування двох інклюзивних майданчиків; проведення симуляційної моделі щодо участі молоді у процесі прийняття рішень «Львівська Міська Рада»; проведення міського конкурсу проектів «Friendly School» (англ. дружнє школа); продовження інформаційної кампанії "Йдемо на щеплення"; організоване навчання для методистів дитячих закладів міста щодо статевого виховання. Також місто стало майданчиком для проведення таких національних інноваційних заходів в інтересах молоді як молодіжний фестиваль «МолоДвіж»; семінар-майстерня із міського планування із залученням дітей; а також технологічного хакатону «Блокчейн заради Добра».

Частково підтвердились наступні припущення:

3. Соціологічне дослідження не підтвердило прямо гіпотезу щодо того, що *ініціатива сприяє репутаційному капіталу місцевої влади, збільшилось визнання громади на національному рівні*. Проте підтвердженням цього слугує рівень зацікавленості громад в участі в ініціативі. В цілому до участі в ініціативі зголосились 160 місцевих громад України. Станом на 2019 рік активними учасниками стали 33 громади, в т.ч. 10 обласних центрів, 8 міст обласного значення, 1 місто районного значення, 5 міських, 3 селищних та 6 сільських ОТГ.

4. Частково підтвердилась гіпотеза щодо того, що *молодь і діти пілотних громад отримала певні переваги від впровадження ініціативи ГДДМ в Україні*. Але вони носять фрагментарний характер, і поки що не стали системною практикою в громадах. Більше уваги місцевої влади респонденти трьох пілотних громад хотіли би звернути на «Право на охорону здоров'я, освіти та соціальний

захист», на другому місці – «Право на безпеку». Це підтверджують дані соціологічного опитування.

5. *Досить змістовного прогресу вдалось досягти громадам у реалізації права дітей бути почутими.* Але як соціологічний компонент дослідження, так і аналіз індикативних показників свідчить, що більшої уваги місцевої влади заслуговує прозорість залучення дітей, які належать до різних соціальних груп до процесу прийняття місцевих рішень. Респонденти зазначали, що в деяких громадах існує практика співпраці із обмеженою кількістю дітей, які мають яскраві лідерські здібності. При цьому голоси інших дітей, особливо із вразливих категорій, заслуговують на те, щоб бути почутими.

6. *«Завищені очікування громад від підтримки ЮНІСЕФ поки що не виправдались у повній мірі».* Ця гіпотеза підтвердилась частково, адже ЮНІСЕФ разом з партнерами стали учасниками комунікації громадам щодо виділення додаткових бюджетних коштів через одноразове збільшення частки зарахування ПДФО для бюджетів громад, які отримали один з двох статусів в рамках міжнародної ініціативи. Це стало не єдиним, але потужним мотиваційним фактором для участі громад в ініціативі. Станом на жовтень 2019 року, відповідний законопроект був прийнятий на рівні уряду України, але відправлений на доопрацювання Верховною Радою України. Перші статуси будуть надаватись громадам у 2020 році, тож ЮНІСЕФ разом із державними та не-державними партнерами мають час для адвокаційної компанії щодо прийняття відповідного законопроекту парламентом України.

7. *«Відчувається брак фінансового забезпечення впровадження ініціативи на локальному рівні, а також не виправдались очікування щодо національної фінансової підтримки ініціативи».* Більшість із 33 громад прийняли плани дій разом із виділенням місцевого фінансування на впровадження ініціативи. Як зазначають члени робочих груп громад, з якими були проведені консультації, цих грошей достатньо для мінімального впровадження програми, але були певні сподівання і на державну підтримку,

яка поки що надана громадам не була. Тому ця гіпотеза підтвердилась лише частково.

8. *«Забагато/замало фахівців місцевих органів влади залучено до впровадження ініціативи, тому виникли проблеми з координацією».* Дана гіпотеза знайшла своє часткове підтвердження підчас консультацій з експертами, залученими до діяльності місцевих робочих груп по впровадженню ініціативи. Зокрема, члени робочих груп зазначали, що як правило, завелика кількість учасників робочої групи, які належать до органів місцевого самоврядування, не сприяє їх мотивації до активної участі, і часто зводиться до її формального характеру. Натомість, на нашу думку, більшої уваги заслуговує включення представників батьківських та дитячих організацій задля більшої прозорості діяльності робочих груп, створених при місцевих радах.

9. *«Партнерства між місцевою владою та різними дотичними до дітей та молоді цільовими групами будується формально».* Ця гіпотеза підтвердилась також лише частково, адже громади продовжують шукати засоби побудови сталих партнерств із дітьми та молоддю. Часто представники місцевої влади зазначають низьку мотивацію самої молоді до регулярної та тривалої участі у партнерстві з владою. На нашу думку, молоді цікаво комунікувати з владою, але робити це регулярно та продуктивно їй можуть заважати брак навичок та багато-векторність інтересів.

Не знайшли свого підтвердження наступні припущення, розроблені на початку дослідження:

1. *«Про ініціативу знають лише особи, які беруть в ній безпосередню участь. Позитивні зміни не комунікуються належним чином на загальному рівні громади. Більшість людей ніколи не чули про ініціативу, яка впроваджується у їх громаді».* Незважаючи на те, що громада діє нещодавно у громадах України, майже кожен другий опитаний (56%) знає про її наявність. З них, третина дуже добре знає (32%), а чверть (24%) – щось чули про неї. Третина респондентів зазначила, що у їхніх громадах публічно відбувались презентації соціологічного дослідження та аналітичного звіту. Водночас кожен другий опитаний знає, чув

про напрацьований План дій у громаді у межах Ініціативи (43%). Варто зазначити, що 40% опитаних вказали, що робоча група, яка локально впроваджувала ініціативу «Громади, дружні до дітей та молоді» у громаді, залучали їх до виявлення проблем у громаді, напрацювання стратегічних рішень тощо. Найвищий цей показник у Новоукраїнській ОТГ, що дозволяє припускати, що високі показники у громаді у розрізі окремих індикаторів зумовлені відкритою комунікацією та співпрацею між зацікавленими сторонами;

2. *«Молодь не бере участь у процесу прийняття всіх рішень, які їх стосуються в громаді».* Як аналіз прогресу громад, так і соціологічне опитування підтвердили певні здобутки муніципалітетів у питаннях залучення молоді до процесу прийняття рішень через такі механізми як місцеві опитування, проекти бюджету участі, діяльність дитячих та молодіжних дорадчих органів, безпосередня та опосередкована комунікація з владою через соціальні медіа та молодіжні заходи. Попри те, критичним залишається залучення молоді із вразливих категорій до процесу прийняття рішень, які їх стосуються. Одночасно це може стати і точкою підвищення якості залучення молоді для місцевих громад, які ще мають час перед проходженням зовнішнього оцінювання на здобуття міжнародного статусу «Місто, дружнє до дітей та молоді».

3. *«Молодь не бачить змін».* Соціологічне дослідження підтвердило, що загалом 56% опитаних погодились, що з 2015 року життя у громаді покращилось. З них майже третина (33%) цілком відчули ці зміни. Такі дані дозволяють стверджувати, що реформа децентралізації дозволяє зміцнюватись громадам на локальному рівні та оперативно вирішувати власні проблеми. Опитані переконані, що передусім зміни, які привнесла ініціатива «Громада, дружня до дітей та молоді» у їхні громади, передусім пов'язані із залученням дітей та молоді до прийняття рішень у громаді.

4. *«Ініціатива «розчинилась» в існуючих міських / селищних програмах, і не ддала додаткової вартості громаді».* Ця гіпотеза не підтвердилась, адже аналіз стану впровадження ініціативи в українських громадах підтверджує, що громади впровадили у практику рекомендації ЮНІСЕФ, та прийняли відповідні

місцеві владні рішення щодо прийняття планів дій та моніторингу. Громади продовжують транслювати зацікавленість у здобутті статусу «Місто, дружнє до дітей та молоді», що в свою чергу буде неможливим без демонстрації доказів щодо досягнення моніторингових показників. Аналіз прогресу пілотних громад свідчить про дієвість даного підходу для більшості громад-учасників.

Висновки до розділу 2

Другий розділ роботи містить основну доказову базу щодо поточного стану впровадження ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді». У розділі представлені результати аналізу індикативних показників трьох пілотних громад щодо досягнення прогресу впровадження ініціативи. Аналіз був проведений із урахуванням планів дій та моніторингових планів, офіційно прийнятих на сесіях міських рад м.Львів, Новоукраїнської та Хмельницької ОТГ.

У розділі також представлені результати соціологічного опитування мешканців трьох громад (здебільшого молоді), які окреслюють коло питань щодо рівня довіри респондентів до суспільних інститутів; рівня толерантності до представників певних соціальних груп; а також базових чинників, які спричиняють нерівність серед дітей та молоді. Окремий блок питань присвячено стану впровадження ініціативи ГДДМ у трьох пілотних громадах.

Важливим є те, що попередні висновки щодо стану впровадження ініціативи були перевірені у комунікації із активними членами робочих груп трьох пілотних громад та менеджерами ініціативи з боку ЮНІСЕФ.

Триангуляція методів аналізу даних дозволила зробити аналітичні висновки відносно гіпотез щодо стану впровадження ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді», представлених наприкінці другого розділу.

РОЗДІЛ 3.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПОШИРЕННЯ МОДЕЛІ «МІСТА, ДРУЖНІ ДО ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ» У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ УКРАЇНИ

Головним здобутком методології ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді», яка пропонується ЮНІСЕФ, на наш погляд, є її цільовий фокус на реалізації прав дітей та молоді на принципах *субсидіарності, суб'єктності дитини та інклюзивності*. Згідно українського законодавства, засада субсидіарності полягає у передачі владних повноважень на найнижчий рівень управління для найбільш ефективної реалізації політики (Закон України «Про засади державної регіональної політики», 2015). На практиці, ініціатива ГДДМ передбачає реалізацію прав дитини, закріплених Конвенцією ООН «Про права дитини», знизу - на рівні територіальних спільнот із залученням (інклюзією) усіх зацікавлених сторін. І найголовнішою стороною, яка має бути рівноправна залучена на всіх етапах реалізації ініціативи є дитина/молода людина.

Реалізація права дитини бути почутою, як одного із стовпів ініціативи ГДДМ, передбачає ставлення до дитини/молодої людини як до повноправного учасника суспільного діалогу метою якого є розвиток громад, дружніх до дітей та молоді. І це вже про суб'єктність дитини. На наш погляд, популярна серед політиків різних країн формула «діти – наша майбутнє» більше не працює. Вона з'явилась тоді, коли місцеві та національні політики розроблялись з орієнтацією на дитини як об'єкта, а не разом з дитиною як суб'єктом. Практика сьогодення доводить, що діти та молодь є нашою сучасністю та спів-творцями місцевих середовищ. Креативний потенціал дітей та молоді є цінним ресурсом для розбудови громад, в яких хочуть жити люди всіх вікових категорій. І в цьому контексті ініціатива ГДДМ має додану вартість як інструмент розбудови безпечних середовищ, дружніх до *людини*.

Отже, громада, дружня до дитини як форма організації місцевої політики та суспільного діалогу в межах громади має значну додану вартість для усіх її мешканців. Навіть люди, які не мають дітей можуть отримати користь від впровадження ініціативи у їх громадах, оскільки у результаті реалізації

ініціативи покращується безпека місцевих середовищ та якість життя усіх її мешканців. Наприклад, громади, які обрали пріоритет безпеки для дітей, створюють безпечні та інклюзивні середовища для всіх категорій населення. Цю думку поділяють і голови міст різних країн, які беруть участь в ініціативі¹⁸.

Сильною стороною методології ініціативи ГДДМ є також її *універсальний характер*, адже вона може бути впроваджена у різних національних та локальних контекстах. Ціннісний вимір, який пропонується ініціативою, є зрозумілим і реалістичним для різних країн. Мабуть, тому ініціатива набула такої глобальної популярності. За даними ЮНІСЕФ, ініціатива сприяє реалізації прав приблизно 30 млн. дітей у 40 країнах світу.

Ще однією сильною стороною ініціативи, на нашу думку, є її *безперервність*. Діти та молодь є постійними учасниками життя місцевих спільнот, а відповідно ініціатива «Громада, дружня до дітей та молоді» набуває характеру безперервного руху, який поступово трансформується у ціннісну логіку існування та розвитку громади.

Український досвід впровадження ініціативи, хоча і є не довгим (з 2018 р.), але досить ефективним. Підтвердженням цьому може стати кількість українських громад, які заявили про свій намір трансформуватись у дружні та безпечні для дітей та молоді. Важливо відмітити, що мотивація до змін не залежала від розміру, обсягу наявних ресурсів чи географічного розташування українських громад в межах країни.

-
- ¹⁸ «Місце, де діти можуть бути у безпеці та щасливі, насправді, є місцем де всі ми щасливі жити» - Йонджонг Кім, мер м.Чонго-гу, Сеул, Південна Корея.
 - «Спів-творчість з дітьми – дуже важливий інструмент. Ми маємо дати дітям право голосу, коли розвиваємо наше місто. Важливо задати собі питання – як ми співпрацюємо з дітьми, коли будуємо місто, де кожен може досліджувати. Необхідно на рівних залучити дітей, вони мають іншу перспективу бачення ніж люди того віку» - Іб Крістенсен, мер м.Біллун, Данія.
 - «Причина того, чому міста можуть запропонувати краще життя, полягає у почутті безпеки та добробуту, яке вони створюють. Дружність до дітей - це не лише показник належного врядування, яке піклується про дітей, але й репрезентує те, що всі люди очікують та прагнуть від міського життя» - Ляо Цзяньхуа, заступник мера м. Чаньгша, Китай

Проведений аналіз підтвердив, що незалежно від стану розвитку громадянського суспільства у територіальних спільнотах, основним «власником» ідеї «громад, дружніх до дітей» є органи місцевого самоврядування. Це забезпечує їм додатковий кредит довіри від населення, але і накладає певну додаткову відповідальність. І в цьому контексті, наявність політичної волі на національному та локальному рівнях є одним із важливих факторів сталості впровадження змін в інтересах дітей та молоді. Таку волю можна і треба формувати засобами громадянського суспільства на усіх рівнях через адвокаційні компанії, демонструючи потенціал та сталість підходу «Громада, дружня до дітей та молоді». Досвід України продемонстрував, що політики здатні оцінити цей потенціал не тільки з огляду на реалізацію своїх владних зобов'язань, але і в контексті виборчої комунікації із місцевих населенням. І тут важливо убезпечити українські міста та селища від формальності впровадження ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді» та популізму.

Аналіз, який був проведений, в рамках теоретичного та емпіричного досліджень, дає підстави запропонувати наступні рекомендації щодо впровадження ініціативи у різних громадах, які вже беруть участь програми «Громада, дружня до дітей та молоді» за підтримки ЮНІСЕФ та партнерів, а також для тих, які тільки планують приєднатись до глобальної ініціативи.

1. Потреба задоволення базових потреб дітей на локальному рівні.

Аналіз обраних пріоритетів громад продемонстрував, що аналізуючи становище дітей в громадах та обираючи пріоритети для подальшої роботи, громади найчастіше обирають «право на дитинство» та «право дітей бути почутими». І це чудово, адже громади напрацьовують практику включення дітей до діалогу для забезпечення потреб дітей та молоді, характерних для їх вікових особливостей.

При цьому -кількісний компонент дослідження продемонстрував, що не всі т.з. базові потреби дітей та молоді є задоволеними на належному рівні. Зокрема, мешканці усіх трьох громад звернули увагу на необхідність покращення якості

медичного обслуговування дітей та молоді на місцевому рівні. Тут в нагоді може стати досвід ЮНІСЕФ щодо впровадження моделі «лікарень, дружніх до дітей та молоді», з яким ми рекомендуємо ознайомитись громадам, які впроваджують ініціативу ГДДМ та, за можливості, запровадити елементи підходу в своїх лікарнях та поліклініках.

2. Суб'єктність дітей та молоді.

Будувати діалог з дітьми та молоддю – не просто. Завжди, є ризик перейти до наставницького характеру комунікації, а також знову застосувати рятівну формулу «молодь – наше майбутнє», психологічно відтермінуючи момент рівноправного ставлення. Часто, молодь сама дає підстави для подібних позицій, адже демонструє подекуди «зверхнє» та «не відповідальнє», в першу чергу, до своєї власної ролі як учасника комунікації та процесу розвитку місцевих середовищ. Але не зважаючи на певні виклики, суб'єктність дітей та молоді має залишитись засадничим принципом розбудови місцевих громад. Влада має вчитись гідно та відкрито комунікувати з молоддю, і що важливіше, аналізувати цю комунікацію та робити відповідні висновки. Проведене дослідження свідчить, що наразі більшість подібних комунікацій носять формальний характер. Факт комунікації присутній у всіх трьох пілотних громадах, які були проаналізовані, але подекуди було неможливо зрозуміти, які саме пропозиції були висловлені дітьми та молоддю, які з них були прийняті до уваги і втілені у конкретних рішеннях. Тому загальною рекомендацією для усіх громад є не лише спілкування з дітьми та молоддю, але і звітування щодо конкретних кроків, які були впроваджені на основі цього спілкування. Доцільно це впроваджувати через різні комунікаційні канали, максимально наближаючись до різних дитячих та молодіжних середовищ.

Зокрема, особливої уваги заслуговує думка дітей та молоді, чиї родини перебувають у складних життєвих обставинах. Поділяючи базові гуманітарні та християнські принципи взаємопідтримки та взаємодопомоги, ми би хотіли звернути увагу на, можливо, досить «жорстку» раціональну логіку цих засад, закладених у принципі «слабкої ланки» в теорії організацій. Принцип слабкої

ланки означає, що система може бути відтворена у задовільній якості лише тоді, коли забезпечено стійкість системи відносно її слабкої ланки. На прикладі громад, ми можемо трансформувати цей принцип таким чином - громада є лише тоді життєздатною, коли врахована думка та потреби її найуразливіших мешканців. Ця логіка зберігається також в концептуальній засаді глобальних Цілей Сталого Розвитку – «Нікого Не Залишити Осторонь» (англ. Leave no one behind).

3. Розбудова потенціалу дітей та молоді в питаннях комунікації із владою.

Наступна рекомендація прямо залежить із попередньої. Якщо ми хочемо, аби діалог дітей/молоді з владою був ефективними – необхідні мотивація, знання, навички та практика. Важливо формувати це з двох сторін. Відповідальність влади перед дітьми та молоддю є зрозумілою та напряду пов'язана із виконанням її владних повноважень, відрегульованих українським та міжнародним законодавством. Важливим є також питання щодо відповідальності та навичок молоді, в першу чергу, щодо себе як членам місцевих спільнот та середовищ. Ключовим фактором успіху, на нашу думку є те, що дітям/молодим людям має бути цікаво включатись в процес комунікації з владою заради розбудови дружніх місцевих середовищ. Вікові особливості дітей та молоді передбачають цей чинник як обов'язковий. Відповідальність формується із усвідомлення, усвідомлення з'являється із зацікавленості. Тому формувати громадські навички молоді необхідно через навчання. Дослідження, яке було проведене аналітичним центром «Інститут Міста» (2019) підтверджує цінність навчання для молоді. Але характерною особливістю сучасної молоді є те, що вона однаково рівнозначне цінує формальну та не формальну освіту як засіб розбудови власного потенціалу. Це має бути враховано у освітніх стратегіях громад. Аналіз місцевих бюджетів трьох пілотних громад підтверджує, що лєвова частка ресурсів витрачається на забезпечення доступу до освітніх послуг дітей та молоді. За 2018-2019 рр. громади витратили значні кошти на ремонти та оснащення закладів освітньої інфраструктури. І це дало свої плоди, адже соціологічне дослідження підтвердило задоволеність місцевих

мешканців, зокрема, молоді освітніми послугами у їх громадах. Це дає підстави громадам зробити наступний крок у напрямку підтримки розвитку громадських компетентностей молоді, зокрема, навичок критичного мислення, діалогу, комунікації та прийняття рішень. Тут ключову роль можуть відігравати як формальні заклади дошкільної, середньої та позашкільної освіти, так і неформальні освітні організації та центри.

Створення дитячих/молодіжних дорадчих рад є правильним напрямком діяльності. Але дитячі та молодіжні дорадчі органи мало сформувані, їх потенціал необхідно постійно посилювати та розвивати. Молодь необхідно навчати представляти свої інтереси у комунікації із місцевою владою. Владі необхідно позбутись формули «молодь є нашим майбутнім», адже діти та молодь є повноправними членами громад вже сьогодні, і потребують відповідного гідного ставлення.

Корисними в цьому контексті можуть бути рекомендації Дитячого Фонду ООН (ЮНІСЕФ) щодо формування безпечних та дружніх до дитини шкіл, які практикують підхід освіти на основні життєвих навичок та дитячих садочків, а також рекомендації щодо розвитку молодіжної участі.

4. Розбудова потенціалу місцевої влади.

Проведений аналіз підтвердив мотивацію місцевої влади щодо трансформації громад у дружні та безпечні для дітей та молоді. Разом з тим, спостерігалась різниця між досвідом, знаннями та навичками, якими володіють місцеві лідери задля реалізації цього наміру. Додаткової розбудови, на наш погляд, заслуговують навички дитино-зорієнтованого планування, комунікації та моніторингу. Особливу увагу необхідно звернути на якість освітніх послуг провайдерів, які можуть бути залучені для роботи із представниками місцевої влади. Багатовекторність завдань, які виконує влада, а також значне робоче завантаження наводять на думку, що другого шансу на надання якісних освітніх послуг для розбудови власного потенціалу представники влади можуть просто не надати. Тому важливо запросити до співпраці лише професійних та досвідчених тренерів та контролювати якість надання освітніх послуг.

5. Прозорість та пізнаваність ініціативи на локальному рівні.

На нашу думку, пізнаваність ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді» і розуміння відповідальних осіб за її впровадження може сприяти її ефективності. Робочі групи, які були створені при місцевих радах, складаються із людей, які також є членами місцевих громад, а не лише посадовими особами. Більш близька комунікація із членами робочих груп пілотних міст підтвердила, що найактивніші з них будуть вдячні за влучні поради і підтримку з боку місцевих мешканців, заради спільної реалізації ініціативи. Соціологічний аналіз не підтвердив гіпотезу щодо необізнаності респондентів відносно впровадження ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді» - майже кожен другий опитаний знає про неї та брав у неї участь, принаймні, на першому етапі оцінювання становища дітей та молоді. І люди схильні позитивно ставитись до тих змін, які формує ініціатива у їх громадах. Більш точкове спілкування з батьками, підтвердило, що вони здатні запропонувати цікаві та не-стандартні ідеї щодо її впровадження. Одним із таких виявлених прикладів може слугувати ідея львівських батьків щодо посилення рухової активності дітей у школах як запобіжник гіподинамії. На жаль, батьки не розуміли яким чином вони можуть запропонувати цю ідею на розгляд робочої групи, відповідальної за впровадження ініціативи « Громада, дружня до дітей та молоді». Тому, загальною рекомендацією для усіх громад є забезпечення відкритості комунікаційних каналів для збору креативних та економічно вигідних ідей від усіх зацікавлених сторін.

6. Моніторинг та оцінка

Методологія впровадження ініціативи передбачає різні види моніторингу впровадження плану дій щодо реалізації ініціативи на локальному рівні. Розробка окремих моніторингових планів разом із вимірюваними індикаторами заслуговує на схвальне визнання. Кожна громада впроваджує моніторингову діяльність та звітує перед ЮНІСЕФ та партнерами щодо свого прогресу. І тут формується важливий аспект довіри між громадами та робочою групою, яка координує проект на національному рівні. Методологія також передбачає

зовнішню оцінку на етапі надання почесного міжнародного статусу «Громада, дружня до дітей та молоді» містам-кандидатам.

Разом з тим, аналіз підтвердив, що здатність концентрації робочих груп на впровадженні програмних цілей ініціативи з часом послаблюється. Це може бути логічно пов'язано із великою кількістю завдань, які стоять перед місцевою владою та можливими непередбачуваними викликами, які з'являються в громадах в процесі їх функціонування та розвитку.

На нашу думку, регулярне застосування інструменту зовнішнього моніторингу із подальшими рекомендаціями може допомогти громадам не втрачати фокус уваги на реалізації ініціативи, а також вдало адаптувати свої робочі плани відповідно до стану поточного прогресу.

7. Інклюзивність місцевої політики: акцент на виключених групах дітей та молоді.

Як вже зазначалось, керуючись принципом «Нікого не залишити осторонь», який було покладено в основу Цілей Сталого Розвитку, рекомендовано посилити увагу громад на проблемах дітей із вразливих груп населення, зокрема дітей з інвалідністю та дітей із родин у складних життєвих обставинах. Одним із інструментів, який може бути використаний для виконання цього завдання може стати технологія, яка уможлиблює обрання родинами із вразливими категоріями дітей надавачів соціальних послуг по принципу гроші/послуги ходять за дитиною. Даний принцип вже був запроваджений у галузях охорони здоров'я та освіти. Зокрема, у новому Законі України «Про освіту» передбачено, що кошти з державного бюджету на навчання кожного учня слідуватимуть за ним у заклад освіти — у тому числі до приватних шкіл. Це і є принцип «гроші ходять за дитиною»: компенсація державою вартості навчання учня. Якщо уявити ідеальну реалізацію — гроші спрямують до того навчального закладу, який оберуть батьки дитини, а держава компенсує освітнім закладам вартість видатків на навчання та утримання учнів. У запровадженні механізму «Гроші ходять за дитиною» в освіті використовувався світовий досвід Швеції, Канади, Англії. Там батьки 3-4-річних дітей отримують від держави ваучерне забезпечення навчання

та розпоряджаються ним на свій розсуд. Тобто фінансово підтримується дитина, а не заклад освіти.

У галузі медицини держава більше не виділятиме грошей згідно з кошторисом на утримання того чи іншого закладу охорони здоров'я, державного чи комунального. Натомість, медичні заклади мають перетворитися на автономні суб'єкти господарської діяльності, що отримуватимуть оплату за результатами своєї діяльності, тобто за фактично надану ними пацієнтам медичну допомогу. Даний принцип вже почав реалізовуватися на первинній ланці медичного забезпечення. Запорукою його подальшого успіху є продовження реформи вторинної ланки медицини.

У соціальній сфері, станом на 2018 р., державні надавачі мають монополічне право на надання соціальних послуг, що прикро впливає на їх обсяг та якість, зокрема для дітей та їх родин. Новий Закон України «Про соціальні послуги» (2019) —через механізм «соціального замовлення» дає підстави для демонополізації та подальшого розвитку ринку соціальних послуг в умовах конкуренції за бюджетне фінансування. Такими надавачами можуть бути місцеві державні та не-державні установи: Фізичні особи-підприємці, громадські та релігійні організації, державні надавачі. Доступ до бюджетного фінансування для різних категорій надавачів соціальних послуг, в тому числі із числа недержавних організацій, має збільшити їх потенційну кількість, а конкуренція між ними, відповідно, покращити якість їх послуг.

Якщо кількість надавачів збільшиться, а послуги, які вони пропонують будуть відповідати державним стандартам соціальних послуг, доцільним вважається запровадження онлайн інструменту під умовною назвою «Соціальний Охоронець» (англ. Social Guard), виконаному на основі технології блокчейн. Інструмент буде працювати за принципом «єдине вікно» для звернень громадян і на практиці втілювати механізм «гроші ходять за дитиною», звідки їх за необхідності направлятимуть до конкретного надавача послуг. Отримувач послуг, за допомоги фахівця з соціальної роботи, або самостійно буде обирати надавача, який, на його думку, може забезпечити найкращу якість послуги та

максимально наблизити її до користувача. Факт звернення буде ініціювати в системі, захищеній технологією блокчейн, закупівлю соціальних послуг. В транзакції будуть брати участь три актори: 1) отримувачі послуг (родини із дітьми, які належать до вразливих категорій); 2) надавачі (державні та недержавні установи); 3) бюджето-утримувач (муніципалітети, які фінансуватимуть обраному надавачеві послуг, які були надані згідно державних стандартів). В об'єднаній територіальній громаді таким «єдиним вікном» може бути окремий фахівець, "озброєний" програмою, до якого люди будуть звертатися по допомогу і який сам виявлятиме людей, які потребують підтримки, і мотивуватиме їх звертатися за послугою.

Ця модель вже працює в Україні на рівні фахівців. Відповідний програмний продукт забезпечить умови для ще ефективнішою реалізації цієї моделі. Якщо ж фахівці із соціальної роботи не виконуватимуть якісно свої завдання, отримувачі послуг можуть звертатись за послугою самостійно через онлайн інструмент без сторонньої допомоги. Факт звернення буде фіксуватись системою і не зможе бути таємно виправлений. Відповідно фахівці із соціальної роботи будуть змушені офіційно відреагувати на звернення. Для цього фахівці матимуть здійснити аналіз потреб отримувачів у соціальних послугах, і, відповідно надати прозоре пояснення щодо

1) відхилення запиту; 2) постановки надавача у чергу на соціальні послуги; 3) переходу до безпосереднього вибору надавача разом із отримувачем.

8. *Інтеграція програмних здобутків та експертизи ЮНІСЕФ.*

Дитячий Фонд ООН (ЮНІСЕФ) є унікальною міжнародною інституцією, яка відкриває доступ до глобальної експертизи, заснованої на доказах. Ключовими зобов'язанням, яке було покладене на організацію країнами-членами ООН є сприяння реалізації прав дитини, зазначених у Конвенції ООН «Про права дитини». Роблячи це, ЮНІСЕФ працює за наступними програмними напрямками: соціальна політика; захист дитини; освіта; вода, санітарія та гігієна; охорона здоров'я. У своїй діяльності, окрім інших, ЮНІСЕФ керується принципом дитино-центризму та розробки програм та політик на основні

доказової бази. Саме тому ЮНІСЕФ здобув довіру та підтримку у всіх країнах світу. Попередні висновки підтверджують, що інтеграція зусиль та застосування експертизи різних програмних компонентів, які є в організації, може сприяти синергетичному ефекту у реалізації ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді». Адже громада вже є рамкою, в межах якої взаємодіють всі програмні напрямки в інтересах дитини. Тому доцільним вважається вивчення громадами всього спектру інструментів та політик, які рекомендує ЮНІСЕФ у галузях соціальної політики, освіти, захисту дитини, медицини, охорони здоров'я, санітарії та гігієни, з метою їх подальшого застосування.

Висновки до третього розділу.

У третьому розділі були представлені аналітичні висновки щодо методології впровадження ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді». Так, зокрема, акцент був зроблений базових принципах, які закладені у її основні, таких як субсидіарність, безперервність, інклюзивності та суб'єктність дитини.

Також з метою запровадження у практичну площину аналітичних висновків двох попередніх розділів, третій розділ містить практичні рекомендації щодо покращення впровадженні ініціативи ГДДМ, які можуть бути цікавими як громадам-учасницям ініціативи, так і тим громадам, які тільки планують приєднатись до впровадження глобального підходу «Громада, дружня до дітей та молоді».

ВИСНОВКИ

У даному дослідженні було вивчено світовий та національний досвід впровадження ініціативи «Міста, дружні до дітей та молоді», а також розроблені рекомендації для її поширення серед громад України. Робота була виконана у 3 трьох розділах, де кожний з розділів відповідав одному із завдань, поставлених для досягнення мети роботи. В результаті даного дослідження:

1. Підсумовано концептуальні засади та світовий досвід впровадження ініціативи «Міста, дружні до дітей та молоді». Для цього були розглянуті витoki та концептуальні засади міжнародної ініціативи «Місто, дружнє до дітей». Були наведені взаємозв'язки ініціативи з такими міжнародними документами як Конвенція ООН «Про права дитини», а також Резолюції Другої Конференції ООН з житла і сталого міського розвитку. Окрім того, були продемонстровані базові принципи та ключові стратегії реалізації ініціативи, які пропонує Дитячий Фонд ООН (ЮНІСЕФ), як відповідальна агенція ООН за підтримку впровадження ініціативи у різних країнах світу. Станом на 2019 р. ініціатива набула потужного потенціалу, який успішно реалізується у 35 країнах світу. У розділі були проаналізовані досвід таких країн як Хорватія, Білорусь та Туреччина, з огляду до приналежності цих країн до єдиного з Україною глобального регіону.

2. Проаналізовано стан впровадження ініціативи в Україні у трьох пілотних громад (м. Львів, м. Хмільник Вінницької області, Новоукраїнська ОТГ Кіровоградської області), що становить основну доказову базу щодо поточного стану впровадження ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді». Ця емпірична частина дослідження була здійснена через поєднання трьох методів:

- аналізу індикативних показників (що містяться у планах дій та моніторингових планах, офіційно прийнятих на сесіях міських рад м.Львів, Новоукраїнської та Хмільницької ОТГ) щодо досягнення прогресу впровадження ініціативи;
- соціологічного опитування (анкетування) мешканців трьох громад, що виявило рівень довіри респондентів до суспільних інститутів; рівень толерантності до представників певних соціальних груп; базові чинники, які спричиняють

нерівність серед дітей та молоді; бачення мешканців стану впровадження ініціативи ГДДМ у трьох пілотних громадах;

- неструктурованого інтерв'ю із активними членами робочих груп трьох пілотних громад та менеджерами ініціативи з боку ЮНІСЕФ, з якими були перевірені попередні висновки щодо стану впровадження ініціативи у пілотних громадах.

Тріангуляція методів аналізу даних дозволила зробити аналітичні висновки відносно гіпотез щодо стану впровадження ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді», що лягли в основу рекомендацій щодо поширення моделі «Міста, дружні до дітей та молоді» у територіальних громадах, які не були охоплені ініціативою.

3. Представлено аналітичні висновки щодо методології впровадження ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді», через аналіз її базових принципів, таких як субсидіарність, безперервність, інклюзивності та суб'єктність дитини.

4. Розроблено рекомендації щодо покращення впровадженні ініціативи ГДДМ, які можуть бути цікавими як громадам-учасницям ініціативи, так і тим громадам, які тільки планують приєднатись до впровадження глобального підходу «Громада, дружня до дітей та молоді».

В цілому, можна зробити висновок, що міжнародна ініціатива «Громада, дружня до дітей та молоді» знайшла широку підтримку у територіальних громадах та знаходиться на етапі інтеграції у національну соціальну політику. Ініціатива носить міждисциплінарний характер і формує позитивну практику співпраці різноманітних акторів навколо захисту та реалізації прав дітей на локальному рівні. З огляду на змістовність доказової бази, яка була акумульована під час дослідження, а також аналітичних висновків, які знайшли свій позитивний відгук серед членів робочих груп та експертного середовища, з якими вони були обговорені, можна вважати, що мета дослідження була досягнута. Результати можуть бути поширені серед громад, які зацікавлені у запровадженні дитино-центричних підходів у своїх громадах.

**Громади, які отримують підтримку ЮНІСЕФ у впровадженні ініціативи
«Громада, дружня до дітей та молоді» (станом на 2019 р.)**

№	Назва громади	Обрані програмні пріоритети	Доступність плану дій на веб-ресурсах громад (станом на 09.2019)	Населення громади (осіб)*
Громади першого туру (2018)				
1	Барська міська об'єднана територіальна громада (Вінницька область)	Ціль 1. Кожна дитина та молода людина має право, щоб її голос, потреби та пріоритети були почуті та враховані в нормативних актах, політиці, бюджетах та програмах; Ціль 2. Кожна дитина та молода людина відчуває визнання, повагу та справедливе ставлення у своїй громаді; Ціль 3. Кожна дитина та молода людина має можливість насолоджуватися життям в сім'ї, іграми та відпочинком.	так	16 697
2	м. Бахмут (Донецька обл.)	Ціль 1. Кожна дитина та молода людина відчуває визнання, повагу та справедливе ставлення в своєму місті та громаді; Ціль 2. Кожна дитина та молода людина має право, щоб її голос, потреби та пріоритети були	так	75 500

		почуті та враховані в нормативних актах, політиці, бюджетах та програмах; Ціль 3. Кожна дитина та молода людина має право насолоджуватись життям в сім'ї, іграми та відпочинком.		
3	Білозірська сільська ОТГ (Черкаська обл.)	---	Наявна аналітична доповідь, план відсутній	8 906
4	Біляївська міська ОТГ (Одеська обл.)	Ціль 1.Кожна дитина та молода людина має право, щоб їхній голос, потреби та пріоритети були почуті та враховані в нормативних актах, політиці та програмах громади; Ціль 2. Кожна дитина та молода людина має право на доступ до якісних послуг (освітніх, медичних, соціальних); Ціль 3. Кожна дитина та молода людина має право насолоджуватись життям в сім'ї, іграми та відпочинком;	так	16 875
5	м. Вінниця	Ціль 1 . Кожна дитина та молода людина відчуває визнання, повагу та справедливе ставлення у своїй громаді; Ціль 2 . Кожна дитина та молода людина живе в безпечному та чистому середовищі;	так	372 300

		Ціль 3 . Кожна дитина та молода людина має право насолоджуватися життям в сім'ї, іграми та відпочинком.		
6	м. Володимир-Волинський (Волинська обл.)	---	ні	38 600
7	м. Дружківка (Донецька обл.)	Ціль 1. Кожна дитина та молода людина в місті Дружківка відчуває визнання, повагу та справедливе ставлення; Ціль 2. Кожна дитина та молода людина має право, щоб їхній голос, потреби та пріоритети були почуті та враховані в нормативних актах, політиці та програмах громади; Ціль 3. Кожна дитина та молода людина має право на доступ до якісних послуг (освітніх, медичних, соціальних).	так	65 766
8	Іллінівська сільська ОТГ (Донецька обл.)	----	ні	9 366
9	м.Кам'янець-Подільський (Хмельницька обл.)	Ціль 1. Кожна дитина та молода людина має право, щоб їхній голос, потреби та пріоритети були почуті та враховані в нормативних актах, політиці та програмах громади; Ціль 2. Кожна дитина та молода людина живе в безпечному та чистому середовищі;	так	65 439

		Ціль 3. Кожна дитина та молода людина має право насолоджуватись життям в сім'ї, іграми та відпочинком.		
10	Клесівська селищна ОТГ (Рівненська обл.)	---	ні	10 536
11	м. Кременчук (Полтавська обл.)	---	ні	230 000
12	м. Львів	Ціль 1. Кожна дитина та молода людина відчуває визнання, повагу та справедливе ставлення у своєму місті та громаді; Ціль 2. Кожна дитина та молода людина має право, щоб її голос, потреби та пріоритети були почуті та враховані у нормативних актах, політиці, бюджетах та програмах; Ціль 3. Кожна дитина та молода людина має доступ до якісних послуг (освітніх, медичних, соціальних).	так	754 864
13	м. Маріуполь (Донецька обл.)	---	ні	475 000
14	Новоборівська селищна ОТГ (Житомирська обл.)	---	ні	8 574
15	Новознам'янська сільська ОТГ (Полтавська обл.)	---	ні	5 162
16	Новопсковська селищна ОТГ (Луганська обл.)	----	ні	13 302
17	Новоукраїнська міська ОТГ (Кіровоградська обл.)	Ціль 1.Кожна дитина та молода людина має право, щоб їхній голос, потреби та пріоритети були	так	19 371

		почуті та враховані в нормативних актах, політиці та програмах громади; Ціль 2. Кожна дитина та молода людина живе в безпечному та чистому середовищі; Ціль 3. Кожна дитина та молода людина має можливість насолоджуватися життям в сім'ї, іграми та відпочинком		
18	м. Одеса	Ціль 1. Кожна дитина та молода людина має право на доступ до якісних послуг (освітніх, медичних, соціальних); Ціль 2. Кожна дитина та молода людина живе в безпечному та чистому середовищі; Ціль 3. Кожна дитина та молода людина має право насолоджуватись життям в сім'ї, іграми та відпочинком;	так	995 970
19	м. Ужгород (Ужгородська обл.)	---	ні	112 513
20	м. Умань (Черкаська обл.)	Цілі № 1 «Право на визнання, повагу та справедливе ставлення» Цілі № 2 «Право бути почутим» Цілі № 3 «Право на охорону здоров'я, освіти, та соціальний захист» Цілі № 4 «Право на безпеку» Цілі № 5 «Право на дитинство»	Доступ до плану відсутній, зазначений тільки перелік цілей	83 200

21	м. Хмільницька міська ОТГ (Вінницька обл.)	Ціль 1 .Кожна дитина та молода людина відчуває визнання, повагу та справедливе ставлення в місті Хмільнику; Ціль 2 . Кожна дитина та молода людина живе в безпечному та чистому середовищі; Ціль 3 . Кожна дитина та молода людина має право насолоджуватись життям в сім'ї, іграми та відпочинком.	так	28 334
22	м. Черкаси	Ціль 1. Кожна дитина та молода людина має право, що їхній голос, потреби та пріоритети були почуті та враховані в нормативних актах, політиці та програмах міста; Ціль 2. Кожна дитина та молода людина живе в безпечному та чистому середовищі; Ціль 3. Кожна дитина та молода людина має право насолоджуватись життям в сім'ї, іграми та відпочинком.	так	274 248
Громади 2 туру (2019)				
1	Березівська сільська ОТГ (Сумська обл.)	---	ні	5 281
2	м. Біла Церква (Київська обл.)	--	ні	205 022
3	Вакулівська сільська ОТГ (Дніпропетровська обл.)	---	Ні	3 060
4	м. Київ	---	ні	2 910 449

5	Менська міська ОТГ (Чернігівська обл.)	---	ні	13 882
6	м. Миколаїв (Миколаївська обл.)	--	ні	490 800
7	м. Рогатин (Івано-Франківська обл.)	---	ні	7 925
8	м. Тернопіль (Тернопільська обл.)	--	Ні	220 607
9	м. Харків (Харківська обл.)	Створено координаційну раду. План дій в процесі розробки	ні	1 424 980
10	м. Херсон (Херсонська обл.).	--	Ні	321 656
11	Широківська сільська ОТГ (Запорізька обл.)	--	ні	11 027

*Прим. дані щодо кількості населення в об'єднаних територіальних громадах взяті з сайту <https://decentralization.gov.ua>; дані щодо міст обласного та районного значення – з офіційних сайтів відповідних міських рад та/або сайті Державної служби статистики України.

Додаток Б.

Країни, учасниці ініціативи «Міста, дружні до дітей та молоді»¹⁹ (UNICEF Child Friendly Cities Initiatives, 2018)

<i>Назва країни</i>	<i>Основні пріоритети національної моделі ініціативи</i>
Італія Рік приєднання: 1996 Населення країни: 59,430,00 Кіл-ть дітей : 9,761,00	Італійський досвід базується на класичній моделі ініціативи, і включає наступні програмні кроки: 1) розробка стратегії для трансформації міста у дружне до дитини; 2) розробка та впровадження політики, які просувають права дітей у різних секторах, таких як соціальна політика, освіта, спорт, міське планування; 3) перегляд місцевих бюджетів на користь дітей; 4) запровадження інституалізованого механізму участі

¹⁹ <https://childfriendlycities.org/initiatives/>

	<i>дітей через молодіжні ради згідно базових принципів ЮНІСЕФ; 5) моніторинг та оцінка процесів та результатів.</i> Для підтримки дитячої участі, ЮНІСЕФ працює у партнерстві із національним комітетом статистики. Проект зорієнтований на збір даних про поведінку хлопців і дівчат віком від 10 до 19 років, які мешкають в Італії. Дані мають допомогти сформуванню бачення ситуації щодо життя дітей на рівні міст.
Хорватія Рік приєднання: 1999 Населення країни: 4, 284, 889 Кіл-ть задіяних громад: 71	В Хорватії ініціатива має назву «Міста і містечка – друзі дітей». Ініціатива впроваджується спілкою організацій «Наша дитяча Хорватія» та Спілкою соціальної та превентивної педіатрії. Ініціативу підтримує ЮНІСЕФ у партнерстві з Асоціацією міст; Асоціацією муніципалітетів та Хорватською спільнотою округів. Ініціатива, в контексті Хорватії, має підштовхнути дітей, дорослих та інституції на всіх рівнях поважати та захищати права та потреби дітей так, як вони зазначені у Конвенції. Ініціатива покликана привнести позитивні зміни у дитячий добробут. Хорватська ініціатива розвивається в межах 10 пріоритетів (які оцінюються за 123 індикаторами), а саме: 1) <i>програми та політики, зорієнтовані на дитячий добробут;</i> 2) <i>урядове фінансування питань, пов'язаних з дітьми;</i> 3) <i>послуги «третього сектору», зорієнтовані на підтримку дітей;</i> 4) <i>міське здоров'я та безпека дітей;</i> 5) <i>дитяче здоров'я</i> ; 6) <i>дитяче виховання та освіта;</i> 7) <i>соціальне піклування про дітей;</i> 8) <i>культура та спорт для дітей;</i> 9) <i>вільний час та дозвілля;</i> 10) <i>послуги, зорієнтовані на батьківську підтримку.</i> Одним із ключових принципів є участь дітей у всіх процесах, які їх стосуються, а також розробка критеріїв для оцінки інвестицій громад у дітей. Ініціатива впроваджується через наступні механізми: - Стимулювання до співпраці заради дітей місцевих адміністрацій та муніципалітетів, професійних надавачів послуг, дитячих інституцій, громадських асоціацій, бізнесу, а також батьків та дітей брати; - Моніторинг досягнутих результатів та оцінка покращень становища дітей у суспільстві; - Зовнішня оцінка програм, активностей та досягнень у напрямку прав та потреб дітей; - Публічне визнання та нагородження міст та районів за досягнуті результати щодо покращення життя дітей. Програма була включено у національні нормативно-правові документи, також нову державну стратегію щодо прав дитини у Хорватії (2014-2020).
Франція Рік приєднання: 2002	Ініціатива впроваджується із французькою асоціацією мерів. Мета – підвищити рівень обізнаності місцевих лідерів щодо Конвенції ООН «Про права дитини» і

Населення країни: 64,721,00 Кіл-ть дітей : 14,080,00 Кіл-ть задіяних громад: 231 місто та 9 районів	напрацювання механізмів покращення життя дітей на місцевому рівні. Статус надається/переглядається кожні шість років, протягом яких статус може бути відкликаний якщо місто запроваджує політики, не дружні до дітей. Франція дотримується <i>10 тематичних пріоритетів у впровадженні ініціативи, які включають освіту; участь дітей; не-дискримінацію; санітарію та гігієну; підтримку батьків; безпеку та захисту; міжнародну солідарність та інші.</i>
Словенія Рік приєднання: 2002 Населення країни: 2,068,00 Кіл-ть дітей : 364,253 Кіл-ть задіяних громад: 15	Свою модель ініціативи Словенія, фактично, запозичила у сусідній Італії, де вона фактично з'явилась. Міста, які беруть участь, представлені і маленькими, і великими, включно зі столицею – Люблянню. Словенія обрала підхід гнучкості до визначення критерії для кожного міста, виходячи з місцевої специфіки. Але незмінними залишаються принципи обов'язкової дитячої участі та крос-секторної кооперації. Для участі в ініціативі, місто має створити місцевий координаційний комітет з обов'язковими дитячими представниками. План дій напрацьовується у Словенії на 1 рік також за активної участі громадського сектору. Національний комітет приділяє значну увагу обміну позитивним досвідом між містами та розвитку професійної мережі міст, дружніх до дітей.
Іспанія Рік приєднання: 2002 Населення країни: 46,122,00 Кіл-ть дітей : 8,119,00 Кіль-ть задіяних громад: 170	В Іспанії впровадження ініціативи було підтримано Міністерством охорони здоров'я, соціальних послуг та рівності, Іспанською Федерацією Муніципалітетів та Провінцій, а також Інститутом потреба та прав дітей і підлітків. Ініціатива направляє муніципалітети, які беруть участь, до розробки та впровадження ефективних публічних політик задля покращення благополуччя дітей, захисту їх прав, підтримки їх участі, а також створення міських середовищ стійкими, рівно-доступними та придатними до життя. Зокрема, ініціатива в Іспанії наполягає на інтеграції прав дітей у місцеві політики, між-секторальній координації та дитячій участі, як інструменту соціальних змін. Для отримання статусу, муніципалітети мають виконати кроки, передбачені глобальною методологією: провести ситуаційний аналіз становища дітей; розробити місцевий план, підкріплений бюджетом; створити Дитячу Раду, визнану місцевим урядом та створити координаційний орган по впровадженню ініціативи. Статус «Місто, дружне до дітей» надається на чотири роки, з можливістю поточного моніторингу результатів кожні два роки. Муніципалітети отримують підтримку через веб-сайт, навчання, мережеві заходи, дослідження та заходи з активізації участі дітей.
Білорусь Рік приєднання: 2007	Ідея білоруського варіанту ініціативи – додати фокус на дитину до традиційної, зорієнтованої на дорослих системи місцевого управління. Столиця країни

Населення країни: 9,496,000 Кіль-ть дітей : 1,744,00 Кіль-ть задіяних громад: 25	(м.Мінськ) разом з іншими 24 містами приєдналась до ініціативи. Населення муніципалітетів варіюється від 30 тис до 1,4млн.осіб. Країна обрала три головні пріоритети: <i>1) створення розвиваючого середовища для розвитку дитини; 2) просування крос-секторальної взаємодії у питаннях, які відносяться до дітей; 3) сприяння змістовній участі дітей та молоді у процесі прийняття рішень. Одним із головних акцентів є розвиток молодіжних рад та заходи з оцінки.</i> Муніципалітети оцінюють за індексом дружності до дитини, який включає 7 параметрів. На національному рівні створена Координаційна Рада ініціативи, яка включає представників парламенту, міністерств охорони здоров'я, освіти, праці та соціального захисту, міжнародних справ, а також представників неурядових організацій та муніципалітетів. Рада адвокатує за пріоритети ініціативи, надає технічну допомогу, навчання та національне лідерство, а також займається національною веб-сторінкою ініціативи. Статус «Міста, дружнього до дітей» надається/переглядається Радою кожні три роки.
Бразилія Рік приєднання: 2008 Населення країни: 207,653,000 Кіль-ть дітей : 56,235,00 Кіль-ть задіяних громад: 10	Ініціатива, яка була локалізована у Бразилії під назвою Платформа Урбан Центрив, має на меті просування та захист прав дітей, найбільш вразливих із -за нерівності у містах Бразилії. Ініціатива бере початок з мм. Сан Паулу та Ріо де Жанейро. З тієї пори ініціатива вже пройшла через два чотири-річні цикли. Населення міст Бразилії, які приєднались до ініціативи, варіюється від 300 тис (м.Вікторія) до 12 млн.осіб (м.Сан Паулу). Головні пріоритети бразильської ініціативи: <i>1) зменшення підліткової безпритульності; 2) запобігання виключенню зі школи; 3) просування ідеї раннього розвитку дитини; 4) сексуальні та репродуктивні права підлітків.</i> Дані завдання муніципалітети країни досягають через наступні стратегії: збір дезаггегованих даних; фокусування на політиках, зорієнтованих на найбільш вразливі групи дітей; залучення та мережування підлітків. Впровадження ініціативи відбувається через 4 головні кроки: кооперація; збір даних; колективний вплив; фінальна оцінка. За результатами кожного кроку проводиться оцінка задля покращення взаємодії на наступній фазі. Для того, щоб бразильське місто отримало статус міста, дружнього до дітей, воно має продемонструвати прогрес в таких питаннях: а) покращення міських індикаторів по кожному напрямку у принаймні половині із міських районів; б) досягнення результатів у двох додаткових галузях, які стосуються дітей; в) досягнення прогресу у річних показниках відносно запланованих у національній плані -2030 по Цілях Стійкого Розвитку. До таких показників відносяться: рівень дитячої смертності; рівень

	шкільного виключення; відсоток підліткової вагітності; рівень підліткової безпритульності.
Казахстан Рік приєднання: 2008 Населення країни: 18, 395, 567 Кіл-ть задіяних громад: 21	Ініціатива впроваджується Казахським Комітетом з Захисту Прав Дітей, Міністерством Освіти та Науки, за підтримки Національної комісії з питань жінок, родин та демографічної політики та Президента Казахстану. Тематичними сферами, на яких концентрується Казахстан є наступні: 1) розробка політик для дітей та дитячої участі; 2) соціальні послуги та захист; 3) освіта; 4) гра, дозвілля та спорт; 5) транспорт; 6) навколишнє середовище; 7) здоров'я; 8) міське планування та публічні роботи; 9) підготовка та відповідь на надзвичайні ситуації.
Канада Рік приєднання: 2009 Населення країни: 35,940,00 Кіл-ть дітей : 6,961,00 Кіл-ть задіяних громад: 50	Ініціатива в Канаді розпочалась із франко-мовного Квебеку у 2009 р., і впроваджувалась через НДО «Carrefour Action Municipale et Famille». Завданням ініціативи були оцінка та визнання роботи та досягнень муніципалітетів у напрямку прав дитини, а також запровадження фокусу на дитину при розробці муніципальних послуг. Напрямами ініціативи у Квебеку були обрані наступні: дитяча участь, правова система, дружба до дитини та загально-міська стратегія, зорієнтована на дотримання прав дитини. Цей досвід трансформувався на національному рівні у такі пріоритети, як <i>права дітей; доступ до послуг; дитяча участь; освіта; захист дитини</i> . Ініціатива також привела міста до рішень щодо збільшення їх внесків у рекреацію, транспорт, публічна безпека, освітній успіх, доступ та підтримка місцевих організацій. Для того, щоб отримати статус «Міста, дружнього до дитини» міста Канади мають створити координаційний комітет; розробити план дій включно з індикаторами для оцінки; надати звіт з проміжної оцінки; святкувати Міжнародний День Дитини (20 листопада); організувати медіа-подію щодо надання статусу; просувати проект локально. Статус «Місто, дружне до дітей» надається/переглядається в Канаді раз на три роки.
Німеччина Рік приєднання: 2012 Населення країни: 80,689,000 Кіл-ть дітей : 12,769,00 Кіль-ть задіяних громад: 21	Ініціатива у Німеччині покликана виконати два завдання: 1) підвищення обізнаності щодо Конвенції ООН «Про Права Дитини» серед місцевих адміністрацій; політиків та широкого загалу включно з дітьми у кожному муніципалітеті для того, щоб вони могли пристосувати місцеві політики та програми в інтересах дітей; 2) створення простору для демократичної участі дітей та молоді у розвитку їх муніципалітетів. Зазначені завдання реалізуються через 4 основні механізми, у т.ч. «найкращі інтереси дитини»; «регуляторні рамки»; «дитяча участь» та «інформування та відносини із громадськістю». Статус надається/переглядається кожні три роки.

Фінляндія Рік приєднання: 2012 Населення країни: 5,503,000 Кіл-ть дітей : 1,077,000 Кіль-ть задіяних громад: 19	Станом на 2019 р. у ініціативі у Фінляндії беруть участь 19 міст, 13 з яких були визнані дружніми до дітей та молоді. Фінський варіант ініціативи також покликаний допомогти дотриматись прав дітей. Ініціатива також допомагає зібрати інформацію та побудувати доказову базу для подальшої адвокації в інтересах дітей. Участь в ініціативі вимагає крос-секторальної кооперації в рамках ініціативи, при ролі ЮНІСЕФ як «важливого друга», який допомагає керувати процесом. Фінська модель була адаптована таким чином, аби підходити всім муніципалітетам, незалежно від розміру, місце-розташування та соціального-економічної структури. Ініціатива базується на 10 тематичних блоках, які включають: <i>сприяння обізнаності щодо прав дітей; рівність та не-дискримінація; планування, оцінка та розвиток послуг; вплив на процес прийняття рішень; ініціативи громадських організацій; відносини між підлітками та дорослими; визнання дітей та дитинства; стратегічне планування, координаційні механізми та оцінка впливу на дітей; розвиток бази знань.</i> Для того, аби бути визнаним, як дружнє до дитини, місто має демонструвати структурні зміни через крос-секторальну координацію. Діти мають мати можливість участі, а дорослі мають бути проінформовані про поточний процес впровадження ініціативи та важливість прав дітей. Статус надається/переглядається кожні два роки.
Андорра Рік приєднання до ініціативи: 2013 Населення країни: 72,679 Кіл-ть дітей (до 18 років): 14,000 Кіл-ть задіяних громад: 7 регіонів	На відміну від інших країн, ініціатива впроваджується на регіональному рівні. Всі 7 регіонів країни охоплені ініціативою. Станом на 2017 р., 14 тис.дітей охоплено ініціативою. Андорра позиціонує себе як країна, дружня до дітей. Базові напрямки, за якими працює країна: <i>дитяча участь через дитячі ради; місцевий бюджет, дружній до дитини; збір даних щодо дитинства; розробка національного плану щодо дітей у співпраці з урядом.</i> ЮНІСЕФ розробив низку індикаторів, за якими мають діяти регіональні адміністрації для отримання статусу регіону, дружнього до дітей. Статус надається/переглядається кожні два роки.
Австрія Рік приєднання: 2013 Населення країни: 8,545,000	Головна мета країни – підкреслити важливість прийняття дружніх до дітей рішень на місцевому рівні, де діти найбільш вразливі. Імплементация австрійського варіанту ініціативи базується на 7 тематичних сферах: <i>1) дружнє до дитини адміністрування; 2) дитяча участь; 3) здоров'я; 4) дозвілля; 5) родинний та шкільний догляд;</i>

Кіл-ть дітей : 1,481,000 Кіл-ть задіяних громад: 143	<i>б) безпека (напр., захист дітей та молоді, дорожній рух, дитячі майданчики); 7) освіта.</i> Муніципалітети, які хочуть бути визнаними, дружніми до дітей мають провести ситуаційний аналіз через місцеві консультації для оцінки заходів з прав дитини. Муніципалітет має обрати принаймні три головні напрямки із 7 зазначених пріоритетів і розробити план дій на три роки. Надання статусу відбувається після здійснення аудиту у партнерстві з громадською організацією «Familie und Beruf Management GmbH», яка надає консультації та підтримку у публічних заходах та оцінює процес впровадження ініціативи. Статус надається/оновлюється кожні три роки, якщо муніципалітет бере на себе зобов'язання працювати у напрямку прав дитини в майбутньому.
Республіка Корея Рік приєднання: 2013 Населення країни: 50,293,00 Кіл-ть дітей : 8,925,00 Кіл-ть задіяних громад: 26	В Кореї для реалізації ініціативи була створена Асоціація сприяння містам дружнім до дітей (Association for the Promotion of Child Friendly Cities). Станом на 2017 рік в Асоціацію входили 56 міст. Корейська модель дуже схожа на еталонну глобальну модель ініціативи. Після підписання формального меморандуму міста, які виявили бажання до участі, мають пройти етап самооцінки з питань дитячої участі, міської стратегії в інтересах дітей, практики звітності щодо становища дітей, інформування щодо прав дітей, незалежної адвокації в інтересах дітей та безпечного фізичного середовища. Міста оцінюються по 100-бальній шкалі. Ті міста, які отримали не менше 60-ти балів отримують статут міст, дружніх до дітей. Ініціатива отримала визнання на національному рівні – Міністерство Здоров'я та Добробуту включило її до Національного Плану дій в інтересах Дітей.
Туреччина Рік приєднання: 2014 Населення країни: Кіл-ть дітей : Кіл-ть задіяних громад: 150	Індустріалізація, зростаюча економіка та пошук кращих місць для роботи та соціальних послуг призвели до процесів міграції турецького населення з сільських до міських населених пунктів. Приблизно 90% населення Туреччини (60 млн. осіб) мешкає у містах, і приблизно 30% з них – діти. Турецька модель ініціативи «Міста, дружні до дітей» була підтримана національними офісом ЮНІСЕФ та компанією ІКЕА. Перший етап впровадження ініціативи (2014-2016рр.) надав можливість ЮНІСЕФ разом із партнерами проаналізувати хід впровадження і внести певні корективи для покращення результатів. Протягом наступного етапу (2016-2020) кількість міст, які пілтують в себе підхід дружності до дітей, вже збільшилась з 10 до 150. Очікується, що в результаті впровадження ініціативи в країні, 10 тис. дітей отримують пряму користь, і 2 млн. дітей - опосередковану. Головними завданнями турецької моделі «Місто, дружне до дітей» є наступні:

	- Підвищення потенціалу міст у напрямку розробки місцевих політик в інтересах дітей, які базувались на перевірених даних задля реалізації прав дітей; - Збільшення бюджетної частки в інтересах дітей та розробка ефективних місцевих програм; - Наснаження молодих людей на місцевому рівні проводити адвокаційні компанії на підтримку прав дітей; - Підтримка обміну досвідом між муніципалітетам; - Покращення доступу до гри та дозвілля для дітей з неблагополучних місцевостей. Одним із прикладів впровадження інструментарію ініціативи є надання притулку для 3.6млн біженців, у т.ч. 1.5 млн.дітей на місцевому рівні через організацію табору біженців. Ініціатива слугує платформою для реагування на потреби дітей.
Беліз Рік приєднання: 2014 Населення країни: 359,000 Кіл-ть дітей : 140,000 Кіл-ть задіяних громад: 9	Беліз – країна у Центральній Америці, яка приєдналась до ініціативи у 2014 р. через співпрацю з Асоціацією Мерів Беліза, Міністерства праці, місцевого та сільськогосподарського розвитку, ЮНІСЕФ та ПРООН. Національна мета ініціативи – підвищити обізнаність та підтримати активності на регіональному рівні задля впровадження положень Конвенції ООН «Про права дитини». Три головні фокуси локалізованої Белізом ініціативи: <i>1) моніторинг покращення життя дівчат та хлопців; 2) публічна участь у соціальних політиках та процесі прийняття рішень; 3) участь та залучення дітей та підлітків.</i> Ініціатива працює задля реалізації права кожного молодого громадянина в наступних питаннях: впливові рішення; висловлення думки; участь у сімейному, місцевому та соціальному житті; отримання базових послуг з охорони здоров'я, освіти та притулку; доступ до безпечної питної води та санітарії; захист від експлуатації та насильства; доступ до зелених та не забруднених середовищ; рівність громадянства на місцевому рівні з доступом до всіх послуг незалежно від раси, релігії, прибутку, гендеру та фізичної спроможності.
В'єтнам Рік приєднання: 2015 Населення країни: 93,448,000 Кіл-ть дітей: 25,578,000 Кіл-ть задіяних громад: 1	Хо Ше Мін – найбільше місто В'єтнаму, а також політичний, культурний, технологічний та бізнес центр країни. В місті проживає 13 млн. мешканців, і близько 45% з них – це люди до 25 років. Разом із сусідньою провінцією місто акумулює 40% ВВП країни. Ці фактори призводять і до певних викликів, пов'язаних із не запланованою урбанізацією та впливами на навколишнє середовище. У вересні 2015 році Народний Комітет ХоШеМіну разом із ЮНІСЕФ оголосили про започаткування першого в країні міста, дружнього до дитини та приєднались до глобальної ініціативи ЮНІСЕФ. Місто ставить перед собою стратегічну мету забезпечити рівні умови для

	кожної дитини для справедливого старту у житті, а також можливості для життя і процвітання у безпечному, чистому, відповідальному та стійкому середовищі. Протягом 2017-2021 впровадження ініціативи має реагувати на виклики, пов'язані із урбанізацією, зміною клімату, техногенними катастрофами, насиллям, дискримінацією та нерівністю. Інструментами для вирішення завдань є планування на основі перевірених даних та моніторинг, посилення партнерств, участь та координація між дітьми, урядовими структурами, бізнесом, інноваційними еко-системами, громадянським суспільством, дитячими та молодіжними організаціями. П'ятьма головними пріоритетами Хо Ше Міну у реалізації зазначених стратегій є наступні: 1) зменшення нерівності, забезпечення доступу до соціальних послуг маргіналізованих дітей та захист всіх дітей від насилля; 2) підтримка безпечних та стійких урбан-середовищ; 3) адаптування міського планування та бюджетування до потреб дітей; 4) посилення голосу та участі вразливих дітей та молодих людей; 5) посилення доказової бази для розробки місцевих політик
Коста-Ріка Рік приєднання: 2015 Населення країни: 4,808,000 Кіл-ть дітей : 1,308,000 Кіль-ть задіяних громад: 32	Коста-Ріка обрала наступні 5 пріоритетів для свої міст, в рамках ініціативи: 1) участь дітей та підлітків; 2) підвищення обізнаності щодо прав дитини; 3) правова система, дружня до дитини; 4) регулярна звітність щодо ситуації з дітьми; 5) координаційні механізми для просування крос-секторального планування задля повного захисту дітей та підлітків. Муніципалітетам, які досягають прогресу за даними напрямками відповідно до визначених індикаторів, присуджуються золота, срібна та бронзова статусні відзнаки, які базуються на рівні досягнень. Оцінка здійснюється панеллю, до якої входять представники ЮНІСЕФ, коаліції неурядових організацій та представників приватного сектору. Присудження/перегляд статусу відбувається кожні два роки відповідно до доказової бази, яка надається муніципалітетами.
Португалія Рік приєднання: 2015 Населення країни: 10,350,00 Кіл-ть дітей : 1,782,00 Кіль-ть задіяних громад: 29	Ініціатива у Португалії має на меті реалізацію прав дітей в країні та підтримку прийняття публічних політик задля покращення благополуччя всіх мешканців і, зокрема, дітей. Вона також покликана створити сприятливі умови для здорового розвитку та участі дітей у житті громад. Процес отримання статусу «Місто, дружнє до дитини» відбувається в Португалії у 4 кроки: 1) проведення ситуаційного аналізу по становищу дітей; 2) письмове зголошення до участі у ініціативі; 3) створення координаційного органу за принципом між-дисциплінарності та крос-секторності ; 4) розробка плану дій по впровадженню ініціативи на місцевому рівні. Через шість місяців місто подає проміжний звіт щодо

	виконання критеріїв згідно індикаторів, після чого приймається рішення щодо надання місту статусу на період у 4 роки. Звіт щодо моніторингу впровадження плану дій подається після цього щорічно для підтвердження статусу. Португальські міста концентруються на наступних тематичних блоках в процесі впровадження ініціативи: 1) комплексний підхід до благополуччя та прав дітей; 2) дитяча участь; 3) стратегія з прав дитини; 4) оцінка впливу.
Ісландія Рік приєднання: 2016 Населення країни: 329,000 Кіл-ть дітей : 80,000 Кіл-ть задіяних громад: 2	Ісландська модель взяла за основу фінську модель впровадження ініціативи, а також досвід шведських муніципалітетів. <i>Метою ініціативи є підвищення обізнаності та обговорення місцевих механізмів задля забезпечення потреб дітей та гарантування їх прав.</i> Разом із національним офісом Обмудсмена, ЮНІСЕФ започаткував веб-сайт для передачі досвіду та інструментів для муніципалітетів, які хочуть ставати дружніми до дітей.
Китай Рік приєднання: 2016 Населення країни: 1,403,500,000 Кіл-ть дітей : 295,112,000 Кіл-ть задіяних громад: 1	У Китаї до глобальної ініціативи приєдналось поки що лише одне місто – м.Шензен, розробивши 5-річний план дій (2016-2020). Цільовим фокусом ініціативи у місті є <i>захист здоров'я дітей з акцентом на воді та санітарії, запобіганню дитячому травматизму та дорожньо-транспортним інцидентам за участі дітей, контроль за дитячим ожирінням та ранній розвиток дитини.</i> В процесі розвитку ініціативи більше уваги буде приділено також питанням, пов'язаним із урбанізацією та міграцією. Участь дітей та не-дискримінація також розглядаються як пріоритетні крос-секторальні напрямки.
Об'єднані Арабські Емірати Рік приєднання: 2017 Населення країни: 9,121,167 Кіль-ть задіяних громад: 1	Процес впровадження ініціативи «Місто, дружнє до дітей» в ОАЕ був розпочатий з участі м. Шарджа. Локалізована арабська модель має на меті збільшити зусилля місцевої влади м. Шарджа щодо охорони здоров'я матерів та немовлят, а також покращення життя всіх дітей, які мешкають в місті. В подальшому обсяг впровадження ініціативи збільшився до наступних питань: - Покращення обізнаності щодо ініціативи та принципів прав дитини; - Подолання бар'єрів, які ведуть до виключеності певних груп дітей; - Забезпечення участі дітей в життя міста Шарджа та врахування їх думок та поглядів.
Великобританія Рік приєднання: 2017	Британська локалізована модель ініціативи має на меті глибинно змінити підхід місцевого самоврядування щодо роботи з дітьми і для дітей, таким чином, аби діти моли право голосу у рішеннях, які їх стосуються,

Кіл-ть задіяних громад: 6	користувались послугами, які розроблені разом з ними і для них, знали про доступні послуги, розуміли як отримати ці послуги на місцевому рівні, почувалися у безпеці і в центрі уваги в свої містах та містечках. Пріоритетні напрямки ініціативи адаптовані в залежності локального контексту. Наприклад, <i>м. Абердін (Шотландія)</i> сподівається, що кожна дитина і молода людина, яка мешкає в місті відчуває себе у безпеці, нагородованою, здоровою, активною, включеною, такою, яку поважають і до чийої думки прислуховуються. <i>Барнет (Лондон)</i> має амбіцію щодо того, аби стати дружні до родини до 2020р. <i>Кардіфф (Уельс)</i> вірить, що кожна дитина та молода людина в місті має право зростати здоровою, щасливою та відчувати себе у безпеці.
Швеція Рік приєднання: 2017 Населення країни: 9,995,153 Кіл-ть дітей : 2,000,000 Кіл-ть задіяних громад: 5	Головна мета ініціативи по-шведські – інтеграція питань прав дітей та акцентування на їх важливості на всіх рівнях муніципальної роботи міст-учасників. Конвенція ООН «Про права дитини» має бути включена до шведського законодавства до 2020р. Це ставить певні вимоги перед містами країни. Ініціатива демонструє механізм, за яким можуть діяти міста задля локалізації конвенції. Визнаючи дітей повноцінними громадянами країни, шведська модель ініціативи ставить дітей в центр процесу прийняття місцевих рішень. Але тематичні блоки, які формують процес впровадження ініціативи у Швеції, можуть змінюватись від міста до міста в залежності від місцевої специфіки. У загальному розумінні, міста обирають серед наступних тематичних пріоритетів забезпечення прав дітей: рівні умови життя; інклюзія; освіта; захист дитини; участь; дозвілля та спорт; доступ до послуг. В кожному з міст, засновані локальні комітети, які відповідають за впровадження ініціативи, відповідно до визначених критеріїв.
Колумбія Рік приєднання: 2017 Населення країни: 49,834,240 Кіл-ть дітей : 15,454,633 Кіл-ть задіяних громад: 2	Національною метою впровадження ініціативи у Колумбії є розвиток спроможності міст задля гарантування прав дітей в межах повноважень муніципалітетів. Для досягнення мети були обрані наступні напрямки діяльності: 1) підвищення обізнаності щодо прав дітей; 2) покращення технічної підтримки та координації між національними та локальними інституціями задля забезпечення рівного та гендерно-орієнтованого доступу до послуг; 3) сприяння та фасилітація дитячої участі; 4) залучення приватного сектору у питання захисту прав дітей.
Польща Рік приєднання до ініціативи: 2017	Впровадження ініціативи у Польщі розпочалось з міста Гдиня, яке налічує 245 тис. мешканців. Головною метою ініціативи у Польщі є залучення всіх прошарків суспільства до процесу імплементації Конвенції ООН «Про Права Дитини» та наснаження дітей та молоді до активної участі у житті їх громад. Мета реалізується

Населення країни: 38,612,00 Кіл-ть дітей : 9,911,00 Кіл-ть задіяних громад: 1	через три завдання – посилення місцевого самоврядування для дітей (дружня правова система, оцінка становища дітей, розробка місцевої стратегії в інтересах дітей із акумуляцією бюджетних коштів, запровадження координаційного механізму, оцінка впливу законів, політик та практик на дітей). Пріоритетними сферами є ранній розвиток дитини, освіта, здоров'я, діти з інвалідністю, захист дітей, бідність, діти-мігранти, культура та спорт. Другим завданням є підвищення обізнаності та просування прав дітей серед дорослих та дітей. Цей напрямок включає в себе практику слухання думок дітей через мережу шкільних дитячих клубів. І третім напрямком є розвиток партнерства задля залучення всіх суспільних прошарків у розбудову середовища, дружнього до дітей. Цей напрямок включає в себе створення платформ із залученням медіа, громадянського суспільства та приватного сектору.
Гвінея Рік приєднання: 2018 Населення країни: 12,720.00 Кіл-ть задіяних громад: 40	Ініціатива була активізована у Гвінеї у 2018 році у партнерстві з урядом, економічною та соціальною радою, національною асоціацією мерів, національною радою громадських організацій, 2-ма національними університетами та командою ООН (включно з ЮНІСЕФ). Ключовими завданнями програми є посилення доступу дітей та жінок до базових соціальних послуг та покращення технічної спроможності місцевого врядування. Ініціатива також взаємопов'язана із поточним процесом децентралізації у країні, коли владні повноваження передаються на місцевий рівень. Муніципалітети, які беруть участь в ініціативі, розробили плани дій, бюджети та системи моніторингу та оцінки, які базуються на 14 програмних пріоритетах для дітей: <i>місцеве врядування, імунізація, санітарія, громадське здоров'я та послуги, годування, громадянські права, освіта та участь.</i> Кожен із муніципалітетів-учасників заснував раду дітей та сімей, яка фокусується на промоції прав дитини. Багато громад започаткували дитячі клуби та залучили молодіжних лідерів для підвищення обізнаності щодо прав дитини. Через участь в ініціативі муніципалітетами вже були досягнуті наступні результати, організовані послуги санітарії у трьох містах, модернізована система реєстрації народжень у 9 муніципалітетах та започатковані послуги ранньої освіти дітей в усіх муніципалітетах. Покращений моніторинг вагітних жінок. Наразі програма пілотується до 2022 року для того, аби у майбутньому розповсюдитись на всю країну. Ініціатива не має на цьому етапі елементу присудження статусу – місто, дружнє до дітей та молоді.

Японія Рік приєднання до ініціативи: 2018 Населення країни: 126,573,00 Кіл-ть дітей : 19,827,00 Кіл-ть задіяних громад: 5	Японська модель була запущена у 2018 році на двох-річний період у 5 містах для реалізації прав дітей на місцевому рівні. На додачу до класичних тематичних блоків, які пропонує ініціатива, Японія додала декілька місцевих, характерних до культури міст-учасників. Ініціатива базується на наступних тематичних напрямках: 1) <i>дитяча участь</i>; 2) <i>правова система, дружня до дитини</i>; 3) <i>міські стратегії дотримання прав дітей</i>; 4) <i>оцінка впливу на дітей</i>; 5) <i>дитячий бюджет</i>; 6) <i>регулярна звітність щодо стану дітей в громадах</i>; 7) <i>обізнаність щодо прав дітей</i>; 8) <i>незалежна адвокація за дітей</i>; 9) <i>реагування на специфічні потреби дітей на рівні японських міст</i>.
Україна Рік приєднання: 2018 Населення країни: 44,800,000 Кіл-ть дітей : 7,900,00 Кіл-ть задіяних громад: 21 кандидат в процесі виконання плану дій	Перша спроба пілотування ініціативи «Місто, дружне до дітей» відбулась в Україні у 2009-2010 рр. У 2017 році уряд України звернувся до ЮНІСЕФ з прохання поновити ініціативу, з урахуванням нових можливостей, які з'явилися в країні у зв'язку із поточною реформою децентралізації. З 2018 ЮНІСЕФ поставився до ініціативи, як до програмного пріоритету і розпочав відповідні активності. Український варіант ініціативи має 6 основних характеристик: - Ініціатива як <i>трансформаційна філософія</i>, яка має на меті забезпечити локальних лідерів та громади підходом дій для дітей та разом з дітьми; - Ініціатива як адвокаційний підхід, який створює здорову конкуренцію серед муніципалітетів задля реалізації прав дітей; - Ініціатива як опосередкований шлях позиціонування міста як середовища, де поважаються права дітей. Прогрес в цьому оцінюється через певні акредитаційні процеси; - Ініціатива як прямий шлях до того, щоб всі діти, особливо найбільш маргіналізовані, побаченими на місцевому рівні; - Ініціатива як середовище де всі діти досягають свого повного потенціалу та розвиваються через участь у процесі прийняття рішень та інноваційних рішеннях; Ініціатива, як процес, який допомагає просувати найбільш важкі реформи для вразливих дітей, такі як інклюзивна освіта та деінституалізація. Для запуску ініціативи була створена група місцевих експертів, які на даний час працюють над дорожньою картою та створенням координаційного комітету. У 2018 році ЮНІСЕФ підписав меморандум про взаєморозуміння із урядом України для посилення координації в рамках впровадження ініціативи. Серед партнерів у реалізації ініціативи є наступні: Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-

комунального господарства України, Міністерство Соціальної Політики, Міністерство Молоді та Спорту, Асоціація міст України, Асоціація об'єднаних територіальних громад, Агенство ООН з народонаселення, Національна молодіжна рада України. Український варіант ініціативи базується на наступних тематичних блоках:

- Право на визнання, повагу та справедливе ставлення передбачає, що кожна дитина та молода людина відчуває визнання, повагу та справедливе ставлення в своєму місті;
- Право бути почутими передбачає, що кожна дитина та молода людина має право, щоб її голос, потреби та пріоритети були почуті та враховані в нормативних актах, політиці, бюджетах та програмах;
- Право на охорону здоров'я, освіти та соціальний захист передбачає, що кожна дитина та молода людина має доступ до якісних соціальних послуг;
- Право на безпеку передбачає, що кожна дитина та молода людина живе у безпечному та чистому середовищі;
- Право на дитинство передбачає, що кожна дитина та молода людина має можливість насолоджуватись життям в сім'ї, іграми та відпочинком.

Цілі сталого розвитку для дітей та молоді
(Національна доповідь. Цілі сталого розвитку для дітей та молоді, 2019)

Назва цілі	Завдання щодо розвитку дітей та молоді
Ціль 1. Подолання бідності	1.1.Скоротити в 4 рази рівень бідності серед дітей, зокрема шляхом ліквідації крайніх форм бідності.
	1.2.Збільшити рівень охоплення дітей, насамперед з числа соціального вразливих, програмами соціальної підтримки та забезпечити рівний доступ до послуг (медичних, освітніх, культурних).
	1.3.Підвищити життєстійкість сімей з дітьми.
Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства	2.1. Покращити структуру харчування домогосподарств з дітьми.
Ціль 3. Міцне здоров'я і благополуччя	3.1. Мінімізувати смертність, якій можна запобігти, серед дітей віком до 5 років.
	3.2. Забезпечити загальну якісну імунізацію дітей та молоді.
Ціль 4. Якісна освіта	4.1. Забезпечити доступність якісної шкільної освіти для всіх дітей та підлітків.
	4.2. Забезпечити доступність якісного дошкільного розвитку для всіх дітей.
	4.3. Забезпечити доступність професійної освіти.
	4.4. Підвищити якість вищої освіти.
	4.5. Збільшити рівень охоплення молоді навчанням для отримання знань і навичок, необхідних для гідної роботи та підприємницької діяльності.
	4.6. Забезпечити рівний доступ до освіти всіх рівнів для дітей з особливими освітніми потребами та дітей, які перебувають в уразливому становищі.
	4.7 Забезпечити, щоб усі учні та студенти здобували знання і навички, необхідні для сприяння сталому розвитку, у тому числі шляхом навчання з питань сталого розвитку та сталого способу життя, прав людини, гендерної рівності, пропаганди культури миру та ненасильства, громадянства світу й усвідомлення цінності культурного різноманіття і вкладу культури в сталий розвиток.
	4.8 Створити у школах сучасні умови навчання, включаючи інклюзивне, на основі інноваційних підходів.
Ціль 5. Гендерна рівність	5.1 Створити умови для ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок та дівчат, у тому числі шляхом зменшення впливу гендерних норм, що визначають стереотипне ставлення до жінок і чоловіків, дівчат та хлопців.
	5.2. Знизити рівень гендерно зумовленого та домашнього насильства щодо дітей, забезпечити ефективне запобігання його проявам та своєчасну допомогу постраждалим.

	5.3. Підвищити обізнаність молоді з питань репродуктивного здоров'я та знизити рівень підліткової народжуваності.
Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання	8.1 Підвищити рівень зайнятості молоді.
	8.2 Скоротити частку молоді, яка не працює, не навчається і не набуває професійних навичок.
Ціль 10. Скорочення нерівності	10.1. Забезпечити прискорення зростання доходів найменш забезпечених 40% домогосподарств з дітьми.
	10.2 Підтримати законодавчим шляхом та заохочувати активну участь дітей та молоді у соціальному, економічному і політичному житті незалежно від статі, стану здоров'я (інвалідності/обмежених можливостей), походження, релігійного, економічного чи іншого статусу.
	10.3. Забезпечити рівність можливостей дітей та молоді, зменшити нерівність результатів, у т.ч. шляхом сприяння прийняттю відповідного законодавства, політики і заходів у цьому напрямі, запобігати використанню дитячої праці та проявам дискримінації щодо дітей
	10.4. Забезпечити доступність соціальних послуг для всіх дітей.
	10.5. Забезпечити реалізацію політики соціального захисту в інтересах дітей і молоді на засадах рівності та справедливості
Ціль 11. Сталий розвиток міст і громад	11.1 Забезпечити доступність житла для сімей з дітьми та молоді
	11.2. Забезпечити можливість користуватися безпечними, недорогими, доступними та екологічно стійкими транспортними системами та підвищити безпеку дорожнього руху для дітей, сімей з дітьми та молоді
	11.3. Забезпечити розвиток громад, дружніх до дітей та молоді, на засадах комплексного планування та управління за участю дітей та молоді
	11.4. Забезпечити загальний доступ до безпечних, доступних і відкритих для всіх зелених зон та громадських місць, особливо для жінок і дітей, у тому числі з обмеженими можливостями
Ціль 16. Мир, справедливість та сильні інститути	16.1. Значно скоротити поширеність усіх форм насильства над дітьми
	16.2. Покласти край наругам, експлуатації, торгівлі й усім формам насильства і тортур щодо дітей
	16.3. Забезпечити правовий супровід та рівний доступ дітей до правосуддя

Інформація про адміністративний устрій громад

Форма адміністративного устрою	Кількість громад	Назви громад
Обласний центр	10	м.Вінниця; м.Львів; м. Одеса; м. Ужгород; м. Черкаси; м. Київ; м. Миколаїв; м. Тернопіль; м.Харків; м. Херсон;
Місто обласного значення	8	м.Бахмут; м. Володимир-Волинський; м. Дружківка; м.Кам'янець-Подільський; м. Кременчук; м. Маріуполь; м. Умань; м. Біла Церква
Місто районного значення	1	м.Рогатин
Міська об'єднана територіальна громада (міська ОТГ)	5	Барська міська ОТГ; Біляївська міська ОТГ; Новоукраїнська міська ОТГ; Хмільницька міська ОТГ; Менська міська ОТГ
Селищна об'єднана територіальна громада (сільська/селищна ОТГ)	3	Клесівська селищна ОТГ; Новоборівська селищна ОТГ; Новопсковська селищна ОТГ;
Сільська об'єднана територіальна громада	6	Білозірська сільська ОТГ; Березівська сільська ОТГ Іллінівська сільська ОТГ; Новознам'янська сільська ОТГ; Вакулівська сільська ОТГ; Широківська сільська ОТГ.

Пріоритизація громад по цілям

Назва блоку прав	Кількість громад	Назви громад
Право на дитинство	9	Бар; Бахмут; Біляївська ОТГ; Вінниця; Кам'янець-Подільський; Новоукраїнська ОТГ; Одеса; м. Хмільник; м. Черкаси;
Право бути почутими	8	Бар; Бахмут; Біляївська ОТГ; Дружківка; Кам'янець-Подільський; Львів; Новоукраїнська ОТГ; Черкаси
Право на безпеку	6	Вінниця; Кам'янець-Подільський; Новоукраїнська ОТГ; Одеса; м. Хмільник; Черкаси
Право на визнання, повагу та справедливе ставлення	6	Бар; Бахмут; Вінниця; Дружківка; Львів; м. Хмільник
Право на охорону здоров'я, освіти та соціальний захист	4	Біляївська ОТГ; Дружківка; Львів; Одеса

Вдалі практики впровадження ініціативи
(інформаційні бюлетені ЮНІСЕФ, «Новинар», 2018-2019)

Назва міста	Опис практики
Біляєвська ОТГ	Громада напрацювала свій <i>алгоритм залучення молоді до місцевого управління та процесу прийняття рішень</i>. Їх можуть використати, адаптувавши до своїх реалій, інші громади з України. Підходять вони, як для маленьких міст та сіл, так і для великих, локалізуючи ідеї для мікрорайонів. Громада випробувала на своїй території та рекомендує іншим використовувати наступні інструменти: - створення молодіжної ради та допомога у її роботі; - створення шкільного парламенту та його участь у реформуванні школи; - проведення ярмарок молодіжних ідей; - робота дискусійних клубів, де обговорюються актуальні для молоді питання; - запровадження дня молодіжного самоврядування; - виділення коштів на стипендії обдарованої молоді; - підтримка громадських активностей та виховання свідомої молоді на рівні громади; - підтримка гендерного балансу. Це все – готові рішення, які можна брати та впроваджувати в життя громад. До Біляївки протягом минулого року за досвідом реформування громади приїжджали 23 делегації з України та 1 - з Білорусі.
м. Вінниця	Місто номіновано на глобальний конкурс кращих практик Inspire Awards-2019 із <i>практикою «Громадський шкільний бюджет»</i>. Конкурс відзначає найкращі, інноваційні та надихаючі рішення або проекти, які сприяють забезпеченню прав дітей та молоді на місцевому рівні та покращують повсякденне життя дітей та молодих людей у містах та громах. Практика Вінниці передбачає залучення ідей школярів для фінансування із місцевого бюджету на умовах конкурсу (по принципу громадського бюджету). Нині школярі практично виключені з переліку осіб, які мають право подати проект або брати участь в голосуванні в рамках «Бюджету громадських ініціатив», оскільки вимогою є досягнення 16-річного віку. Водночас, в інших державах світу школи, шкільні округи та коледжі влаштовують заходи партиципаторного бюджету для залучення учнів, їхніх батьків, вчителів та адміністрації до прийняття рішень щодо можливості витратити частку шкільного бюджету. Представники профільних департаментів Вінницької міської ради нещодавно обговорили це питання зі школярами, щоб врахувати у положенні про конкурс власні бачення та думки дітей. У місті також створений <i>інклюзивний молодіжний центр «Квадрат»</i>, який дозволяє дітям з порушенням розумового розвитку та інвалідністю отримувати професійну допомогу та розвивати необхідні

	навички для інтеграції в суспільство. Заклад працює за рахунок коштів місцевого бюджету. В місті також діє ще один <i>креативний простір Level 80</i>, який також фінансується місто, проводить змістовні та цікаві заходи для дітей та молоді, та має на балансі <i>18 приміщень у кожному мікрорайоні міста</i>. Кожне приміщення має свій індивідуальний напрямок. Є кімнати для проведення таких занять: дошкolarик і ранній розвиток, творча майстерня, авіа-моделювання, школа стюардес-екскурсоводів, вивчення іноземних мов та гри у футбол, бусероплетіння та театральна студія.
м. Дружківка	В рамках реалізації плану дій, ухвалено рішення Дружківської міської ради щодо відкриття інклюзивної групи в дошкільному закладі «Дельфін». Ця група повністю адаптована до потреб дітей: у ній є «сухий» басейн й різноманітні м'які модулі для виконання фізичних вправ, сухий душ, у якому можна за необхідності усамітнитися, бізікуб та бізіборди для розвитку моторики, пісочниця з підвіткою. А головне – з дітьми працюють професійні та відповідальні вихователі.
м. Кременчук	У місті впроваджено пілотну ініціативу – <i>відпочинкові зміни для дітей з інвалідністю у спортивно-оздоровчому комплексі</i>. Згідно інформаційного бюлетеня «Новинар» (15.09.2019), цьому передувало проведення ремонтних робіт та створення необхідних умов для відпочинку дітей з інвалідністю разом із батьками. Для роботи з дітьми із порушенням слуху, зору, опортно-рухового апарату, із затримкою психічного розвитку, тяжкими порушеннями мовлення тощо та надання відпочинкових послуг заклад отримав спеціальні сертифікати. Інклюзивні зміни були коротші, ніж звичайні та тривали 10 днів. Протягом оздоровчої кампанії 2019 року у таборі загалом відпочили 46 дітей.
м. Кам'янець-Подільський	У 2018 році у Кам'янці-Подільському відбулося <i>відкриття молодіжного центру</i>. Ініціатива його створення належить активним молодим людям. Вони зрозуміли, що для того, щоб почуватися краще у рідному місті та мати більше можливостей для самореалізації, їм не вистачає молодіжного простору. Тож активісти об'єдналися та виграли фінансування у місцевому бюджеті, а згодом самостійно провели всі ремонтні роботи в приміщенні, наданому місцевою владою.
м. Львів	Влітку 2019 у Львові відбувся <i>воркшоп «Як планувати місто з дітьми»</i>. В освітньому заході взяли участь представники м. Київ, Запоріжжя, Вінниця, Харків та інших міст України. Протягом трьох днів учасники навчалися принципам залучення дітей у процес містобудування. Після роботи з дітьми виявилось, що не всі поширені рішення щодо облаштування дитячих просторів є виправданими. Наприклад, дітей більше приваблюють відкриті природні ландшафти, на яких є можливість влаштувати різноманітні активності. А на дитячих майданчиках їх не вистачає місця для відпочинку і більш спокійного проведення часу з облаштованим затінком.

	Протягом 2018-2019 Львів проводить на своїй території масштабний молодіжний фестиваль «Молодвіж». У 2019 році фестиваль відвідало 2200 молодих людей із різних міст України, було організовано 36 подій із запрошенням 28 спікерів/ок та 10 модераторів/ок. Для організації заходу було залучено 12 партнерських організацій, в т.ч. ЮНІСЕФ. На фестивалі були презентовані результати дослідження думки молоді, в якому взяли участь 1200 респондентів.
Національний рівень	На початку серпня було створено НУМО – <i>Національне українське молодіжне об'єднання</i>, до якого увійшли найбільші молодіжні організації України. Загалом, нова спілка включає 8 всеукраїнських організацій: Українська асоціація студентів, скаутська організація ПЛАСТ, Спілка Української молоді в Україні, Фондація Регіональних Ініціатив – ФРІ, Молодіжний Національний Конгрес (МНК), ВГО Національний Альянс, Асоціація молодіжних центрів України (АМЦУ) та Українська Академія лідерства (УАЛ). Метою спілки є забезпечення представництва та участі молоді в суспільному житті України та світу задля формування ефективної молодіжної політики. <i>Веб-сайт для створення та запуску молодіжних рад у малих громадах.</i> З метою сприяння створенню та початку роботи молодіжних рад у малих громадах менеджери проекту «Маю думку: створення дієвої моделі участі молоді на локальному рівні» запустили веб-ресурс, який містить таку інформацію: - Інструментарій для покрокового створення молодіжної ради в малій громаді з прикладами рекламних та презентаційних матеріалів. - Приклади положень про молодіжні ради, включно з Типовим положенням, затвердженим Кабінетом Міністрів України. - Мапу розміщення частини вже існуючих молодіжних рад, до якої можна внести контакти своєї ради заради мережування та зміцнення партнерства. - Опис навчальної програми для молодіжних рад у малій громаді. - Актуальні новини про можливості для розвитку молодіжної політики в ОТГ. - Короткий виклад історії функціонування молодіжних рад та ролі цього органу в розвитку громади. За задумом авторів, сайт оновлюватиметься залежно від запитів користувачів. Адреса веб-ресурсу: http://youthcouncil.com.ua.

АНКЕТА

Оцінка ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді»

Вітання! Шановні мешканці_ки громади _____, я, Наталія Датченко, студентка Українського католицького університету, проводжу соціологічне дослідження з оцінки змін у громадах, які долучені до світового руху з розвитку громад, дружніх до дітей та молоді. У цій анкеті є низка запитань, які потребують Ваших відповідей. Гарантую, що дані будуть анонімними та використаними в узагальненій формі. Тож можете сміливо відповідати на запитання так, як вважаєте за потрібне. Розпочнімо

Блок 1. Загальна ситуація в громаді

1.1 Якою мірою Ви задоволені якістю життя у Вашій громаді загалом?

За 5-бальною шкалою, де 1 – Зовсім незадоволені, а 5 – Дуже задоволені. 88 – Не знаю / Важко відповісти

1	2	3	4	5	88

1.2 Якою мірою Ви погоджуєтесь із наступними твердженнями ...?

За 5-бальною шкалою, де 1 – Зовсім не погоджуюсь, а 5 – Цілком погоджуюсь. 88 – Не знаю / Важко відповісти

У моїй громаді наявні комфортні умови для саморозвитку дітей та молоді	1	2	3	4	5	88
У моїй громаді діти та молодь можуть здобути високі знання та навички	1	2	3	4	5	88
У моїй громаді діти та молодь почувають себе вільно, без тиску з боку громадськості	1	2	3	4	5	88
У моїй громаді представники влади враховують думку дітей та молоді у прийнятті рішень	1	2	3	4	5	88
У моїй громаді бізнес-середовище відкрите до співпраці із молоддю	1	2	3	4	5	88
У моїй громаді мешканці схильні до активізму та співпраці	1	2	3	4	5	88
У моїй громаді для дітей та молоді створені умови для спільної творчості	1	2	3	4	5	88
Загалом рівень життя у громаді покращився з 2015 року	1	2	3	4	5	88

1.3 Якою мірою Ви довіряєте нижчезазначеним установам/особам...?

За 5-бальною шкалою, де 1 – Зовсім не довіряю, а 5 – Цілком довіряю. 88 – Не знаю / Важко відповісти

Орган місцевого самоврядування	1	2	3	4	5	88
Поліція	1	2	3	4	5	88
Церква	1	2	3	4	5	88
Волонтерство	1	2	3	4	5	88
Суддівський корпус	1	2	3	4	5	88
Громадські організації	1	2	3	4	5	88
Локальні засоби масової інформації (медіа)	1	2	3	4	5	88
Загальнонаціональні засоби масової інформації (медіа)	1	2	3	4	5	88
Депутат/ка у окрузі	1	2	3	4	5	88
Мешканці моєї громади	1	2	3	4	5	88

1.4 Як Ви вважаєте, загалом Ваша громада є дружною... ?

За 5-бальною шкалою, де 1 – Точно ні, а 5 – Точно так. 88 – Не знаю / Важко відповісти

До дітей до 14 років	1	2	3	4	5	88
До дітей від 14 до 18 років	1	2	3	4	5	88
До молоді від 18 до 35 років	1	2	3	4	5	88

1.5 На Вашу думку, які сьогодні питання потребують нагального вирішення у Вашій громаді?

Оберіть, будь ласка, УСІ можливі варіанти відповідей

1. Наявність дитячих садочків
2. Позашкільна освіта (якість наданих послуг, стан інфраструктури тощо)
3. Шкільна освіта (якість наданих послуг, стан інфраструктури тощо)
4. Вища освіта (якість наданих послуг, стан інфраструктури тощо)
5. Медична сфера (якість наданих послуг, стан інфраструктури тощо)
6. Промоція практик здорового способу життя
7. Промоція еко-практик (сортування та утилізація сміття, масові толоки тощо)
8. Озеленення громади
9. Благоустрій громади (стан тротуару, лавочки, сміттєві баки тощо)
10. Безпека у нічний/вечірній час у громаді
11. Дозвілля (наявність заходів, змістовне наповнення наповнення подій, організація тощо)
12. Наявність молодіжної інфраструктури (молодіжні центри, тощо)
13. Наявність спортивної інфраструктури
14. Робота із соціально вразливими групами населення (безхатьки, алко-, наркозалежні тощо)
15. Дискримінація (гендерна, вікова, щодо зовнішності тощо)
16. Поінформованість громади про зміни у громаді
17. Безбар'єрність (можливість вільного пересування для осіб з інвалідністю, батьків з дитячими візочками)
18. Співпраця молоді із владою (органами місцевого самоврядування)
19. Інше (вкажіть, будь ласка) _____

1.6 Чи вважаєте Ви, що у Вашій громаді наявне явище нерівності у стосунку до дітей та молоді?

1. Так
2. Ні
3. Не знаю / Важко відповісти

1.7 Які, на Вашу думку, найбільші прояви соціальної нерівності у стосунку до дітей та молоді?

Оберіть, будь ласка, УСІ можливі варіанти відповідей

1. За гендером
2. За віком
3. За етнічною ознакою
4. За матеріальним станом
5. За регіональною ознакою
6. За релігійними поглядами
7. За політичними поглядами
8. За зовнішнім виглядом
9. Інше (вкажіть, будь ласка) _____

Блок 2. Оцінка ініціативи

2.1 Чи чули Ви колись про ініціативу «Громада, дружна до дітей та молоді» ЮНІСЕФ, до якої залучена Ваша громада?

1. Так, дуже добре знаю про цю ініціативу
2. Так, щось чув/ла про цю ініціативу
3. Ні, нічого не чув/ла про цю ініціативу (перехід до Блок. Соціодемографія)
4. Не знаю / Важко відповісти (перехід до Блок. Соціодемографія)

2.2 Якою мірою, на Вашу думку, ініціатива вплинула на стан розвитку Вашої громади?

За 5-бальною шкалою, де 1 – Цілком негативно, а 5 – Цілком позитивно. 88 – Не знаю / Важко відповісти

1	2	3	4	5	88

2.3 Методологія впровадження ініціативи передбачає, що громади обирають від 3 до 5 пріоритетів із зазначеного нижче переліку для впровадження Плану дій з метою покращення якості життя дітей та молоді. Уявіть собі, що у Вас зараз є можливість у порядку спадання (від найбільш важливого до найменш важливого) розташувати ці пріоритети, зважаючи на потреби дітей та молоді у Вашій громаді. Як би Ви розставили ці пріоритети?

Пріоритети	Пріоритет 1	Пріоритет 2	Пріоритет 3	Пріоритет 4	Пріоритет 5
Право на визнання, повагу та справедливе ставлення передбачає, що кожна дитина та молода людина відчуває визнання, повагу та справедливе ставлення в своєму місті	Так	Так	Так	Так	Так

Право бути почутими передбачає, що кожна дитина та молода людина має право, щоб її голос, потреби та пріоритети були почуті та враховані в нормативних актах, політиці, бюджетах та програмах	Так	Так	Так	Так	Так
Право на охорону здоров'я, освіти та соціальний захист передбачає, що кожна дитина та молода людина має доступ до якісних соціальних послуг	Так	Так	Так	Так	Так
Право на безпеку передбачає, що кожна дитина та молода людина живе у безпечному та чистому середовищі	Так	Так	Так	Так	Так
Право на дитинство передбачає, що кожна дитина та молода людина має можливість насолоджуватись життям в сім'ї, іграми та відпочинком	Так	Так	Так	Так	Так

2.4 Як Ви вважаєте, опісля того, як Ваша громада стала кандидатом в рамках цієї ініціативи, то які позитивні зміни відбулись у Вашій громаді?

Оберіть, будь ласка, Усі можливі варіанти відповідей

1. Покращення інфраструктурних умов життя для дітей
2. Покращення інфраструктурних умов життя для молоді
3. Покращення якості надання медичних послуг
4. Покращення якості надання освітніх послуг
5. Покращення якості надання транспортних послуг та мобільності
6. Покращення соціально-психологічного клімату (підвищення рівня толерантності та довіри між мешканцями)
7. Підвищення рівня поінформованості серед мешканців про стан розвитку громади
8. Високий рівень комунікації між владою та молоддю
9. Залучення дітей до покращення умов життя у громаді
10. Залучення молоді до покращення умов життя у громаді
11. Пошук інноваційних інструментів вирішення проблем
12. Популяризація громади на загальнонаціональному рівні
13. Інше (вказіть, будь ласка) _____

2.5 З моменту приєднання Вашої громади до ініціативи, чи відбувались публічно ...?

Де 1 – Так, 2 – Ні, 3 – Не знаю

Презентація Аналітичного звіту (статистична інформація про життя громади)	1	2	3
Презентація результатів соціологічного дослідження про потреби дітей, їхніх батьків та молоді	1	2	3
Презентація Плану дій з реалізації ініціативи	1	2	3

2.6 Якщо Ви відвідували хоч одну із презентацій, то чи зауважували певні прогалини у напрацюваннях робочої групи?
Якщо так, вкажіть, будь ласка, які саме

2.7 Чи залучала Вас робоча група, яка впроваджує ініціативу «Громади, дружні до дітей та молоді» у Вашій громаді, до виявлення проблем у громаді, напрацювання стратегічних рішень тощо?

1. Так
2. Ні (перехід до питання *Про фінанси)
3. Не пам'ятаю (перехід до питання *Про фінанси)

2.8 Які види співпраці були застосовані робочою групою у співпраці з Вами?

Оберіть, будь ласка, Усі можливі варіанти відповідей

1. Громадські обговорення
2. Неформальні обговорення

3. Круглі столи
4. Фокус-групові дискусії
5. Інтерактивні методики
6. Анкетне опитування
7. Інше (вказіть, будь ласка) _____

2.9 На Вашу думку, які(-им) сфері(-ам) життя у Вашій громаді варто приділити більше уваги з боку місцевої влади, аби дітям, молоді було комфортно, безпечно проживати у Вашому населеному пункті?

Оберіть, будь ласка, УСІ можливі варіанти відповідей

1. Дозвілля
2. Спорт
3. Освіта
4. Медицина
5. Громадські простори (публічні простори)
6. Зелені зони (сквери, парки тощо)
7. Антикафе
8. Бібліотеки, медіатеки
9. Інше (вказіть, будь ласка) _____

2.10 На Вашу думку, що варто змінити у Вашій громаді, аби ініціатива була ефективно впроваджена у Вашій громаді?

Блок 3. Соціодемографічні запитання

Ваш гендер

1. Жінка
2. Чоловік
3. Інше

Ваш вік _____

Ваш населений пункт _____

Ваш рівень освіти

1. Повна середня освіта (10-12 класів загальноосвітньої школи)
2. Середня спеціальна освіта (коледж, технікум, училище)
3. Базова вища освіта (бакалавр, 4 курси ВНЗ)
4. Вища освіта (спеціаліст, магістр)
5. Вчений ступінь: кандидат, доктор наук

Ваш сімейний стан

1. Неодружена(-ний)
2. У відносинах
3. Заміжня/Одружений
4. Перебуваю в громадянському шлюбі
5. Розлучена(-ний)
6. Вдова/Вдівець

Чи маєте Ви дітей ...?

До 6 років	Так	Ні
Від 6 до 12 років	Так	Ні
Від 12 до 18 років	Так	Ні

Ваш середньомісячний дохід

1. До 4 тис. грн
2. Від 4 до 8 тис. грн
3. Від 8 до 12 тис. грн.
4. Від 12 до 16 тис. грн.
5. Від 16 тис.грн. +

Методологія неструктурованого інтерв'ю

Мета інтерв'ю – перевірка попередніх висновків, зроблених на основі аналізу індикативних показників та соціологічного опитування мешканців трьох пілотних громад: м. Львів, Хмельницької та Новоукраїнської ОТГ.

Збір інформації відбувався підчас особистих зустрічей із представниками робочих груп, експертами м. Львова та телефонних розмов із представниками Хмельницької та Новоукраїнської ОТГ.

Вихідні питання, які були поставлені представникам громад підчас інтерв'ю:

- *Що саме дала ініціатива ГДДМ Вашій громаді?*
- *Що Ви вважаєте найбільшим успіхом Вашої громади на шляху впровадження ініціативи?*
- *У чому полягають складнощі у реалізації ініціативи?*
- *Якщо б Ви починали впровадження знову, що саме Ви би зробили у іншій спосіб?*

Також усім трьом громадам, разом із відповідальними фахівцями ЮНІСЕФ, був наданий для коментарів робочий матеріал із попередніми висновками щодо стану впровадження ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді». Отримані рекомендації, коментарі були враховані підчас фіналізації результатів дослідження.

До експертів, з якими було проведена комунікація належать наступні:

- Тетяна Приходько, член робочої групи ініціативи у м. Львів, керівник програм аналізу та досліджень, соціолог, КУ «Інститут Міста»;
- Олег Малець, член робочої групи ініціативи у м. Львів, Директор КУ «Львівський міський молодіжний центр»;
- Андрій Пундор, член робочої групи ініціативи у м. Львів, керівник програми стратегія, КУ «Інститут Міста»;
- Білокоз Людмила, заступник міського голови з питань регіонального розвитку та інвестицій Новоукраїнської міської ОТГ;
- Дем'янюк Павло Ілліч, начальник відділу у справах сім'ї та молоді, в.о. начальника відділу інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю Хмельницької міської ОТГ;
- Олена Нижник, програмний менеджер проекту «Громади, дружні до дітей та молоді» Дитячого Фонду ООН (ЮНІСЕФ Україна);
- Наталія Бородчук, керівник проектів у сфері соціальної політики Дитячого Фонду ООН (ЮНІСЕФ Україна);
- Артур Айвазов, голова секції соціальної політики Дитячого Фонду ООН (ЮНІСЕФ Україна).

План моніторингу виконання ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді» у м. Львів*

Показники	Вихідні дані (2018 рр.)	План (2019)	План (2020)
Ціль 1. Кожна дитина та молода людина відчуває визнання, повагу та справедливе ставлення у своєму місті та громаді.			
Частка дітей, охоплених інклюзивним навчанням, від загальної кількості дітей з особливими освітніми потребами (загальний показник та окремо для середньої і дошкільної освіти), %	99	99	100
Частка дітей (I) та молоді (II), які були свідками факту утиску дітей та молоді з інвалідністю з боку інших дітей та молоді, %	I – 12; II – 9;	I – 11; II – 8;	I – 9; II – 6;
Завдання 1.1 Діти та молодь за підтримки місцевої влади мають можливість виховувати в собі та своєму середовищі справедливе ставлення до всіх людей, зокрема, представників національних меншин, людей з інвалідністю, жінок та інших груп населення			
Рівень довіри дітей та молоді до національних меншин, дискримінованих груп, людей з інвалідністю, %	44.6/42.1	47/45	50/48
Завдання 1.2 Діти та молодь мають можливість користуватися сучасною та безпечною інфраструктурою та комунальними сервісами в місті			
Частка дітей (I), молоді (II) та батьків (III), задоволених доступністю інфраструктури та комунальних сервісів міста, %	26/21/19	30/25/22	32/27/25
Частка батьків дітей до 3 років, які вважають, що (I) у громаді забезпечено безперешкодний доступ із дитячими візочками до громадських будівель, % (II) транспортна система	21	25	27

є «дружньою» до батьків із дитячими візочками %			
Ціль 2. Кожна дитина та молода людина має право, щоб її голос, потреби та пріоритети були почуті та враховані у нормативних актах, політиці, бюджетах та програмах.			
Частка дітей віком 13-17 років і батьків, які зазначили, що вони отримували інформацію про те, які рішення щодо дітей приймалися у громаді протягом останніх 12 місяців, %	51 58	60 70	70 75
Частка дітей та молоді, які знають про можливість участі у громадському житті громади, %	57 73	65 78	72 81
В громаді існує механізм інформування дітей та батьків про рішення громади стосовно них, так/ні	так	так	так
Завдання 2.1. Молодь міста в своїй сукупності та спільно з ровесниками з інших громад мають змогу консолідувати зусилля задля вирішення нагальних та стратегічних питань розвитку молодіжної політики міста та України загалом			
Частка осіб віком 16-24 роки, які отримували інформацію через ЗМІ про те, які рішення приймалися в місті щодо їх вікової категорії, %	51	55	60
Кількість підписаних двосторонніх меморандумів про співпрацю між органами місцевого самоврядування з питань розвитку молодіжної політики	0	3	7
Завдання 2.2 Молодь та діти мають можливість впливати на рішення міської влади			
Рівень довіри молоді до органів місцевого самоврядування	21%	23%	23%
Кількість рішень міської ради, прийнятих за	1	5	10

участю дітей та молоді або їх представницьких органів			
Завдання 2.3. Батьки та їх діти мають можливість долучитись до створення міської інфраструктури			
Частка батьків (I) та дітей (II), які брали участь в ініційованих органами влади обговореннях питань щодо будь-яких проблемних ситуацій, пов'язаних з дітьми, (%)	I - 24 II - 41	I - 28 II - 43	I - 35 II - 45
Ціль 3. Кожна дитина та молода людина має доступ до якісних послуг (освітніх, медичних, соціальних)			
Рівень смертності серед немовлят (кількість померлих з усіх причин дітей віком до 1 року, на 1000 дітей)	8,2	8,1	8
Частка дітей, які не вакциновані проти поліомієліту, %	65,9	70	76
Середній бал ЗНО учнів, які навчаються у закладах освіти, що розташовані на території громади	157.09	159	160
Рівень задоволеності дітей (13-17) та батьків дітей шкільного віку (6-12): (I) якістю середньої освіти; (II) забезпеченням підручниками; (III) якістю харчування у їдальнях; (IV) якістю спортивних занять на уроках фізичної культури у школах; (V) змістом програми продовженого дня; (VI) кількістю та змістом гуртків та інших заходів позашкільної освіти, %	(I) - 55/62 (II) - 94/91 (III) - 53/51 (IV) - 60/55 (V) - 54/53 (VI) - 72/70	(I) - 58/63 (II) - 97/92 (III) - 57/53 (IV) - 64/58 (V) - 57/58 (VI) - 76/78	(I) - 60/66 (II) - 98/95 (III) - 59/58 (IV) - 58/62 (V) - 59/63 (VI) - 78/82
Завдання 3.1 Міською владою, молоддю та бізнесом визначаються ключові напрямки тактичних дій в молодіжній та соціальній політиці міста			

Кількість проведених комплексних досліджень з питань молодіжної та соціальної політики	0	1	0
Частка (I) дітей, (II) молоді та (III) батьків, які вважають, що у місті добре організована турбота про їхнє здоров'я та здоров'я їхніх дітей (%)	I – 35 II – 32 III - 28	I – 40 II – 35 III - 32	I – 45 II – 37 III - 36
Завдання 3.3. Діти та молодь забезпечені доступом до можливостей розвитку у вихованні, навчання та позашкільлі			
Частка дітей, молоді та батьків, задоволених якістю освітніх послуг (%)	62	65	68
Частка молоді, які планують продовжити навчання за кордоном (%)	55	52	49
Завдання 3.2. Діти, молодь та їх батьки мають можливість отримувати якісні послуги охорони здоров'я в місті			
Частка (I) дітей, (II) молоді та (III) батьків, які вважають, що у місті добре організована турбота про їхнє здоров'я та здоров'я їхніх дітей, %	I – 35 II –32 III- 28	I – 40 II –35 III- 32	I – 45 II –37 III- 36
Завдання 3.4 Діти, молоді люди та їх батьки отримують від міста якісні соціальні сервіси в місті			
Частка дітей та молоді, які вказали на те, що мають можливість без відома батьків звернутися до фахівця (медичного, освітнього чи соціальної установи) або передзвонити на гарячу лінію, щоб обговорити свої проблеми, %	69	74	79
Частка відмов від новонароджених від	0.27	0.20	0.17

загальної кількості породіль, %			

*В таблиці представлені індикатори тільки по трьох пріоритетних цілях та завданнях. Повна версія плану додатково містить перелік запланованих заходів із показниками.

Додаток Л.

План моніторингу виконання ініціативи «Громада, дружня до дітей та молоді» у Новоукраїнській міській об'єднаній територіальній громаді*

Показники	Вихідні дані (2018 рр.)	План (2019)	План (2020)
Ціль 1. Кожна дитина та молода людина має право, щоб їхній голос, потреби та пріоритети були почуті та враховані в нормативних актах, політиці та програмах громади			
В громаді створений дитячий та/або молодіжний дорадчо-консультативний орган із власним Статутом, що передбачає можливість впливати на рішення у молодіжній політиці, щодо інфраструктури для молоді та розподілу бюджету на заходи, що стосуються дітей та молоді, так/ні			Так, 1 півріччя
Частка дітей та молоді, які знають про можливість участі у громадському житті громади, %	57	65	85
Завдання 1.1 Діти та молодь громади впливають на рішення міської ради з питань, що їх стосуються			
Кількість рішень громади, які ініціювали або на які вплинули дитячі чи молодіжні дорадчо-консультативні органи, од	2	3	5
Кількість дитячих та молодіжних проектів/ініціатив, які отримали фінансування від громади, од	2	4	5
Завдання 1.2 Кожна дитина та молода людина має можливість приймати активну участь у громадському житті громади			
Частка дітей та молоді, які знають про можливість	26 31	29 36	37 48

участі у громадському житті громади, % за статтю; за віком; 12-17 років; 18-35 років			
Рівень задоволення дітей та молоді віком 13-17 років	57	65	85
Ціль 2. Кожна дитина та молода людина живе в безпечному та чистому середовищі			
Частка дітей та молоді, які повідомляють про посилення відчуття безпеки, %		89	90
В громаді існує механізм, який забезпечує відповідне реагування на скарги щодо насильства над дітьми, так/ні		Так, II квартал	
Завдання 2.1. Діти та молодь Новоукраїнської громади мають можливість проживати в безпечному та комфортному середовищі			
Частка дітей та батьків, які вказали, що відчувають себе безпечно в громаді, %	89	92	92
Частка дітей (13-17) років і батьків, які вважають дорогу до школи (зі школи) безпечною, %	79 79	82 82	85 85
Завдання 2.2 Діти та молодь Новоукраїнської громади мають можливість проживати в безпечному і комфортному середовищі та користуватися зручною інфраструктурою			
Частка дітей, молодих людей та їх батьків, які вважають середовище в інфраструктурі Новоукраїнської об'єднаної територіальної громади комфортною та безпечною, % (12-14 років; 15-18 років; Батьки понад 18 років)		45 55 40	65 65 65
Завдання 2.3. Діти та молодь мають можливість проживати в екологічно-чистому середовищі			
1) Частка дітей, молодих людей та їх батьків, які вказали на те, що навколо будинків чисто і немає сміття, % (6-12 років; 13-17 років; понад 18 років)	69	75 75 75	80 80 80
Завдання 2.4 Діти та молодь Новоукраїнської громади відчувають себе у безпеці під час навчання в закладах освіти, культури та вдома			
Частка учнів (6-17 років), які вказали на те, що	0	0	0

потерпали від фізичного або психологічного насилля однолітків або вчителів у школах, %			
Кількість дітей та молоді (6-17 років), які вказали на те, що, перебуваючи вдома, вони піддавалися фізичному та/або психічному насильству протягом останніх 12 місяців, осіб.	4	0	0
Завдання 2.5. Діти та молодь з обмеженими можливостями мають можливість проживати в комфортному та безпечному середовищі			
Частка дітей та молоді з обмеженими можливостями, які вказали на те, що відчувають переваги створеного простору, %	0	50	60
Ціль 3. Кожна дитина та молода людина має можливість насолоджуватися життям в сім'ї, іграми та відпочинком			
Рівень задоволення дітей, молоді (6-17 років) та батьків якістю організації відпочинку та дозвілля для дітей	83	85	90
Кількість дітей з громади, які виховуються в закладах інституційного догляду, в тому числі розташованих за межами громади (інтернатні заклади різних типів та форм власності, притулки, ЦСПР), осіб	1	0	0
Завдання 3.1 Діти та молодь обізнані з питань відповідального батьківства та важливості сімейних цінностей			
Кількість дітей, від яких відмовились батьки, яких покинули в пологових будинках чи інших закладах, осіб	0	0	0
Кількість проведених заходів в рамках навчання відповідального батьківства, сімейних цінностей у підлітків, підготовка молоді до сімейного життя, одиниць	24	25	25
Частка дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які виховуються у сімейних формах виховання, % (6-11 років; 12-18 років)		40 30 30	40 30 30

В громаді існує програма навчання відповідального батьківства, сімейних цінностей у підлітків, підготовка молоді до сімейного життя, так/ні		Так, II квартал	
Завдання 3.2. Діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, виховуються в сімейних формах виховання в громаді			
Частка дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування, які виховуються у прийомних сім'ях та дитячих будинках сімейного типу, %	5	5	5
Завдання 3.3. Діти та молодь мають рівний доступ до місць навчання, відпочинку та дозвілля, займатися спортом та навчатись мистецтву			
Частка дітей та молоді, які повідомляють про покращення умов для дозвілля та відпочинку, %	83	85	90
Частка дітей і батьків, які вказали на те, що поруч з будинком є місце з обладнаним майданчиком, де діти можуть гратися, займатися фізичними вправами, спортом, %	39	50	60
Частка дітей та молоді, які займаються спортом щонайменше 1 раз в тиждень (не враховуючи шкільні заняття фізкультури), % (6-12 років; 13-17 років)	16 23	22 23	28 27
Завдання 3.4 Діти, молодь до 18 років мають право та забезпеченні оздоровленням і відпочинком			
Частка дітей та молоді (6-18 років), які відпочивали більше, ніж один тиждень, протягом року поза межами свого міста, %	70	72	75
Частка дітей соціально вразливих категорій, охоплених відпочинком та оздоровленням за бюджетні кошти, від загальної кількості дітей даних категорій, % (6-12 років; 13-17 років)	75	90 70	90 70
Частка дітей, які відвідували культурний захід (виставу, цирк, концерт, виставку		70	80

тощо) протягом останніх 12 місяців, %			

*В таблиці представлені індикатори тільки по трьох пріоритетних цілях та завданнях. Повна версія плану додатково містить перелік запланованих заходів із показниками.

Додаток М.

План моніторингу виконання ініціативи «Громада, дружна до дітей та молоді» у Хмельницькій міській об'єднаній територіальній громаді на 2019-2020 роки*

Показники	Вихідні дані (2018 рр.)	План (2019)	План (2020)
Ціль 1. Кожна дитина та молода людина відчуває визнання, повагу та справедливе ставлення в місті Хмельнику			
Частка дітей та молоді, які повідомляють про посилення відчуття благополуччя, % (За віком діти 8-13 років, молодь 14-35 років За статтю)		51 55	63 67
В громаді існує механізм залучення дітей та молоді до прийняття рішень, що їх стосуються (або під час вивчення та розгляду їх життєвої ситуації), так/ні	так	Так (1 півріччя)	так
Завдання 1.1. Діти та молодь громади мають рівний доступ до соціальних та освітніх послуг незалежно від етнічного походження, релігії, доходів, статі, здібностей чи життєвої ситуації			
Частка дітей та молоді з інвалідністю, охоплених соціальними та освітніми послугами (в тому числі установами та закладами соціального обслуговування органів соціального захисту населення, громадськими та благодійними організаціями), % (За видами послуг: освітні; медичні; соціально-реабілітаційні, корекційно-розвиткові. За статтю. За віком)	96 100 76	97 100 80	98 100 82
В громаді є програма забезпечення безкоштовним гарячим харчуванням дітей у школах, так/ні	так	так	так

Завдання 1.2. Діти та молодь з інвалідністю мають доступ та можливість отримати якісні послуги освіти, корекційні та соціально-реабілітаційні			
Частка дітей та молоді, охоплених корекційними, соціально-реабілітаційними послугами, % від кількості дітей, які потребують цих послуг,%		60	72
Рівень задоволеності батьків дітей з порушеннями розвитку якістю отриманих корекційних та соціально-реабілітаційних послуг, %		45	55
Завдання 1.3. Діти та молодь мають змогу брати участь та впливати на рішення, що стосується їхнього життя			
Частка дітей та молоді, які знають про можливість участі у громадському житті міста, %	23	32	40
Ціль 2. Кожна дитина та молода людина живе в безпечному та чистому середовищі			
Частка дітей, молоді та їх батьків, які вважають місто Хмельник безпечним для проживання, % (За віком 10-12 років, 13-17 років, Понад 18 років, За статтю)	69	72	75
Завдання 2.1. Профілактику негативних проявів та правопорушень в дитячому та молодіжному середовищі проведено			
Кількість дітей, які скоїли правопорушення в розрахунку на 1000 дітей, осіб		1	1
Кількість дітей, які стали жертвами правопорушень, на 1000 дітей.	0,25	0,25	0,2
В громаді існує механізм, який забезпечує відповідне реагування на скарги щодо насильства над дітьми, так/ні	-	так	так
Завдання 2.2. Діти та молодь мають можливість відчувати себе у безпеці під час перебування в закладах освіти			
Частка дітей, які потерпали від насилля однолітків у школах, % (За віком: 6-12 років; 13-17 років; За статтю: хлопчики, дівчатка)		23	20
		25	22
		45	45
		55	55
Частка дітей, які вказали на те, що, перебуваючи вдома, вони піддавалися фізичному та/або психічному насильству	69	55	45

протягом останніх 12 місяців, %			
Завдання 2.3. Діти та молодь мають можливість почувати себе у безпеці на дорогах міста			
Частка дітей (5-18 років) і батьків, які вважають дорогу до школи (зі школи) безпечною, %		45	62
Кількість дітей, які стали жертвами правопорушень, на 1000 дітей	0,25	0,25	0,2
Кількість дітей, що стали учасниками ДТП, або потерпіли внаслідок ДТП, осіб	-	-	-
Завдання 2.4. Діти та молодь мають можливість почувати себе в екологічній безпеці в місті			
Частка дітей і батьків, які вказали на те, що проживають в районі із високим рівнем забруднення повітря (і) та шуму (іі), % (За статтю. За віком: 10-17 років. Батьки)		2 3	1 2
Частка дітей і батьків, які вказали на те, що навколо будинків чисто і немає сміття, %	84	86	90
Ціль 3. Кожна дитина та молода людина має право насолоджуватись життям в сім'ї, іграми та відпочинком			
Рівень задоволення дітей (6-17 років) та батьків якістю організації відпочинку та дозвілля для дітей та молоді в громаді, %	70	75	81
Кількість дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування з громади, які виховуються в сімейних формах виховання, осіб	97,6	100	100
Завдання 3.1. Всі діти мають можливість виховуватися в сім'ї. Діти –сироти та діти позбавлені батьківського піклування забезпечені сімейними формами виховання в місті			
Кількість дітей від яких відмовились батьки, осіб		0	0
Частка дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які виховуються у сімейних формах виховання, %	97,6	100	100
У громаді організовано навчання відповідального батьківства, сімейних цінностей у підлітків,	ні		так

підготовка молоді до сімейного життя, так/ні			
Завдання 3.2. Діти та молодь міста мають можливість отримати якісні послуги відпочинку та оздоровлення			
Частка дітей (6-18 років), які відпочивали більше, ніж один тиждень, протягом року поза межами свого міста, %		35	38
Частка дітей і батьків, які вказали на те, що в районі будинку (на відстані не більше 15 хвилин пішої доступності) є місця, де діти можуть перебувати в контакті з природою (сквери, парки), %	76	78	80
Завдання 3.3. Діти та молодь міста мають можливість та умови для активного відпочинку, занять спортом, змістовного дозвілля проведення культурно-мистецьких заходів			
Частка дітей та молоді, які займаються спортом щонайменше один раз в тиждень (не враховуючи шкільні заняття фізкультурою) %	55	62	68
Частка дітей, які відвідували культурний захід (виставу, цирк, концерт, виставку тощо) протягом останніх 12 місяців, %	67	74	80
Частка дітей і батьків, які вказали на те, що поруч з будинком є місце з обладнаним майданчиком, де діти можуть гратися, займатися фізичними вправами, спортом, %	72	75	80

*В таблиці представлені індикатори тільки по трьох пріоритетних цілях та завданнях. Повна версія плану додатково містить перелік запланованих заходів із показниками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Воронцова Т.В., Пономаренко В.С. та інші.(2016). Вчимося жити разом. Програма з розвитку соціальних навичок учнів основної та старшої школи у курсі «Основи здоров'я». Київ. Доступно: <https://www.unicef.org/ukraine/en/reports/learn-live-together>;
2. Датченко Н.А., Корнєєва О.Л. (2018). Перспективні форми дошкільної освіти в Україні, базовані на принципах дружності до дитини та ефективності використання бюджетних коштів. Аналітичний звіт. Київ. Доступно: <https://www.unicef.org/ukraine/en/reports/promising-forms-preschool-education-based-child-friendly-approach-ukraine>;
3. Державна служба статистики України.(2018). *Демографічна ситуація в Україні у 2017 році*;
4. Дитячий Фонд ООН (ЮНІСЕФ). (2019). *Безпечна і дружня до дитини школа: моделювання підходу трансформації шкіл у контексті реформи системи освіти України. Аналітична довідка.* Доступно: <https://cutt.ly/We28IdU> ;
5. Дитячий Фонд ООН (ЮНІСЕФ). (2018). *Діти - у серці громади.* Київ;
6. Дитячий Фонд ООН (ЮНІСЕФ). (2017). *Концептуальна рамка. Безпечна та дружня до дітей школа.* Київ;
7. Дитячий Фонд ООН (ЮНІСЕФ). (2018). *Модель участі молоді.* Київ. Доступно: https://www.unicef.org/ukraine/en/media/596/file/Youth_part_mdel_UKR.pdf;
8. Дитячий Фонд ООН (ЮНІСЕФ).(2018). *Навчальний посібник для реалізації ініціативи на місцевому рівні в Україні.* Київ;
9. Дитячий Фонд ООН (ЮНІСЕФ). (2008). *Оцінка клінік, дружніх до молоді.* Аналітичний звіт. Київ. Доступно: <https://cutt.ly/Me28sNn>;
10. Верховна Рада України (2015). *Про засади державної регіональної політики:* Закон України № 156 від 05.02.2015;

11. Верховна Рада України (2001). Про охорону дитинства: Закон України № 142 від 26.04.2001;
12. Жовтенецький, О.М; Закалюжний В.М.(2019). *«Таліта кум» - дитино, встань і йди, або як зрушити з мертвої точки реформи шкільної освіти.* Львів-Харків;
13. Зленко, А. (2010). Організація Об'єднаних Націй, Енциклопедія історії України (Т.7, с.607);
14. КУ Інститут Міста. (2018). *Аналітична доповідь «Про стан та забезпечення прав дітей та молоді у місті Львів»;*
15. Мельник, Н. (2017). *«Європейський підхід у дошкільній освіті»: основні положення та особливості впровадження».* Київ. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології
16. Національна доповідь «ЦСР для дітей України», 2019: Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України;
17. Про добровільне об'єднання територіальних громад. № 2621-VIII (2018): Верховна Рада України;
18. Про охорону дитинства. № 2402-III (2001): Верховна Рада України;
19. Про права дитини. Конвенція. № 789-XII (1991): Верховна Рада України;
20. Про соціальні послуги. № 2671-VIII (2019): Верховна Рада України;
21. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні. № 2581-VIII (2018);
22. Про затвердження Державної цільової соціальної програми “Молодь України” на 2016-2020 роки. № 148 (2016): Кабінет Міністрів України;
23. Український центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова.(2019). *Рівень довіри до суспільних інститутів та електоральні орієнтації громадян України;*
24. Ухвала Львівської Міської Ради № 4242 від 29 листопада 2018 р;
25. Цілі Сталого Розвитку: Україна. Національна доповідь (2017): Міністерство економічного розвитку і торгівлі України;

26. The KidsRights Foundation in cooperation with Erasmus School of Economics, International Institute of Social Studies. (2019). *KidsRights Index, 2019*;
27. The Population Division of the United Nations Department of Economic and Social Affairs. (2018). *The 2018 Revision of the World Urbanization Prospects*;
28. Report of the United Nations Conference on Human Settlements (HABITAT II). (1996). United Nations Conference on Human Settlements, Istanbul;
29. United Nations.(1995). *Treaty Series* (vol.1577);
30. United Nations Children’s Fund.(2018). *Advantage or paradox? The challenge for children and young people of growing up urban*;
31. United Nations Children’s Fund.(2016). Assessment of child friendly city initiative (CFCI) development in the Republic of Belarus;
32. United Nations Children’s Fund. (2013). *Assessment of the Impact of the UNICEF Supported School Feeding Programme on Attendance of Pupils in Federal Capital Territory*;
33. United Nations Children’s Fund. (2006). Manual. Child Friendly Schools;